Digitized by Google

6
11-G
16

6
10 M
2

6 – 11 – G – 16 –

6/4
B
2/3
6-12.B.48

Google

Digitized by Google

LIBER GESTORVM AEGIDII ALBORNO-
ti Viri præclariſſimi, qui totam fere Italiã oppreſſam tyrannica
ſeruitute in libertatem aſſeruit. Eccleſiæq; reſtituit. et
Pontifices uelut exulantes Auenione, Romã
reduxit. Cui operi adiuncta quoq; eſt
breuis deſcriptio Collegii Hiſpani-
enſis, Bononiæ ab ipſo cõditi,
et quorũdã, quæ ad id per-
tinet, comemoratio.
Authore Io. Ge-
[illegible]
da Cordu-
benſ[illegible]

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

AD ILLVSTREM ET MAGNIFICVM .D.D.LVDOVICVM CARRILLVM ALBORNOTIVM IN AEGIDII ALBORNOTII GESTORVM LIBRVM IO.GENESII DE SEPVLVEDA CORDVBENSIS PRAEFATIO.

VM ILLVSTRIVM VIRORVM RES
geſtas, et fortunæ, omnibus rebus dominãtis temeritatem,
e consydero, ut præclare in primis cum his actum eſſe uideri
ſolet, quibus illuſtrium factorum ſuorum illuſtres ſcripto
res contigere, ſic eorum cõditio mihi quadã tenus uidetur
miſeratu digna, quorum gloria poſt præclara ab ipſis uiuentibus edita
facinora, obruta obliuione in obſcuro iacet. Quã calamitatem maioribus
noſtris ideſt Hiſpanis ſcriptorum inopia contigiſſe, ſatis ſcite mena con
terraneus meus ſuo carmine deplorauit. Quid enim miſerabilius, q̃
poſt plurimos labores, ingenentiaq́ exhauſta pericula, ſũmam uirtutem
ſuo præmio fraudari? Eſt uero cum aliarũ uirtutum cõmune præmiũ ho
nor, tum magnitudinis animi, teſte Ariſtotele, maxime proprium. Qui
honor eo cuiq́ uberior defertur, quo ad plurium hominũ, pluriumq́
ætatũ memoriã eius laudes monimentis litterarũ propagãtur. Senſerat hãc
iniuriam multos ãnos Aegidius Albornotius uir ſine cõtrouerſia ſuæ me
moriæ decus, et gloria. Qui cũ pacis belliq́ artibus uiuens ſũmã claritatẽ
adeptus eſſet, nemo tamẽ eius præclare geſta, niſi auare, et dũ alias res agit,
memoriæ tradiderat. Donec prouenere grati hoies in collegio Hiſpaniẽ-
ſi, quod eius auſpiciis Bononiæ honeſtis generis noſtri iuuenibus littera-
rũ ſtudia æmulãtibus cõditũ eſt. Qui ut tantũ uirũ deq́ ſe optime meri
tum ab ea iniuria uendicarent, perlectis, ac conſyderatis epiſtolis Pontifi-
cũ, ac Aegidii ultro citroq́ miſſis, quarum maxima copia in collegii ſcri-
niis etiam nunc aſſeruantur, quoſdã uelut Comentarios eius rerum geſta
rum ſummo, ut credibile eſt, labore confecere. Et ut in hiſtoriæ formam
redigeret, cuidam Ioanni Garzoni Bononienſi, cuius eloquentiæ erat,
tunc non mediocris opinio in hac ciuitate, prouinciam oblata ſatis hone
ſta conditione delegarunt. Ita horum opera effectum eſt, ut Aegidii no-
men, quod diutina obliuione uelut oppreſſum tenebatur, e maligna luce
in apertũ emergeret, hominuũq́ notitiã prodiret. Sed ſcriptor ille differ

tus, ut putabatur, iniunctũ munus tam negligenter obiuit, ut difficile dictu ſit, induſtriæ ne, an eloquentiæ minorem laudẽ meruerit. Qui nulla ſæpe nec temporum, nec locorum habita ratione, ut quæq; in manus uenerant, ſcribebat. Quo factum eſt, ut quædam non ſatis ſibi conſtantia, nonnulla eadem haud uno in loco confuſa, inculcataq; reliquerit. Nam quod ad ſtilum attinet, tantum abeſt, ut hiſtoricum charactere tenuerit, ut nunq̃, dicam .n. quod ſentio, hiſtoriã legiſſe uideatur. atq; adeo uerũ quæ uoluit, ſatis latine, dixiſſet. quæ non ob id hercle a me cõmemorantur, ut homini probo alioquin, ut accepimus, nec inerudito, cui uel eo nomine habẽda gratia eſt, quod pleraſq; res tam diffuſas, tãq; diſperſas in unũ uelut corpus ut cũq; congeſſit, inuidiam faciamus, cũ mortuis laruarum more luctantes, ſed ut interim conſtet, non temere hunc laborem a nobis fuiſſe ſuſceptum. Huiuſmodi nanq; uicia non ferentes eruditi iuuenes mei ſodales in Aegidiano collegio, qui dũ, ut ego interpretor, mutuæ inter nos beneuolentiæ indulgent, ingenio meo, quod equidem intelligo q̃ ſit mediocre, tantum tribuũt, quantum ego nec agnoſco, nec poſtulo, a me familiariter petiuerunt, ut rudem et barbaram hiſtoriã in mitiorem cultum, et humaniorem, ſic .n. aiebant, formam redigerem. Ego uero et meæ tarditatis cõſcius, nec ignarus, quod Cicero teſtatus eſt, hiſtoriam nec inſtitui niſi præparato otio, nec exiguo tempore abſolui poſſe, diu equidem repugnaui, ſacrarum litterarũ, et Ariſtotelicæ doctrinæ ſtudio ſeueriore, quod me multos iam annos tenet occupatus. Sed cum tanto illi magis urgerent, et mihi uelut ingratitudinem exprobrãtes Aegidii erga nos merita cõmemorent, acceſſit ſummi et grauiſſimi uiri authoritas Bernardini Caruaial Cardinalis, qui Sanctæ Crucis inſcribitur. qui ut eſt, cum illuſtrium uirorum, ſuiq; ſimilium, tum in primis Aegidii Albornotii laudum (ut ita dicam) adamator, id mihi munus miſſis litteris iniungere tanti putauit. Prouinciam ergo non tam perficiundi ſpe, q̃ negandi uerecundia ſuſcepi. Et ſubſciſſiuas horas, quas litterarum gratia carũ ſtudio. in quo aliquandiu uerſatus ſum, impẽdere ſolebã, huic operi deſtinaui. Quod Ludouice Carrille Albornotie tibi potiſſimum iuſtis de cauſis dicamus. Nõ ob id tãtũ, quod quidem magnum eſt, quod inter Principes Hiſpanos ita generis claritate, et omni uirtute, nulli ceſſurus excellis, ut ad illuſtrãda ſcripta noſtra nomen tuũ per ſe ſatis fore uideatur, ſed quia cũ tu ſis Albornotiæ familiæ Princeps, ac proinde gloriæ, ac laudum Aegidii legitimus hæres, nefas duxi, quidq̃ a me rerum geſtarum huius diuini

Viri memoriæ prodi, quin ſub tuo patrocinio in lucē emitteret. Vt dū te
hoc officio colimus, quod quātulūcūq; eſt, certe Principes et honeſtū ſi
bi, et glorioſum putare ſolent, ipſi quoq; Aegidio, cui ob ingentia eius in
nos merita hoc officiū præſtamus, hac quoq; parte gratificemur. Quē ne
mini ſuorū geſtorū hiſtoriā nuncupari, q̄ tibi malle credibile eſt. Suſcipe
igit̃ opus grato animo. et maiorū tuorū illuſtria facta recognoſce, ut hæc
legendo, ſimul tui generis gloria fruaris, ſimul ad æmulandā illā uirtutē
(quod facis) tanto magis exciteris. Ita te q̄libet rudis et nuda narratio
iuuare, et opus quoquo modo ſcriptum aliqua ex parte delectare poterit,
cū ſe tibi parū labore noſtro cōmēdabit. Quā q̄ mehercule teſtari poſſū
multū me ī id opꝫ poſuiſſe. nō mō ut orōni latinæ aliquē nitorē adderē,
licet ne hanc q̄dē partē, quātū in me fuit neglctā reliquerim, ignarus quā
tū ea opera fuerim conſecutus, ſed multo magis in reuoluēdis illis ſcriptis,
quorū fidē, ſed præpoſtere, ſecutū fuiſſe Ioannē Garzonē ſupra memora
ui, ut aliqua ſaltē locorū, ac tēporū ratio cōſtaret, et pleraq; quæ deſydera
bant excerperē. Qua mihi parte hærēti, ac diu laborāti dū īplorata auxi-
lia cōparant, opus intermittit. Et q̄ꝺ otiū huic īpedebā, uertēdis e græco
in latinū exponēdiſq; q̄buſdā Ariſto. uoluminibus tradidi. quæ ꝓpe diē
edere cogitamus. Donec Gometius Carrillus frater tuus Vir ꝓclarus, et q̄
magno aīo magnaq; ſapiētia cōchēſem eccleſiā Theſaurarius moderat̃,
quo q; alūno collegiū noſtrū merito gloriat̃, a me litteris cōſultus multa
e fidelibus monimētis excerpta ſuppeditauit, quæ me magnopere iuuerūt
qua occaſione inuitatus, cū quæ intermiſerā reuocaſſem, abſoluta ut reco
gnoſcerē, ac edere inciperē me hortati ſunt, cū alii mei ſodales. Aegidii e-
iuſq; gloriæ amātiſſimi, tū in primis Iacobus Pōtius de Leon noſtri col-
legii Rector, Vir integer et grauiſſimus. qui, ut de eius multiplici doctri-
na taceā, cū priuatus, tū maxime in eo magiſtratu conſtitutus ſuo ſe no-
mine, ſuaq; clariſſima familia per q̄ dignū exhibere perſeuerat. Horū igit̃
authoritatē ſecuti, ut obiter īmaturæ forſitan editionis inuidiā authori-
bus leuemus, librū quē ipſi nondū maturuiſſe putabamus, ac iuſto fortaſ
ſe crudiorē emiſimus. Hac tamē fiducia, quod tibi dicatur, tutiorē ab in-
iuriis in manus hominū proditurum. V A L E.

IO. GENESII DE SEPVLVEDA CORDVBENSIS DE REBVS GESTIS AEGIDII ALBORNOTII LIBER PRIMVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AEGIDIVS ALBORNOTIVS,
Natione Hiſpanus, patria conchenſis, ex clariſſi
ma albornotiorum familia, patrem habuit Gar
ſiam Aluarum Albornotium principē uirum,
et multis populis dominātem. qui genus ab Al/
fonſo quinto legionēſium rege perpetua ſtem
matis claritate repetebat. Matrem Tereſam de
luna, quæ eadem ſummo loco nata genus duce
bat a Iaimo rege Ara gonum. is cū iam inde ab
ineūtibus annis litterarum ſtudio deditus, magna futuri profectus pra buiſ/
ſet documenta, ætate adultior in toloſanum, florentiſſimum id temporis
gymnaſium, a patre, optima ſpe concepta, mittitur. Vbi ingenii fœlicitate,
pertinaci erga litteras ſtudio, eo proceſſit eruditionis, ut breui inter pau/
cos iuris pontificii peritiſſimos, nec extremo loco numeraretur. quam do/
ctrinā cum eximia morum ſanctitate et ſingulari religionis obſeruantia illu
ſtraſſet, in patriam reuocatus nactuſq; familiaritatem Alphonſi caſtellano/
rum regis, qui algeziras urbes quōdam nobiliſſimas haud procul ſitas a fre
ro herculeo a mauris recepit, ſummis uirtutibus hominū de ſe uicit opinio/
nem. Regi adeo charus et ſanctimonia uenerandus, ut inter futurus ille ſa/
crificiis a nemine malet, q̄ ab Aegidio iā ſacris initiato rem diuinam patra
ri. quibus artibus cum a rege ſummam gratiam iniuiſſet, haud ita longo
interiecto tēpore, Archiepiſcopatu toletano, ampliſſima dignitate, ab eodē
auctus eſt. non multo ante prælium illud nobiliſſimū, quo ab hoc Alphōſo
uictus eſt et fugatus Bena marinus rex maurorum potentiſſimus, qui bel/
lum hiſpanis illaturus innumerabilem pene exercitum in bethicam traiece/
rat. Quod prælium rex initurus Aegidio rem diuinam facienti religioſiſſi/
me interfuit. Et cū Chriſti corpus adoraſſet et uenerabundus ab eius mani
bus aſſumpſiſſet, ab eodem ſeſe arma indui popoſcit. Cuius ille peritatus, ut
res fœliciter eueniret, nōmodo corpus ferro, ſed animum etiam ſumma ſpe
ac ingenti fiducia armauit. dum fortiter geſtorū inuictæq; ipſius maiorum
uirtutis admonet, et multa nō inultæ impietatis in deum Chriſtum exem/
pla cōmemorat. et cōmiſſo certamine regem alios hortantē, ipſe lateri pro/

ximus adhortationibus incendebat. Sed parta uictoria, receptiſq; Algeziris, quæ fugato Benamarino, paruo negotio uictori ceſſerunt, dum Gibraltare obſideret, morbo correptus Alfonſus diem ſuū obiit. Regnumq; diſſimillimus filius, Atq; adeo peſtis humani generis, Petrus ille excepit, cui facta crudelis cognomē merito pepererе. Hic initio rerum, nondum ferina ſæuitia ſeſe efferente, Aegidiū, ut par erat, eodem familiaritatis loco recepit, quem apud Alfonſum obtinuerat. eiuſq; adhortationes et monita admittere uiſus eſt. Adeo, ut hoc magiſtro morum non paruam ſpem deſe hominibus principio rerū exhiberet. Sed cum ſe paulatim peſtis detexiſſet, cum uirtutibus cœpit odiſſe magiſtrum. Nam cum primū caſtigationis dolorē animo repugnante, tamē altius ſuppreſſiſſet, paulopoſt uictus inſita feritate, iuſta cōſilia detrectabat. et cū cætera grauiſſime pateretur, illud ferre nō potuit ab Aegidio ſibi toties exprobrari. Quod faſtidita Blanca uxore pudiciſſima, cuidam Mariæ de padilla effrenata libidine aſſueſceret. Erat enim Aegidius cum omnis generis uiciorum acerrimus inſectator, tum libidinis uel maxime. A qua tantū abhorruit, ut fama conſtet, nūq̄ eum hoc crimine, quo ad uixit, fuiſſe pollutum. Rex ergo diſſimillimum hominē ſua ſpōte palam exoſus, pellicis quoq;, quæ grauem cenſorē capitaliter oderat, precibus incenſus, necē Aegidio molitur. Ille uero cognitis īſidiis, quæ gratioſum ī primis hominē diu latere nequiuerūt, cauſa ſimulata, miſſionē efflagitat. quā cū uix ad tēpus īpetraſſet, Conchā urbē patriā peruenit. Vbi parūp cōmoratus, cōparataq; profectione, ad Clemētē ſextū pōtificē maximum Auenionē, ſedē id tēporis eccleſiæ romanæ, cōtēdit. A quo libētiſſime exceptus ſūmoq; ī honore habitus, paruo iteriecto tēpore, cardinalis factus eſt.

CLEMENTI SVCCESSIT in pontificatu Innocētius ſextus. Vir integerimus. Singularis cōſtantiæ et ſeueritatis. Apud hunc Aegidius ſanctitate et moribus per ſimilis, multo etiā magis gratia et authoritate ualuit. Quandoquidē iam non ſapiētia tantū, et pacis artibus cēſebatur. ſed magnis etiam uirtutis indiciis ſpem cōcitauerat, non minus præſenti ſe aīo ad bella gerenda futurū, q̄ acri ingenio fuiſſet ad litteras capeſſendas.

OPPRIMEBATVR eo tēpore a tyrannis magna pars italiæ. quæ eccleſiaſticæ ditionis erat. Inſtimulante ad id, non modo fauente, Ludouico Bauaro imperatore, quem propter ipſius ſcelera, Innocētius quoq; poſt ſuperiores pontifices anathemate reuinxerat. Quippe cum occupaſſet cum multis aliis oppidis Viterbium Ioānes Vicus. Ariminum. Piſaurū. Fanū. Malateſta de malateſtis. Vrbinū Antonius Philaretus. Ac nec ſingulos per

ſequat, quota pars erat imperii eccleſiaſtici, quæ a tyrãnis nõ teneretur. Ad eas igitur ciuitates recipiendas, quæ ſuperiorum pontificum negligentia magna ex parte amiſſæ fuerãt, et ſi quædam alia Innocentium ſtimularẽt, poſcentibus nonnullis earum idipſum per legatos, multum tamen Aegidii uirtutem conſiliumqꝫ inuitaſſe creditum eſt. Pleriſqꝫ igitur rebus oppor tune congruentibus, Pontifex nihil cunctandum ratus, Aegidium ad ſe uocat. Cõſiliũ ſuũ exponit: Multos eſſe in Italia populos ab Eccleſia per uim tyrãnicam alienatos, cum magna rei eccleſiaſticæ iactura et pontificum dedecore. Fore, niſi ſerpenti indies malo q̃ primũ occurratur, ut cæteri eorũ exempla ſecuti ab eccleſia prope diem deſciſcant. Tanto magis, cũ Ludouicus imperator Eccleſiæ infeſtiſſimus hoſtis, eas ad defectionem ſollicitare nunq̃ deſiſtat. Cõmemorat deinde, quantam ipſe et Cardinalium collegiũ ſpem et præſidium in eius ſapientia, fide, ac uirtute collocauerint. Sũmam eius belli contra tyrãnos adminiſtrandi ad eum cõmuni omnium ſententia ac conſilio deferri. Proinde ſe honeſtiſſimæ ſimul et honorificæ rei accingat. Quam peractu non ſe credere tantæ uirtuti et induſtriæ difficilem fore, nõnullis iam ciuitatibus tyrãnorum ſæuiciam deprecantibus. Quæ ſint ad expeditionem neceſſaria, diſpiceret. Milites omnis generis, pecunias, cõmeatus, abunde ſe ſuggeſturum pollicetur. Quibus rebus ille amiſſas eccleſiæ opes ualeat reſtituere, et ſibi imortalem gloriam cõparare. Hac oratione delectatus Aegidius, quod uideret oblatam ſibi occaſionẽ i difficili quidẽ, honeſtiſſima tamen cauſa, uirtutem ſuam et conſilium oſtentandi, prouinciam libenti animo ſuſcepit. Quin etiam gratias ſe habere reſpondit pontifici, quod ſibi potiſſimum eas partes iniungeret. Nam et ſi rei onus ſentire, nihil tamen ſibi potius, nihil antiquius eſſe, q̃ eccleſiæ ac pontifici ſuũ officium impartiri. Cuius rei cauſa nullos labores, nulla diſcrimina, deprecari ſibi iampridem indixiſſet. Bonã ſpem conciperet. Daturum ſe operam, ſperareqꝫ, ut debellatis tyrãnis, omnes ciuitates, quæ unq̃ eccleſiæ paruiſſent in eiuſdem redigerentur poteſtatem. In habendo igitur delectu uix menſe ab ſumpto, Iuſtum exercitum diuerſarum nationum Gallorum, Theutonũ, Cimbrorum, Britanorumqꝫ Aegidius comparauit. Vſus ad hoc magna ex parte opera Gomecii Albornotii nepotis ex fratre Aluaro Gartia Albornotio, uiri eſtrenui et rei militaris bene periti. Proficiſcẽti addit ſe Comitẽ Luppus archiepiſcopus Cæſaraguſtanus, uir ſapiens et alto cõſilio. Quẽ Aegidius multis magniſqꝫ beneficiis deuinxerat, ſuorumqꝫ conſiliorum arbitrũ adhibebat. Secutus eſt, et Alfonſus Toletanus Pacenſis epiſcopus,

auctus ea dignitate a pōtifice Aegidii precibus exorato. Erat enim ei ueteri fidaq; familiaritate coniunctus. Quin etiam ab hiſpania huius expeditio- nis fama celerrima non nullos exciuit. In primis blaſcum fernandum, et garſiam albornoriū Aegidio conſanguinitate propinquos. Qui iam ſub Alfonſo rege caſtellæ militantes ſuæ uirtutis præmium, amplos honores fuerant conſecuti. Et poſt Aegidio operam egregiam, ut ſuis locis refere- mus, in bello gerendo nauauerunt.

ERAT EA tempeſtate archiepiſcopus, princepſq; idem mediolanenſis Ioannes matthæi filius. In huius fauore conciliando magnum fore mo- mentū ratus Aegidius, mediolanum iter ſuſcepit. Quo cum appropinqua re nunciaretur, archiepiſcopus, multis honeſtiſſimis uiris, ac ferme nobiliſſi mo quoq; longius præmiſſis, ipſe obuiam cum magno comitatu ad duo millia ab urbe paſuum officii gratia procedit, ac demum ſplendide magnifi ceq; hoſpitio accepit. Edicto per urbē, ut Aegidio eiuſq; uniuerſo exercitui cibaria abunde ſine ullo pretio ſuppeditaren- tur. Aegidius litteras, quas a pōtifice attulerat principi reddit. Harū ſumma fuit. Aegidium legatum, quē a latere ſuo in Italiam cū exercitu mitteret, ad recipiendas a tyrannis urbes, quæ ditionis eſſent eccleſiaſticæ, ipſi etiam atq; etiam cōmēdare. quidquid fauoris et auxilii in eum contuliſſet, ſibi fore quam gratiſſimum: Non ſe ſo lere acceptorum beneficiorum memoriam deponere, aut eſſe in referenda, uel cū fœnore gratia parciorē. Poſtero die, qui fuit decimus ſeptimus cal. Octo. cū lecta epiſtola princeps adeſſet, Aegidius inſuper pōtificis mādata exponit. quanta, q̃q; iuſta eſſet pontificis indignatio in tyrannos, q nullo, nec chriſtianæ religionis, nec legum humanarum reſpectu, eccleſiaſticas urbes occupaſſent. Ad hos depellendos magnā in ipſius Archiepiſcopi fide ſpem pōtificem, cum eam expeditionem moliretur, collocaſſe. Proinde ob teſtari, ut chriſti uicario, omnia de ipſo ſibi promittēti, ne deeſſet. Eccleſiæ, cuius ipſe bona pars eſſet, laboranti, et in ruinam præcipiti ſuccurreret. Qui bus auditis, princeps multa ſimul animo agitans, pugnante uidelicet cum petitione honeſta, eo timore, ne debellatis tyrannis, ipſe quoq; Bononiā, quæ itidem ab ipſo occupata ad eccleſiam pertinebat, amitteret, ſemper ſe, reſpondit, pontificis uolūtati fuiſſe obſequentiſſimum, quia tamen ea res ardua per grauisq; eſſet, ad deliberandum ſe diem ſumpturum. Poſtridie re uerſus, incertum, an rei honeſtate uictus, an q̃ a pontificis uoluntate nō auderet diſſentire, reſpondit. Bellum quidē, quod contra multos ſimul et potentes tyrannos, quiq; partim iam in armis cum manu non contemnen

da

da eſſent, iniretur. difficilimum uideri. ſe tamen, quencumq; euentum for
tuna tulerit, quidquid in ſe opis et auxilii fuerit, in eccleſiæ dignitatem li
benti animo eſſe collocaturum. Pergrata fuit Aegidio principis reſpon
ſio, eo magis, quod intellexerat, paucis ante diebus Frãciſci Eſtenſis et Ma
lateſtarũ ad Archiepiſcopũ legatos Mediolano diſceſſiſe, et ꝓxime a Ioã
ne Vico et a tyranis Forliuii, Rauẽnæ, Fauẽtiæ, adueniſſe. qd legati cũ Ar
chiepiſcopo egiſſent, ualde metuebat. nec. n. dubitabat a tyrannis ſuo ad
uẽtu cõmotis, ad captãdũ principis fauorẽ, hos fuiſſe dimiſſos. licet Ar
chiepiſcopus iterrogatus aliã cæterorũ aduẽtus cãm ſimulate reddiderit:
nã Principũ Fauẽtiæ et Forliuii legati, ex cõſilio, ut creditũ eſt, Archiepi
ſcopi, aliis fortaſſe recuſantibus, Aegidiũ cõuenerũt. quaſi ad ipſũ fuiſſent
legati. Renũciãtes, Principes ſuos paratos eẽ iperata facere, ſi mõ æqua cõ
ditio, citraq; detrimentũ offeratur. Quibus Aegidius haud ignarus, quo
animo dicerentur, pro tempore quæ uiſa ſunt, ſpe pacis interiecta, reſpon
dit. Triduo ibi cõmoratus facile itellexit, Archiepiſcopũ uereri, ne ſi ipſe
per Flaminiam iter faceret, Bononia, quæ nullo, aut paruo præſidio tene
batur, in diſcrimen traheretur. Hãc ut ei ſollicitudinẽ explicaret, ſimul q;
allatum erat Malateſtam, qui bellum tunc gerebat cũ Gentile Moliano,
cũ mille quingentis equitibus, haud procul a Ferraria caſtra poſuiſſe, qui
cum ad præſens confligere, non erat conſilium, iter ſe in agrum Piſanũ
carpturũ, Archiepiſcopo, id ipſum ſuadẽti, ſecreto affirmauit. Petitq; ab
eo duos uiros authoritate graues, conſilio præſtantes ſibi dari. quorũ ope
ra in legatione mittenda ad Io. Vicũ uteretur. Quiq; ſimul ipſum de Ar
chiepiſcopi uoluntate erga Sũmum Pontificem edocerent. ut intelligeret
nullã ſibi ad reſiſtẽdũ ſpẽ eẽ debere a Principe Mediolanẽſi. Datus eſt cũ
Occino a ſecretis Guilielmus iuris legumq; ſcientia clarus. Ambo cõſilio
ac uirtute præſtantes. Proficiſcentem Archiepiſcopus muneris ergo duo
bus poculis argenteis, tertio aureo, magni pretii proſecutus eſt.

CVM ad oppidum qui Sãctus Dominicus appellatur, perueniſſet, lega
tos a Marchione Eſtenſi obuios habuit. qui omne eius ſtudium operãq;
polliciti ita excuſarunt, quod promiſſa auxilia Hugoni miſſo rogatũ ſup
petias non præſtitiſſet ut iuſto eum metu excluſſum, non uoluntate de
fuiſſe oſtenderent. Nã præterq̃, quod Malateſta propius Ferrariam ca
ſtrametatus eſſet, multos etiam ciues in ipſius caput conſpiraſſe. daturum
tamen operam, ut quod uerbis profeſſus eſſet, re aliquãdo declararet. Ac

cepta Aegidius excuſatione, reſpōdit, gratiā ſe habere Marchioni Eſtēſi,
quod eo animo eſſet erga ſe Sūmūq; Pontificē. fore, ut eum inſtituti cō-
ſilii nunq̄ pœniteret. Hoc reſpōſo legatis redeūtibus. Legati quoq; a Ma
lateſta Ariminenſi ad Furnū nouū, quod oppidū eſt in agro parmenſi
agmen conſecuti, cū huiuſmodi mandatis adſunt. Aegro animo ſe ſe tu-
liſſe, quod Aegidius a Flaminia iter auertiſſet. Qua id ratione feciſſet ma
gnopere mirari. tanto magis cū ipſius ſtudiūq; animuſq; in eccleſiā nūq̄
fuiſſet dubitabilis. qbus tamen uerbis cū iniqua poſtulata addidiſſent, re
infecta, ſed cū pacis futuræ ſpe, redierunt. tandē itinere nō intermiſſo qui
nis denis caſtris Florentiā peruenit. fuitq; a Florentinis ſplendide ac ma-
gnifice exceptus. nulloq; officio ſociæ et amicæ ciuitatis prætermiſſo, cen
tū quinquaginta equites ei axilii cauſa, hæc ciuitas decreuit.

IAM hinc Aegidio, quos uiros ab Archiepiſcopo Mediolanenſi acce-
piſſe, demonſtrauimus, legatos ad Ioannē Vicum mittere, placet. quibus
mandat, ut expoſita Archiepiſcopi uoluntate, ac conſilio erga ſuſceptā ex
peditionē, Pōtificis ſuiſq; uerbis ei renuntiēt, oppida, uicos, caſtella, quid-
quid demū occupaſſet, quod iure ad eccleſiā pertineret, Pontifici ſine ul-
la mora reſtitueret. Habiturus ſi ita feciſſet, omniū prāteritorū malorū a
Summo Pontifice ueniam. Sin recuſaret, aut quouis modo tergiuerſare-
tur, ut eccleſiæ Pontificiſq; hoſtis bellum indicerent, et minis cōterrerēt.
A Florentia Aegidius magnis itineribus Senas ire contendit. huius. n. ci-
uitatis primores cognouerat, uehementer tumultuare. dū alteri Ioāni Vi
co, alteri Pontifici Maximo ſtuderent. cuius aduentu, operaq; et pruden
tia Epiſcopi Senenſis celerrime effectū eſt, ut cōpoſita ſeditione omnes in
ecclſiæ partes adducerentur. et cōmuni conſilio centū auxiliares equites
Aegidio ea ciuitas daret. Interea allatū eſt hoſtiles copias non longe ab-
eſſe a Meuania et Monte Faliſcorū. quare ea oppida nō contenendis præ
ſidiis muniri placuit.

INFLVXERAT Italiæ temporibus illis perditorū hominū multi
tudo. qui a Germania non domiciliū, aut nouas ſedes captandi gratia, ut
Cimbros olim feciſſe legimus, ſed bellandi prædandiq; ſtudio cōciti Mō
tē Regalē et Comitē Laudiniū duces ſequebatur. His belli gerēdi ea ratio
erat, ut ſingularū ciuitatū agros hactenus infeſtarent, otiūq; earū ſollici-
tarent, donec populi magno precio ab eis pacē redimere, cogerentur. qua

immanitate cum in populos eccleſiaſticæ ditionis potiſſimum uſos conſtaret, non tamen Aegidius ad præſens eos bello laceſcere in rem fore ducebat. ne ſi Ioãni Vico id ipſum magnis præmiis pollicitationibuſq; ſuadẽti ſocia arma iunxiſſent, hoſtiũ numerus magna multitudine augeretur. Erat.n. ea ſocietas, nam ſic uulgo dicebatur, armatorum octo ad modũ millia. quorum tria tantum pedibus, cæteri omnes equis militabant. quin potius in ſuas partes adducere omni ratione emittendũ ratus, Carolo Aduadulæ, et Io. Alberto, uiris magna, et authoritate et prudentia, negotiũ dat, uti Germanos adeant. eorum animos tentent. quid conſilii cœpiſſent explorato, conentur a Io. Vico ad exercitum eccleſiaſticum auertere. De conditionibus uero pacis et ſocietatis nihil ſe inconſulto paciſcãtur. Sub hæc Peruſini exorta inter ciues magna ſeditione, legatos publice ad Aegidiũ mittũt. q ipſiĩ edocerẽt, quãta i diſſẽſione populus ille uerſaret. Quæ cũ accedẽtibus odiorũ, ut fit, in dies nouis cauſis, magis ac magis aleret, poſitũ eſſe in eius aduẽtu, ac authoritate ne ciues cũ ciuibus cõfligant. Propterea cõprecari, iter ad ipſos quãrũ maxime poſſet acceleraret. Fore eã rẽ populo peruſino magnopere ſaluti, Aegidio nõ mediocri fortaſſe uſui ad bellũ gerẽdũ. Cui petitioni, cũ Aegidius libẽter acquieuiſſet, magna cũ celeritate Peruſiũ contendit. exceptuſq; cũ ingẽti lætitia pacẽ breui inter ciues cõpoſuit. atq; omniũ animos in eccleſiæ, et Põtificis ſtudiũ cõuertit.

INTEREA legati, qui fuerant ad ſocitatem miſſi re infecta redeuntes, hoc tantũ reſponſi a Germãnis attulerunt. Statuiſſe ſe libere uagari. nec cuiuſq̃ imperio, aut uoluntati ſe addicere. Quod reſpõſum, cũ Aegidius ad conciliũ retuliſſet, cui adhibuit primos quoſq; peruſinæ ciuitatis, omnes in eam ſententiam uenerunt. In primis habendam eſſe rationem, ne germanorũ ſocietas ſeſe hoſtibus aggregaret. ad hoc unã potiſſimam uiam patere. Si cũ tota adduci nõ potuerit, aliqua ſaltẽ eius pars cũ Duce Monte Regali magnis pollicitationibus, et qualibet grandi mercede conduceretur. ut altero Ducum conciliato, alterius opes non forent extimeſcendæ. Sed de his rebus legatione miſſa, reſponſum eſt a Germanis. Se fide data acceptaq; et iureiurando ſanxiſſe, nulla ſocietatis partitione facta, omnes eandẽ ſemper belli fortunã experiri. quibus reſponſis legatis redeuntibus, tertio Aegidius ad Montẽ Regalẽ legatos cũ his mãdatis mittit. quando ſocietati nullis præmiis perſuaderi poſſet, ut aut tota aut aliqua ipſius pars ſub ſignis eccleſiæ militaret, dum libere uagari, ac ne uti quam ſe iungi iureiurãdo ſtatuiſſe, profiteatur, ab eo poſtulare primũ, ut copias quæ agrum Tudertinum infeſtarent, inde q̃primũ abduceret, deinde ci/

uitates ditionis eccleſiaſticæ ne bello, neue alia iniuria laceſſeret. poſtremo rogare, ne hoſtibus ſuis Pōtificiſqꝫ, preſertim Io. Vico præſtaret auxiliū. Quæ ſi ita feciſſet, magnā illi ſecū et cū Pontifice Maximo, gratiā futurā, acturūqꝫ ſe pollicetur cū Sūmo Pōtifice, ut fratrē eius, hominē eccleſiaſticū et utriuſqꝫ iuris nō imperitū cū honeſtis redditibus epiſcopali dignitate augeret. ſin minus hæc ipetraret, quæ tā iuſta et honeſta eſſent, cū non minus hoſtes eccleſiæ ulciſcendi, q̄ amicos et clientes cōſeruandi curā ſuſcepiſſet, nō ſe ſe cōmiſſurū, ut horū iniurias neglexiſſe, uideretur. Ad hæc Mons Regalis paucis reſpōdit. Iuſta eſſe Aegidii poſtulata. et accepta cōditione, nihil ſe deinceps acturū pollicet̄, qđ itellexerit, Aegdio Sūmoqꝫ Pōtifici moleſtiā, haud incōmodū allaturū. ſtatimqꝫ exercitū a Tudertopromotū in Picenū perduxit. Hæc eodē tēpore Aegidio reſponſa factaqꝫ referebantur, et legati, quos ad Io. Vicū miſerat, redibāt. qui hæc reſpōſa ab ipſo reportarunt. Aegidii poſtulata grauia ſe, et periniqua cenſere, et in quæ ſine magna opū ſuarū iactura, ſuoqꝫ dedecore deſcendere nequiret. Pacem tamen cū eo, ac Sūmo Pontifice, certis cōditionibus libentiſſime eſſe facturū. Quibus coditionibus, cū eas p̄ iniquas eē cōſtaret, minime acceptis, Aegidius, cū primū p̄ āni tēpus poſſet, eum bello pſequi, ſtatuit, tūc uero affecto autūno parte exercitus Romā miſſa q̄ populū i officio cōtineret, locū hybernis deligēdū, et oīa q̄ uſui belli futura uiderentur, cōparāda exiſtimauit. Abolita igit̄ iter peruſinos diſcordia ſua præſentia, animiſqꝫ i Pōtificē cōfirmatis, populū eo noīe liberali oratione collaudatū hortat̄, ut in ea ſentētia et fide perſiſteret, tū quod in ſe ta officioſi extitiſſent, gratias egit. Poſtremo Florētinorū, ac Senenſiū exēplo cōmemorato, petit, ut ipſi quoqꝫ ſe aliquo auxilio iuuare officiu ducerent. Tūc Peruſini p̄ primores ciuiū oēm ſuā operā fideqꝫ polliciti, equites ei ducētos dāt. quibus loco prætoriæ cohortis uteret̄. Hiis copiis Aegidius auctus, nec dū tamen Io. Vico militū numero par, in Montē Faliſcorum, quod oppidū, qa nec ab hoſte lōge aberat, et erat i edito colle ſitū, hybernis opportunū cēſebat̄, hyemādi cauſa. xvii. die ante calēdas decēbris cōtēdit.

TRIBVS ibi mēſibus traductis, cū nec pecuniæ a Pōtifice ſubmitterētur, nec cōmeatus cōuecti ſuppeterēt, cœpit exercitus fame laborare. nec. n. ab Aegidio ī maius tēpus rei frumētariæ potuerat, puideri. quando qdē ad numorū inopiā, ea quoqꝫ mala accidebāt, ut Patriarcha Aquilegiēſis. et Epiſcopus Tudertinus, cū reliquis, qui exercitui cōmeatus ſupportare, fuerat policiti, fidem metu hoſtium excluſi fallerent. Naues etiam quæ a Corſica et a Sardinia frumentandi cauſa miſſæ redibant, interciperentur.

Quo malo, cum multi milites diſcedere cogerentur, eccleſiaſticus exercitus in dies minuebatur. In tanta omnium rerum iniquitate Aegidius pontificem de cunctis certiorem faciendum ratus, epiſcopum pacenſem cum mandatis et litteris mittit. Vt ipſum edoceret, quam in anguſto res eſſet, et in quanta non commeatus modo, ſed militum etiam indigentia exercitus uerſaretur. Quibus malis ni ſubueniretur mature, timorem eſſe ne deficiẽte eccleſiaſtico exercitu, atq; indies decreſcente, hoſtibus contra, ex his rebus maiorem audaciam, maioreſq; ſpiritus ſumẽtibus, eae quoq; ciuitates, quæ hactenus eccleſiæ ſine controuerſia paruiſſent, diſcrimen adirent, Se uero eo ſemper animo perſiſtere, cõſcribit, ut pro pontifice, et eccleſia nullum laborem, nullum diſcrimen eſſet deprecaturus, Sed nec Imperatorem ſine exercitu bellum gerere, nec exercitum ſine ſtipendio, aut contineri, aut reparari poſſe. In eam ſe neceſſitatem eſſe cõpulſum, ut cæteris abſumptis ex inſtrumenti ſui uaſis argenteis aureis ue nihil ſibi reliquum fecerit, omnia aut diſtraxiſſe, aut oppignoraſſe, Multum præterea aeris alieni contraxiſſe, ut milites in officio cõtineret. Et parum profeciſſe, Magnam etenim partem ex hybernis, cibariorum inopia diſceſſiſſe. At ſibi a monte faliſcorũ copias id circo non eſſe promotas, ꝙ dubium non eſſet in tanta militum paucitate, ſi inde diſceſſerit, hoſtẽ, qui quotidie infeſtus adeſſet, oppido potiturum, Quod ad ducendum bellum, natura ſitus magnam faceret occaſionem, Cuncta tamen damna poſſe reſarciri. Si ab ipſo pecuniarum, quãtum ſatis eſſet, ſuppeditaretur. Iam.n.ſe in æthruriam, ac galliam ciſalpinã dimiſiſſe, qui militum delectum haberent. Paucis interiectis diebus allatũ eſt, urbeuetanos, quæ ciuitas, cum tota pontifici pareret, tamen in duas factiões, muſaram et marchulinam ſcindebatur, in teſtino bello acriter agitari. Nam extra multa data acceptaq; uulnera, plurimos ciues interfectos fuiſſe, nunciabatur. Ad quas diſcordias ſedandas, uirum authoritate grauem, et rebus geſtis inſignem mittit, qui ciues graui oratiõe caſtigatos, ad concordiam omnibus rationibus hortatus eſt. Et cum perpetuam pacem impetrare, difficile eſſet, factis in annum inducijs, obſides utriuſq; factionis principibus imperauit, accepitq;.

DOMESTICIS ſeditionibus leuati urbeuetani, bellum omnes Ioāuico inferendi, cõſilium inire cœperunt. Quo cognito, Ioãnes uicus adeo commotus eſt, ut collatis omnibus uiribus, in urbeuetanos totum bellum conuerterit. Quibus ſupperatis, expugnataq; urbe, multis promiſcue

necatis, in primos quoſq; ciuitatis multifariam ſæuitum eſt. Poſtremo ma
gna ui pecuniarum uniuerſis imperata, quoſdã ſecum captiuos duxit. Qui
poſtea libertatem ab eo octo millibus ducatorum redemerunt. Quo tem/
pore urbeuetani bellum aduerſus Ioannem uicum moliebantur, eodem ui
terbii, cui. Petrus uicus Ioãnis frater præerat, ingens animorum cõmotio
facta eſt. Quidam .n. ex primoribus ciuitatis, conſpiratione in tyrannum
facta, cum trecẽtorum armatorum manu, quam occulte coegerãt magno
clamore excitato, populum ad libertatem uocare cœperũt. Quo cognito,
Petrus uicus extemplo amicorum cohorte, quos ſatis paratos habuit, com
parata, forum occupauit. Vbi acre prælium commiſſum eſt, ac demum po
pulares in fugam coniecti. Quorum multi cõprehenſi, et ſupplicio affecti
ſunt. Inter quos quattuor ex nobilitate ſecuri percuſſi. Alii uero timore per
territi fuga mortem uitauerũt. Quorũ omnium bonis publicatis, magnũ
inde Io. uicus pecuniarum numerum congeſſit. His rebus fiebat; ut eius
indies authoritas ac opinio creſceret, et exercitus augeretur. Que cũ Aegi/
dio non ſine ingenti eius dolore nunciarentur; nondum tamen cũ hoſte
ꝑlio decernere, a quo tam lõge numero militũ ſuperabatur, ex uſu eẽ ratus
ſeſe hybernis cõtinebat, expectans, dum auxilia, quæ a pontifice mittenda
erant, ſe, cum cætero exercitu cõiungerent. Sed cũ diutius hæc morarent;
longumq; uideretur expectare, nec ſuam pati dignitatem ut impune Ioã.
uicus agrum faliſcorum crebris incurſionibus quotidie uaſtaret, fluctuans
animo, ac tota mente agitans, ſi qua rãtiõe æquari poſſet, quod uiribus de
erat, hoc cunctis conſiliis præferẽdum ſtatuit. Intellexerat robur exercitus
Io. uici in equitatu eſſe. Cũ huius primoribus magno præmio, ac magnis
pollicitationibus, per occulta colloquia paciſci conatur, ut copias ad ſe tra
ducerent, Quod horũ pleriſq; perſuadere, tanto minus fuit difficile, quod
multorum populorum tyrãnum, ac hoſtem eccleſiæ deſerẽtium defectio,
non magni facinoris inuidiam, ſed pietatis potius ſpecioſum titulũ, apud
honeſtiſſimos quoſq;, et chriſtianos homines habitura uidebatur. Quin
genti igitur equites, ſignis repẽte ſublatis, ad Aegidium tranſierunt. Quo
rum defectio. Io. uici audaciam uſq; adeo fregit, ut urbeueteri contentus,
nullam deinceps incurſionem facere auderet. Aegidius uero cum iam uiri/
ũm nõ pœniteret, relicto in monte faliſcorũ firmo præſidio, cui Carolum
adoadulam præfecit, milites ex hybernis educit. Cœpitq; hoſtem bello
prouocare.

Templum

TEMPLVM erat Laurētio dicatum haud procul ab urbeueteri, opere ac natura ita munitum, ut arcis locum, ſpeciemq; præberet. Hoc, quia, Ioannes uicus alta foſſa circunducta, ualido militum præſidio firmauerat, Aegidius in primis expugnare ſtatuit. Ac Iordani cum parte copiarum, id negotiū dat. Is propere ad motis machinis, ac tormentis diſpoſitis, ſe ita ſtrenue geſſit, ut quo die oppugnari cœptum ab eo eſt, eodem quoq; fuerit expugnatum. His autem, qui templum cuſtodiebāt, uenia data, et abeūdi facta facultate, Cōcbaratū, et Albertatium Richaſulum, ac Benedictum Ormatium cum cētum quinquaginta militibus cuſtodiæ loco relinquēs, ipſe cum reliqua manu Vulſinum oppidū proficiſcitur. Quæ cum Ioāni uico renunciata eſſent, cum peditibus non nullis, ſed omni equitatu urbe egreditur, experiūdi gratia, an templum ſicut celeriter fuerat amiſſum, ita propere poſſet recuperari. Templum prætergreſſus, cum nemo ſe illi obiecisset, ſpeculatores mittit, qui cognoſcerent, ecquid prope lateret inſidiarum. Qui renuntiarunt, haud inde procul hoſtium uiſa quinq; ſigna. Quo metu ſubſiſtere agmen iubet. Nec eſt auſus ultra progredi. Eccleſiaſtici uero nunciato, quo loco Ioannes Vicus extra oppidum uagaretur, ei ſe celeriter oſtendunt. Et commiſſo prælio, cum acriter utrinq; pugnarent, qui templum tenebāt, hoſtes a tergo adorti, tantum eis terrorem incuſſere, ut turbato ordine, multis occiſiſ, pluribus uulneratiſ, et uno ſigno amiſſo, cæteri in fugam uerterentur. Cum quibus Io. equo ſaucio in oppidum ſeſe recepit. Corſidium deinde oppugnari placet. Quoniam ex eo oppido eccleſiaſticos commeatu prohibere facultas erat. Ergo a circūiecta manu ubi tela iaci cœpta ſunt, et propugnatoribus nudatus murus, admotis ſcalis milites conſcendunt, et ui oppido celerrime potiuntur. Qua oppugnatione oppidanorum non nullis occiſis, cæteros nulla affectos iniuria Aegidius in ſuam fidem recepit. Paulo poſt urbem Toſcanellā cum arce, oppidanis ad deditionem oppugnatione, et Corſilienſiū exemplo cōpulſis, recepit. Interea pecuniarum a pontifice præmiſſis ſubſidiis, equites etiam trecentum peruenere. Miſſa ſunt itidē auxilia a Ioāne Archiepiſcopo Mediolanenſi, quæ prætereunti Aegidio fuerat pollicitus. Quæ res ut exercitum eccleſiaſticum numero uiribuſq; auxerunt, ita hoſtibus magnum iniecere terrorem. Prorſus, ut multi tyrannorum auxiliis, quæ Ioāni uico ſubmiſerāt, reuocatis, in ſuas quiſq; res omnes curas intendere cœperint, et neceſſaria ad ſui defenſionem comparare.

CVM ſeptingentis equitibus, peditibuſq; pro numero equitum Io. Vi-
cus in oppidum, quod Aquam pendentē appellant, ab Vrbe ueteri profe-
ctus eſt, reparandi exercitus gratia, et quod locus ille opportunior ad trahē-
dum bellum uidebatur. Quo cognito Aegidius Andreæ Salamoncello, ui-
ro magni animi et conſilii, cuius in bello gerēdo ſingulari opera ſæpe uſus
eſt, imperat, cum equitatu, et parte copiarum eum ante uertat, ac itinere
prohibere contendat. Qui celerius omni opinione, quod iuſſus erat, execu-
tus, uiā occupat, et procedere pergēti hoſti ſeſe acie directa opponit. Quā
pugnam cum Io. minime detrectaſſet, infeſtis ſignis acriter utrinq; concur-
ſum eſt. Pugnatūq; diu eſt equo marte, hos cladis nuper acceptæ idigna-
tione, illos priſtinæ uictoriæ gloria accendente. Poſtremo Io. multis ſuo-
rum amiſſis, cum reliquis funditur fugaturq;, coactuſq; eſt iterum ī Vrbem
ueterem ſeſe recipere. Poſtero die ad Arcē abbatiæ producto exercitu, ubi
oppugnare fruſtra tentaſſet, uiſumq; eſſet oppidum inexpugnabilē, obſi-
dione cinxit. Quam cum diutinam fore, oppidani intelligerēt, et ſibi per-
niciosam, deſperatis Io. Vici rebus, ſeſe Andreæ dediderūt. Quorum exem-
plum ſecuta multa oppida finitima, quæ ſita in montibus, fuerant a Io. Vi-
co præſidiis munita, admoto tantum ſibi exercitu eccleſiaſtico, ſe Aegidio
dediderunt. Tunc uero multarum ciuitatum, quæ tyrannis ſeruiebant, le-
gati ad Aegidium uenerunt. Gratiſſimum ſibi primo fuiſſe nūcium, quan-
do Aegidius cum exercitu in Italiam aduentare, nunciatus eſſet. Nam tūc
demum ſuæ libertatis ſpem aliquā concipere auſos fuiſſe. Victorias deinde
ab eo de hoſtibus partas uehemēter gratulari. Nam et ſi pleraſq; urbes eccle-
ſiæ amiſſas a tyrannis bello recepiſſet; magis tamen ex ſuo, quam uel ponti-
ficis uſu eueniſſe, ſeſe nō ignorare. Cum ille amiſſas urbes, ipſi libertatem,
quo nihil melius eſſe in rebus humanis, recuperaſſent. Pro inde ſuis malis
edoctos, quam ſit calamitoſum tyrānis ſeruire, ſe ſuaq; Aegidii pōtificiſq;
fidei ac poteſtati tradere: Quidquid imperaſſet, libentiſſime ſe eſſe factu-
ros, tātum ſe a uiolentia ac iniuria tyrannorum tueretur. Aegidius liberali
oratione legatos proſecutus, eorum animos ſermone ſic confirmauit. Pō-
tificem ut id bellum ſuſciperet, nō magis amiſſæ partis eccleſiaſtici imperii
indignatiōem, quam infælicium ciuitatum, in quas ſceleſtiſſimi homines
tyrannidem exercerent, miſeratiōem impuliſſe. Sperare ſeſe quam maxime
a facinoroſis hominibus, hoſtibus eccleſiæ, q omnia iura diuina, humanaq;
uiolaſſent, tantorum ſcelerum pœnas quam primum ſumpturum. Ac om-
nes ciuitatēs, quæ aut ui tyrannica inuitæ ſupreſſæ fuiſſent, aut ſpōte hacte-

nus

nus ſeruientes aliquando reſipiſcerent, in libertatem uindicaturū. Satis.n. liberos eſſe, qui eccleſiæ tantum ac ſummi pontificis legibus inſeruirent. Quod ſi qua ciuitas eo ſtultitiæ ac dementiæ procederet, ut oblatam libertatem recuſaret, ei non impune, non magis q̃ ipſis tyrannis fore. His reſpōſis legati lætabundi diſcedunt. A quorum ſententia cornetani tam lōge abeſſent, ut pro Ioāne Vico ſe Pontificis hoſtes eſſe haud obſcure profiterent. Quo cognito Aegidius, ne eius ciuitatis pertinacia exēplo quoq; nocere poſſet, hos omnium maxime bello perſequi, et prima quaq; temporis oportunitate agrum Cornetanum uaſtare ſtauit. Quare Iordanē et Blaſcum nepotem ſuum Romam properare iubet. et copias quæ hybernandi ac præſidii gratia eo miſſe fuerant, in agrum Viterbienſem deducere.

QVOD conſilium ubi Ioanni Vico nunciatū eſt, Reuerium Victoriū quem unice diligebat, et quod erat ad nectēdos dolos mirus artifex, magni faciebat, cum cētum quinquaginta equitibus Cornetanis ſubſidio mittit. Is non ignarus quantam eccleſiaſticis ad bellum gerendum opportunitatem Mons Faliſcorum faceret, conſilium inire cœpit, ut Carolo, quē oppido præfectum ab Aegidio diximus, cum præſidio circūuēto, interfectoq; oppido potiretur. Ratio hæc fuit. Arx erat munitiſſima, quæ a Monte Faliſcorum circiter tria millia paſſuum aberat, Arx caſtellacii appellata. cū huius arcis præfecto conſilium communicat, monetq; uti litteras, nūciumq; ſecreto per ſpeciem proditionis ad Carolum mittat, quibus polliceatur in arcem ipſum cum armatis accipere, ſi ad diem dictam magno cum ſilentio paulo ante lucem præſto fuerit. Quibus cum Carolus, magnæ ſibi gloriæ oblatam occaſionem, quam diu captauerat, ratus, reſcripto annuiſſet, præſtituto die, q̃ fuit undecimus ante calēdas Maias, Reuerius Victorius ipſe, cum magno equitatu peditatuq; proxima ſilua occultatus Carolum expectabat, ut prætergreſſum atergo adoriretur. At Carolus, qui hoſtis pollicitis fidem non ſine ſuſpitione inſidiarum habebat, cōſilia ad omnes caſus comparabat. Nam militibus paucis ad tutelam oppidi relictis, cum cæteris omnibus bene inſtructis, ac ordine ſeruato, de tertia uigilia proficiſcitur. Signo accepto, equites decem cum centum et quinquaginta peditibus præmittit, qui fidem arcis præſidis periclitarentur. Ipſe cum reliquo agmine haud ita longo interuallo, in uia ſubſiſtit. Præfectus antecurſores prope arcem conſpicatus cœpit magna uoce eccleſiam eccleſiam inclamare, Simulq; ab arce in eos tela conijciebantur. Quo ſigno hoſtes ſubito eſilua

exorti concurrunt. nec multis paucos circunſiſtere, et comprehendere fuit per difficile. At Carolus, qui auribus animoque intentus euentum rei ſub ueritus, expectabat, exaudito clamore, et hoſtiū inſidiis intellectis, aduolat, et impetu facto hoſtem in ſe conuertit. et cum diu fuiſſet acriter dimicatū, tandem inſidiatores profligati ſe fugæ mandarunt. quos eccleſiaſtici inſectati, multis interfectis, equites uiginti, cumque his arcis præfectū, ceperunt. Reurtius accepto uulnere cum paucis euaſit. Carolus his geſtis, ac ſuorū paucis amiſſis in Montem Faliſcorum ſe recepit. Hac clade Aegidius Cornetum defenſoribus multum exhauſtum fuiſſe arbitratus, confeſtim eo rapit agmen. cœpitque magno impetu oppidum oppugnare, ut iniecto terrore, oppidanos ad deditionem compelleret. quod cum parum procederet, erat. n. oppidum militibus differtum miſſo iterum auxilio a Ioanne Vico, cui præerat Ludouicus eius frater, per uaſtato agro, copias inde abducit, et incelenum, Vetralam, et reliqua oppida, quæ circa Montē Faliſcorum Io. parebant, cōuertit. magna itidem his populatione incōmoda inferendo.

CVM præſidium Romanum ſe cum reliquo eccleſiaſtico exercitu coniunxiſſet, inter duos uiros nobiles alterum Romanum, Germanum alterū, tāta ſeditio in caſtris exorta eſt, ut a Romanis Germaniſque, dum ſuo quique fauent, ad arma cōclamato, aliquādiu fuerit pertinaciter prælio dimicatū. quod nullius oratione cōmonitione ue ante dirimi ualuit, q̄ non nullis interfectis, pluribus uulneratis, reliquæ copiæ ex Aegidii īperio ſe ex tranſuerſo inter uolantia tela, facto impetu, intuliſſent. Ad hunc modum ſeditione ſedata, moxque facta pace, et gratia inter utroſque reconciliata, Aegidius copias propius Viterbium mouet. et crebris incurſionibus magnum hoſtibus timorem inferebat. Interea Ioannes Vicus urbem repetit, cum nullo eam eccleſiaſtico præſidio teneri, intellexiſſet, ac nemine prohibente ingreſſus magnam in locupletes auaritiam, et crudelitatē exercebat. Nam qui imperatam magno numero pecuniam denegaſſent, omnia in eos exempla cruciatus edebat. Cuius immanitatis latius fama diſſipata, quarūdam ciuitatum animos ab ipſo multum auertit. Viterbienſium in primis. Horum enim plerique, quorum fuerunt, qui arcem cuſtodiebant, auxilio Aegidii, q prope aderat, freti, die quodam ſub ſolis exortum, ingēti clamore ſublato, eccleſiam incœperunt conclamare. Quo audito Aegidius propere arma ſumere, machinas admoueri, ſcalis arcem conſcendere iubet. Omnia tamen tyranni promptitudo ac diligētia irrita fecit. qui anteq̄ cœteri oppidani cō

uenirent,

uenirent, qui clamorem excitarant, ex templo comprehēſis, et magno ſup-
plicio affectis, cæteros ab inſtituto deterruit. et qui arcem tenebant animis
conſternati, eam tyranno reddiderūt. Simulꝗ milites diſpoſuerat, qui ſub-
euntes eccleſiaſticos a muris repellerent. At Aegidius cum Viterbium, niſi
lōgiore obſidione, haud facile expugnari poſſe, intelligeret, ne dū ibi tēpus
tereret, alia oppida in diſcrimen traherent, populabūdos agros, exercitū pro-
pius Germanorum ſocietatem, de qua ſupra dictum eſt, promouit. At ex
itinere cū Vrbē ueterē oppugnare, ſi forte reſiſteret, molitur, portis patefa-
ctis, oēs oppidani obuiā ei procedunt, Vrbemꝗ tradunt. Ingreſſum, cum
oppidum uacuum habitatoribus reperiſſet, magna eius ciuitatis miſeratio
inceſſiſſe fert. Nā ex numeroſa multitudine, qua oppidum illud nō pridē
abundabat, uix trecenti hoīes, qui arma ferre poſſent, numerabant. Poſtri-
die re diuina rite perpetrata, cum omnibus benedixiſſet, pacem perpetuam
inter Muffatos et Marculinos, factiones, ut diximus, contrarias, fecit. Iubet-
ꝗ oēs ciues, q a Ioāne Vico eiecti fuerāt, ſuæ ciuitati reſtitui. Vrbeuetano-
rū exemplū Tuſculani ſecuti, mox legatione miſſa ſe Aegidio dediderunt.

IOANNES Alerianus Ameriæ tum temporis tyrannus erat. qui licet
amicitiam cum Ioanne Vico confirmaſſet, non tamen ab Aegidio palam
audebat deſciſcere. Huic igitur Aegidius paulisper in Vrbeuetere cōmora-
tus, denunciatū mittit, ad ſe q̃ primū uenire properaret. Habere, quæ cum
eo de re cōmuni colloqui uellet. Qui ſi renuiſſet, ſibi eodem loco, quo Io.
Vicum futurum. Ille uero, cum ſe humiliorē ſciret, q̃ ut Aegidio reſiſtere
poſſet, et Io. Vici opes afflictas uideret, dicto audiēs Vrbē ueterē peruenit,
multa meditatus, quibus dū Aegidio fruſtra perſuadere conat, ut ſe mini-
ſtro in populo Amerino gubernādo uteret, Io. Albertus et magnus pfe-
ctus legati clam miſſi Ameriā perueniunt. Qui populū oībus rationibus
hortati, ut ſe pōtificis imperio redderēt, ad duxerūt. Tūc Aegidius magna
pposita pæna, interdicit Io. Aleriano, imperatꝗ, ne mille oīno paſſibus p-
pius Ameriā de cætero appropinquaret. Interea ſocietas in agro Tuderti-
no uagari ab exploratoribus renuntiat. quā rē ægre ferēs Aegidius legatos
ad principes eius mittit. Quod in eū locū copias cū magna eccleſiæ clientū
iactura deduxiſſent, inique eos agere. Qua id rōne feciſſent, mirari ſeſe. Po-
ſtremo rogare, agmē īde ſine ciuitatū ditiōis eccleſiaſticæ iiuria ſub moue-
rēt. Ad hæc Germani pauca, ſed inſolenter reſponderunt. Nemini ſuæ ui-
tæ rōnem in Italia ignotam eſſe debere. quibus cū cætera deſint uectigalia,

præda ac rebus bello partis uitam ducere neceſſe eſſet. Multas ciuitates pa-
cem ac ſuorum agrorum in columitatem magna ui pecuniarum a ſe reder-
miſſe. Proinde ſi uellet Agidius ſe ſollicitudine, populos eccleſiaſticos ea
moleſtia ſubleuare, earum ciuitatum ſequeretur exemplum, quæ pecunias
numeraſſent. Et magnam uim pecuniarum petunt. Hãc germanorum in-
ſolentiam grauiter admodum tulit Aegi. Præſertim quia ſuſpicabatur, ger-
manos Io. Vici uoluntatem ſecutos, in id audaciæ ac improbitatis aduerſũ
ſe proceſſiſſe. Cum ille uictus neceſſitatibus unam ex filiabus ſuis Anibal-
do Montis Regalis fratri cum grandi dote ſpopondiſſet. exiſtimãs ſic uni-
uerſam ſocietatem poſſe in partes ſuas adduci. Ergo legatos iterum ad ſo-
cietatem cum his mãdatis mittit. Mirari ſeſe quæ cauſa ipſos ſua eccleſiæq;
Romanæ amicitia repudiata, eo iniuriarum et in tam iniqua poſtulata cõ-
puliſſet. cum ſe hoſte non contemnendo, amico fortaſſe non inutili eis li-
ceret uti. Tanto magis cum Mons Regalis ſuperiore anno, fide data, polli-
citus fuiſſet, ſocietatem ſe ab inferenda iniuria ciuitatibus eccleſiaſticis con-
tenturũ. Nã qđ ſibi pecuniarũ uim extorqueri poſſe, putarẽt, nõ mõ iniu-
ſte eos facere, ſed etiã in prudẽter. Neq; .n. earũ ciuitatũ, quas pacẽ a ſe ma-
gno pcio redemiſſe iactarẽt, et ſuã conditionẽ ſimilẽ eſſe. Illas nãq; multo
plus, ſi reſiſtere uellent, in nouũ exercitũ cõficiendũ, fuiſſe collaturas, et cũ
magno, tũ uniuerſi populi, tũ ſingulorũ incõmodo, a pacis negociis a uo-
cãdas. ſe uero in armis eſſe. et ea pecunia honeſtius, libẽtiuſq; nouũ militẽ
ad ppulſandas iniurias, ſi opus eſſet, cõducturũ. q̃ q̃ ad id ſatis ſuperq; ro-
boris, ac uitiũ ſibi eẽ in ueteri et exercitato milite ſperare. Se ita eſſe, ſemperq;
fuiſſe animatũ, ut ultro nunquã nouũ hoſtẽ eẽt quæſiturus, laceſſitus aũt
dignitatis ſuæ ac ciuitatũ, q̃rũ patrociniũ a pontifice ſuſcepiſſet, cõmodita-
tis rõem haud ſegniter habiturus. Proinde iterũ iterũq; rogare, monereq;
p deũ iuſti belli ſemp fautorẽ, ultorẽq; iniuſti, eccleſiaſticis finibus nulla am-
plius illata iniuria, cedere maturẽt. Quæ ſi feciſſent magnã ſe illis gratiã ha-
biturũ, et quæ Monti Regali ſuperiore anno fuiſſet pollicitus, q̃ primum
opere præſtiturũ. Sin minus impetraret, ita ſibi pſuaderẽt, rebus ſe ſuis et ec-
cleſiæ clientibus, ſociiſq; grauiter eſſe cõſulturũ. Quibus auditis germani,
partim rei honeſtate, partim timore uicti, per eccleſiaſticos terminos a ma-
leficio tẽpetãtes in agrũ Senẽſem iter ſuſcipiunt. A q̃bus extorta pecunia,
deinde a Florentinis, in Piſanos terminos peruenerunt. Paulopoſt germa-
norũ diſceſſum Agidius Eugubiũ, cui Io. Cancutius imperitabat, legatos
mittit. Qui oĩbus modis oppidanos, ut põtificis fidẽ ſequant, cohortent.

Quibus reſponſum eſt ab Eugubienſibus, ſeſe paratos eſſe imperata face-
re, et prima quaq; occaſione oppidum Aegidio tradituros. At cum interie
cto tempore, diem de die proferentes a promiſſis diſcedere uiderentur, iterũ
Aegidius legationem, ſubſequentibus copiis mittit. Tunc uero Eugubien
ſes nulla facta mora, patefactis portis oppidum arcemq; legato tradunt.

ROMANVM quoq; ditionis eccleſiaſticæ Stephanus occuparat. Is, ut
iuſti imperii titulum tyrannidi prætenderet, cum Aegidii quæſtorem nu-
morum inopia premi intellexiſſet, cum eo mille nummum aureorũ pactus
eſt, ut oppidi redditibus, in mutui compenſationem, ſibi frui liceret qua-
drienio. Exiſtimãs ſcilicet id cõuẽtũ Aegidio ratũ fore. Qui tamẽ, cũ pa
ctũ reſciuit, ĩprobata re, Stephano, ut intra ſex dies oppido cederet, denũcia
tũ mittit. Ille dicto audiẽs cũ ĩperatũ feciſſet, numos cœpit inſtãter a q̃ſto-
re repetere. Tũc uero Aegidius dimidiũ ei reddere cenſuit. Reliquos, q̃a ſa
tis cõſtabat ex uectigalibus põtificiis plus etiã ab eo fuiſſe ꝑceptũ, non itẽ.

HIS geſtis in Montẽ Faliſcorum uerſus ab Vrbeuetteri promouit, reli-
cto illi, cuſtodis loco, et cum poteſtate oppidanis etiam iuris dicẽdi Alber
tatio Richaſulo, cui ducẽtos equites et quadringentos pedites attribuit. Ha
rum rerum fama diuagata, complures ciuitates, quæ principio Ioanni Vi-
co coniurauerant, de deditione ad Aegidium legatos mittũt. Quarũ defe
ctione Ioannes Vicus uehementer fractus animo, cum nec ab his, nec a ger
manorũ societate ſpes eſſet, tot continuis acceptis incõmodis, rebus deniq;
deſꝑatis, legationẽ et ipſe, de ſe dedẽdo, et quæcũq; occupaſſet, ad Aegidiũ
mittit. Et in fidei teſtimonium, alterum dare filiũ obſidis loco pollicetur.
Preces addit magis, quã pacta. Quoniã ita tuliſſet fortuna, ut imperio et
opibus amiſſis, ad quas res non dolo irrepſiſſet, aut proruipiſſet ui, ſed aut
iubẽte Ludouico Bauaro, q̃ ſi ſuo iure poſſet, aut ipſorũ populorũ uolũta
te, et ſuperioribus põtificibus quadã tenus conſentiẽtibus, euectus eſſet, in
ſummam omnium rerum inopiam redigeretur, ab eo petere, niſi forte Io.
Vicum poſt omnia, uitali quoq; aura interdicendum ſtatuiſſet, depoſita
ſua clementia et manſuetudine, quã in aliorũ malis cognouiſſet, tantiſper,
dũ in ipſum ſæuiret, ſi tamen cõſeruandũ decreuiſſet, obſecrare, aliq̃ ſaltẽ
miſero uitã trahẽdi, alẽdiq; infœlices cũ cõiuge liberos, reliq̃ faceret faculta
tẽ. Oppidulum permitteret cuius pẽſiuncula ad priuatæ uitæ neceſſitates
parca mediocritate ſuppeteret. Accepit cõditionem Aegidius, et precibus

acquieuit. Acceptoq; obſide, Ligerium Androtum ciuē Peruſinum, cuius
fidem ſummam coniunctam pari prudentiæ erga ſe perſpexerat, qui Viter
bii præturam gereret, cum ducētis equitibus præmittit. Poſtero die luppū
Archiepiſcopum Cæſarauguſtanum, et Alphonſum Epiſcopū Pacēſem
cum equitum duobus millibus, et multis peditibus, qui oppidū reciperent,
ſubmittit. Qui portis patētibus ingreſſi, claues portarum, turrium, arciſq;
traditas acceperūt. Poſtridie Ligerius Androtus, ut iuſſus ab Aegidio fue
rat, aduocata oppidanorum contione populum, qui frequens cōuenerat,
in hunc modum ad pacem hortatus eſt.

NON ſe dubitare, quāta eo die cū expectatione populus Viterbienſis ad
indictam ſibi contionem conueniſſet. Nam præter multa, ac prope innu-
merabilia incōmoda, quæ cunctis, qui bellum gerunt accidere neceſſum
eſſet, duo eſſe maxima mala, quæ homines potiſſimū urgere ſoleāt. Quo-
niam, ut bello pendente, illam cunctis ineſſe perpetuam curam, ſummūq;
timorem, ne quomodo, aut a quo uis hoſte tandem ſuperentur, ſic poſtre
mo uictis illum reſtare timorem difficilimum, atq; haud ſcire, an omnium
maximum, quali uictoria in uictos dedititioſq; uictor ſit uſurus. Cuius cū
iure belli ſumma ſit facultas in eos animaduertendi, quos iuſto bello deui
cerit, neminem latere a multis, in eos etiam, quos iniuria debellaſſent, ita fuiſ
ſe atrociter ſæuitum, ut merito omnes uicti euentum uictoriæ deberent
exhorrere. Viterbienſes autem ſi nulla antiquorum exempla, quorum eſſe
plena omnia, mouerent, at certe recentia ſupplicia, quæ ille Ioannes Vicus,
(præſto.n. aderat) de Vrbeuetanis ſupioribus diebus a ſe uictis ſumpſiſſet,
cōterrere debuiſſe. Qui Ioānes Vicus ex his, quos expugnato oppido i po
teſtatē ipſius ueniſſet, alios ſecuri pcuti iuſſiſſet, alios egiſſet i exiliū, oibus
magna ui pecuniarū imperata, quorūdā bona prſus diripuiſſet. Et ea qdē
oia iure belli ipſum ſibi licere putaſſe. Quæ Viterbiēſibus, q̃ Vrbeuetanis
tāto magis fuiſſe extimeſcēda, quāto iuſtius bellū Aegidius gereret, q̃ Ioā
nes Vicus. Tibi.n. inquit, Io. Vice, quoniā huic cōtioni, quā nos ad popu
lū Viterbiēſem Aegidius habere iuſſit, intereſſe, nec nobis inuitis, uoluiſti,
aliqua ſunt audiēda, minime quidē fortaſſe auribus tuis iocunda, ſed uera
uſq; adeo, ut ne tu qdē poſſis inficiari. Si tu.n. q de miſeris Vrbeuetanis,
quod urbē ſuā tibi non proderent, dum ſibi eā, ac ſūmo pōtifici cōſeruare
conarentur, quod facere omni iure tenebantur, tam graues pœnas ſumere,

non graue putaſti, qui tot in ciues Romanos dudum cruciatus edebas, qui cũcꝗ imperatam a te pecuniam dare, aut poſſe, aut uelle negaſſent, aũt qdq̃ facere ad nutum tuum tenuiſſent, ſi tu inquã, qui modo deorum ope, quibus aduerſis bellum gerebas, et Aegidii uirtute ac prudẽtia uictus iaces, hãc urbem deuiciſſes, uictorq; ingreſſus contionem aduocaſſes, quo animo, credimus, hos omnes fuiſſe conuenturos? Certe alios cum bonorum publicatione exilia, alios capiti metuentes, minime autem conſcios, relegationes tantum ſperantes, aut quãtam uis pecuniarum multam. Vos aũt uiri uiterbienſes Aegidius uictor pro ſua clementia ac manſuetudine omnem metũ gaudio letitiaq; iubet hodierno die cõmutare. Et hanc uictoriam non tã ipſi pontificiq; q̃ uobis partam putare. Libertatem modo ueſtram uobis, otiumq; perpetuum, ſi bona ueſtra cognoueritis, reſtitui, exiſtimare. Nullam uobis pecuniarum imperat uim, nulla iniqua tributa imponere ueſtræ ciuitati cogitat. Tantum a uobis petit, quod uos cunctis uotis, ſi ſapitis, ex optare debetis, pacem ametis perpetuam, otium quietum diligatis. Quas res hoc uno aſſequi poteſtis, ſi fidem eccleſiæ, ac ſummo pontifici debitam perpetua conſtantia obſeruabitis. Et eos patriæ iudicabitis hoſtes, quos rebus nouis ſtudere cognoſcetis. Quæ ut faciatis uiri uiterbienſes, non magis uobis fides ipſa, quæ eſt omnium uirtutum fundamentum, et diuina humanaq; iura, quibus eſtis obligati, q̃ propria ueſtra, ac peculiaria cõmoda perſuadere debent. Ea uero quot, quantaq; ſint in pace degentibus, tũc magis perſpicietis, cum incõmoda, et detrimenta, quæ bellum comitantur, alta mente, et intentis oculis fueritis contemplati. De quibus multa mihi hoc in loco eſſent fortaſſe dicenda, niſi ſatis ſuperq; ueſtra uos mala hoc tempore docuiſſent, q̃ ſit miſerum bellum ſuſtinere. Quod eſt.n. calamitatis genus, quod ueſtra hoc tempore ciuitas non perſenſerit? Pecora ueſtra hoſtibus prædæ fuerunt. Villæ incẽſæ. Pagi diruti. Agri funditus deuaſtati. Quibus detrimentis ad quam omnes inopiam redacti ſitis, ipſi uideritis. Iam uero quotus quiſq; ueſtrũ numerabitur, cuius pater, filiuſue, aut frater, aut ex his, q̃ horũ loco ſunt, aliquis ꝑlio nõ fuerit deſyderatus? Omitto negotiorũ intermiſſionẽ urbanorũ, et ruſticorũ. Quæ uel ſola et opulẽtis indigẽtiã parere põt. Nihil dico de laboribus, fame, ſollicitudine, quæ oĩa comites bellorum ſunt. Atq; hæc quidẽ infortunia, q̃q̃ ꝑ ſe grauiſſima ſunt, et quæ nullã nõ ciuitatẽ debeant a ſuſcipiẽdo bello deterrere, ſed quia temporalia intelliguntur, poſſunt quodam modo leuiora uideri.

Illos uero cruciatus æternos, quis nõ exhorreſcit? quis non cogitando cõ tremeſcit? Quibus apud inferos torquentur, ac ſine fine torquebuntur eo rum animæ, qui in huiuſmodi bello ac perfidia interempti ſunt. Formidã dis ſummi pontificis, chriſti uices gerẽtis, execrationibus ad loca damnato rum ſpirituum deuoti. Niſi forte uos, quod abſit, chriſtiani nominetenus, adeo eſtis ſtupidi, et ab omni humanitate abhorretis, ut nullũ eſſe deũ cre datis, nec bonos gloria, nocẽtes pœna affici putetis. Ac demũ chriſti loco pontificẽ eſſe negetis. Si tamẽ deus eſt, ut eſt, ſi deus curat mortalia, ſi chri ſtus in cælum aduolans, pontificem maximum eccleſiæ ſuæ præfecit, quid tandem eos expectare conuenit, qui eccleſiam, quam ille conſtruxit, labefa ctare conantur, aut conantibus auxilium præbent? Hæc et illa ciues Viter bienſes ante oculos ponite. Hæc tota mente uerſate, quæ uos ſeu uictores, ſeu uictos futuros, indubitata manent, quoties de rebellione aduerſus ſum mum pontificem facienda, cogitabitis. Nec ſperetis cum iterum uicti eſſe tis, ut certe eſſetis, nemo.n. aduerſus deum ſine ſua pernicie pugnauit, tam manſuetum uictorem eſſe experturos, q̃ modo Aegidium. Quin potius timendum eſt, ne præſentis uictoris clementia, ueſtram tũc inuidiam et fu turi indignationem adaugeat. Si quidem quanto modo huius manſue tudo maior in uos eſt, tanto illius erit tunc in ingratos iuſtior indignatio.

QVAE oratio magno populi aſſenſu gaudioq; excepta eſt. Et á Ioan. uico, qui præſto, ut dictum eſt, aderat cum fratribus, et uultu et ſermone comprobata. Huius ciuitatis ſtatum deinde ſic Aegidius diſpoſuit. In pri mis Ioannem uicum cũ tota ipſius familia Viterbio eiuſq; finibus in duo decim annos interdicit. Pœnam addit quinq; millium ducatorum, quoti es contra imperium feciſſet. Quinq; præterea factioſis hominibus, et quos fuiſſe intellexerat, ſemperq; fore rerum nouarum cupidos ſuſpicabatur, ne inpoſterum ciuitatis fidem, ociumq; ſollicitarent, ex urbe eiectis, cæteris omnibus dat ueniam, et expulſos a Ioan. uico iubet reſtitui. Tum omni cura in populi gubernationem ſtatuendam cõuerſa, cõſules nouem æquo imperio, ſenatores ducentum creat. Qui ius dicerent, quot ſatis uiſum eſt, conſtituit. Cohortem prætoriam, quæ præfecti ciuitatis latus clauderet, et magiſtratus cæteros tutaretur, trecentum armatorum eſſe uoluit. Et, quia Viterbium totius umbriæ uelut caput eſſe uidebatur, operæ pretium id fo re ratus, arcem præmunitam erigẽdam curauit, quæ mediocri præſidio fir mata, eam ciuitatem poſſet in fide continere. Hæc cum ſummo pontifici

nunciata

nunciata eſſent, ingens Auenione gratulatio facta eſt. Quando. Io. Vico tyrannorũ maxime formidabili deuicto, ſpes cunctos inceſſit, cæteros om nes facile poſſe Aegidii uirtute debellari. Tunc Pontifex ad Aegidium lit teras mittit, laudibus gratulatiõe, ac exhortatiõe plenas. Paulopoſt Aegi dius ab Arnaldo eiuſq; fratre Iordane Sutrium recepit, cum arce, quã ipſi ibi de ſuo ædificauerant. Iuſſis oppidanis eos ſumptus illis rependere. De inde Interamna urbs, a ſitu ſic appellata, deditione facta in Aegidii pote ſtatem peruenit. Tunc Narnienſes legatos de ſe dedendo miſerunt. Item Celerium et Cipignanum oppida in agro Viterbienſi. Spoletani quoq;, miſſa legatione, eo pacto ne in quenquã animaduerteretur, ſe dedunt. Op pidi arcem Aegidius triplici muro cinxit, medio crebris turribus munito. arcem deinde cum aduerſo monte, qui non longe aberat, ponte comiſit. et per ſuperinſtructum aquæ ductum fontem qui in monte ſcaturiebat, ad arcem deriuauit. Fontem ipſum lapideo propugnaculo muniuit, ac ꝓ ſidio firmauit, quo tutius opus ab iniuriis redderetur. Aſſiſiũ deinde Epi ſcopus Aſiſienſis legatus publice tradit. idem eſt tunc a Nucerinis factum. Veientana urbs, quam nunc Caſtellanam ciuitatem appellant, editiſſimo colle præruptis undiq; ſaxis ſita, adeo eſt natura munita, ut abſq; ullo hu mano opere ſatis per ſe reddatur inexpugnabilis. Hanc occupauerat Pe trus Vicus. qui perterritus exemplo fraterno, ne cõtra Aegidiũ ſibi quoq; pugnãdum eſſet, urbem Luce Sabellio uendidit. Sed quia ſolutio differe batur, depoſita eſt apud Iulianum ciuem, donec precium ſolueretur. Hæc cum Aegidio nunciarentur, litteris nuncioq; Lucam ad ſe acceſſiuit. Qui cum ſe ad imperatum uenturum negaſſet, nec ullum oppidani deditionis præberent indicium, Aegidius deteſtatus conceptis execrationibus Petrũ Vicum et Lucam cum toto populo Veientano, uicis incenſis ac deuaſta tis agris, oppidum obſidione cinxit, ac demum ad deditionem, deſperato auxilio, compulit.

BARTHOLOTIVS Hiſpellum diu tyrãnide oppreſſum tenue rat. aliquando tamen oppidani, ſæuitiam tyranni pertæſi, eum urbe eiece runt. ſeq; Aegidio dedunt. Ille uero coacta manu, ab uico quodã, quod aberat ab Hiſpello duo millia, crebris incurſionibus agrum Hiſpelli red debat infeſtum. Quod cum eſſet ad Aegidium delatum, equitũ peditũq; præſidio ſũmiſſo, tyrannum longe ſũmouit. Eodem tempore allatum eſt, in pleriſq; Cãpaniæ, atq; eius oræ marittimæ, ditiõis eccleſiaſticæ ciuitati

bus quoſdam imperandi cupiditate rebus nouis ſtudere, et nonnulla oppida uulgo a tyrannis occupati, eaq; incommoda culpa, atq; ignauia prætoris eueniſſe. Quibus malis, cum ignauo et imperito, ſtrenuus et prudẽs prætor, cum armatorũ præſidio, ab Aegidio ſubrogatus fuiſſet, facile fuit obuiatum. Interim Io. Vicum Corneti Vicariũ in duodecim annos Aegidius creat. Non tantum ut fidem inſtanter repetenti præſtaret, ſed multo etiam magis, ut ſuæ liberalitatis ac manſuetudinis fama per Italiam diſſipata, reliquos tyrannos, ſpe tutioris conditionis, ad pacem et deditionem alliceret. At ſummus Pontifex, ut erat paulo ſeuerior, et Io. Vicum uehemẽter oderat, nuncio ac litteris Aegidii factus certior, rem per iniquæ tulit, eumq; per litteras monuit, ut primo quoq; tempore Io. Vicum Corneti præfectura ſub mouere curaret. Nec.n. par eſſe, ut ei aliquis honos haberetur, qui eccleſiam tamdiu, tantiſq; incõmodis pertinaciter uexaſſet. nec uerum eſſe eius fidem ſanctam fore, qui ſemper infidus extitiſſet. Ad quæ Aegidius in hunc maxime modum reſpondit. Siquidem odio ſuo, quo Io. Vicum proſequeretur, indulgere, q̃ imminentibus difficultatibus conſulere maluiſſet, non modo Io. Vicum nulla dignitate ornaturum ſe fuiſſe, ſed grauiſſima de eo ſupplicia ſumpturũ. nec.n. ignorare, q̃ male ſemp ille de eccleſia Romana meritus fuiſſet. Sed cum ſuppliciũ de eo ſumptũ, qui ſe ſuaq; indeditionẽ fidei ac poteſtati eccleſiæ permiſiſſet, cæterorum tyrannorum animos a Pontifice auerſurum, honor habitus ad pacem impulſurus, uiſus eſſet, omne odium et indignationẽ publicæ ac maiori utilitati poſt habendum putaſſe. Imperatores clariſſimos magno uſu id conſilium uſurpaſſe, cõmemorat. Anibalem inprimis, hominem alioquin crudeliſſimum, de quo ſic Liuius ſcriberet, in captiuos ex tradito præſidio, ut fama clementiæ in principio rerum colligeretur, nihil ſæuitum eſt. et qui, poſt uictoriam ad Traſimenum de Romanis partam, captiuos nominis Latini ſine precio dimiſiſſet. Cæſarem in bello Gallico. Alexandrum Macedonẽ in ſubiuganda Aſia multo plus clementia in dediticios, q̃ pugnãdo, ſi uera eſſent hiſtoriarũ monimenta, profeciſſe. Præterea Io. Vicum multũ affinitatibus cõſanguinitatibuſq; ualere, qppe cuius affines ac propinqui pluſq̃ triginta oppidis multarum uirium imperarent, pſenti eius conditione quieſcentes. Quos tamen, ſi quicq̃ grauius Io. Vico contra fidem datam ſtatueretur, omnes ſuas opes aduerſus eccleſiam collaturos ire, nemini dubium eſſe debere. Cum in propinqui ſimul atq; amici ultionẽ, tum uero ut ſe a ſimili iniuria tuerentur. Non eſſe committẽdum, ut ea ho-

ſtibus imponatur neceſſitas, ut deſperationem in uirtutem conuertant. Huc accedere periculum, ne Cornetum, et multa alia oppida, quæ factionis Gibelinæ, et ſummi in Io. Vicũ ſtudii, eius uoluntate fuiſſent recepta, non ſeruata ipſi fide, ſibi in eccleſiam rebellare licere putarent. Nam quod de Io. fide timeret, non eſſe dubitandum, datis obſidum loco cariſſimis liberis, quin ille ultro nihil unq̃ eſſet moturus. Atq; eas potiſſimum eſſe rationes, quibus initio Io. Vicum indulgenter habendum putaſſet, et tunc nihil aduerſus id factum innouandum cenſeret. Quæ ſi Pontifici non tanti eſſent, ut Io. Vicum eo ſtatu uiuere, æquo animo pateretur, ab eo petere, ac per Deum obſecrare, ne ſe miniſtro ad eum ulciſcendum uteretur, qui, ſuam fidem ſecutus, ſe ſuaq; Romanæ Eccleſiæ commiſiſſet.

IO. GENESII DE SEPVLVEDA CORDVBENSIS DE REBVS GESTIS AEGIDII ALBORNOTII LIBER SECVNDVS.

SIC VMBRIA RECEPTA, Aegidius omnes ſuas curas et conſilia cœpit in bellum Malateſtæ inferendum intẽdere. Satis enim conſtabat, illo ſuperato, facilẽ fore de cæteris tyrannis uictoriam. Sed dũ ad hoc neceſſaria compararet, ex litteris Pontificis cognouit, ſe apud ipſum fuiſſe ab Archidiacono Anconitano inſimulatum, qđ cum Malateſtis inita gratia fœdera percuſſiſſet. Adeo uiros optimos, qui calumniaretur, nunq̃ defuit. Quam calumniam Aegidius tanto iniquiore animo tulit, quanto longius aberat a crimine, quod ipſi obiiciebatur. Ergo Pontifici rationem conſilii repoſcenti ita reſpondit. Non ſe mirari, ſi cum tot hominum inimicitias eccleſiæ cauſa ſuſcepiſſet, non deeſſent qui ſe, factaq; ſua criminarẽtur. Illud moleſte ferre, ꝙ propter quam rem magnã a cæteris hominibus laudem, a Summo Põtifice gratiam quoq; non paruam ſperaſſet, eam apud ipſum Aegidio pro crimine obiicere quiſq̃ ſibi licere putaſſet. Nõ quod pacem ullam feciſſet cum Malateſtis, nec enim unquam tãtam authoritatem fuiſſe ſumpturũ, ut hoc integrum ſibi eſſe putaret. ſed quod ab hoſte minime contemnendo, per ſpeciem ſpemq; pacis bellum tamdiu uitare non imprudenter ſciuiſſet, dum Io. Vicum ſatis per ſe potentem hoſtem debellare poſſet. Cui rei niſi a ſe mature fuiſſet prouiſum, et uterq; tyrannus opes coniunxiſſet, quod maxime timendum fuiſſe, non eſſe dubitãdum, quin aut neuter eorum unq̃ ſuperaretur, aut bellum difficillimum ac diuturnum eſſet futurum. Sæpe ad ſe legatos a Malateſtis bellum deprecãtes ueniſſe, pacem cũ eis feciſſe nunq̃, ſpem pacis ſemper præbuiſſe. Tunc id agere, ut Malateſtas omni auxilio et ſpe a Io. Vico deſtitutos aggrederetur. Quæ ſi culpanda eſſent, ſi digna cenſura uiderentur, nihil ſe habere, quod pro ſe poſſet reſpondere. Hæc reſponſa Pontifici illata comprobataq; multum, ut par erat, apud ipſum Aegidii opinionem auxerunt. Interea Malateſta cognito Aegidii conſilio, uel quia bellum ſibi inferendum, ſuperato Io. Vico, coniectura proſpicere facile erat, duo de uigeſimo menſe, quam fuerat

bellum initum, legatos ad Aegidium mittit. qui ſic cū ipſo egerunt. Si pacem ſecum ſummus Pontifex faceret, et urbes, quas obtinerent, relinquendas ſtatueret, decem ducatorum millia in ſingulos annos apoſtolico fiſco dare paciſci, et ad bellum gerendum Aegidium ducētis equitibus duobus menſibus auxilio eſſe. Negante illo licere ſibi in ea pacta deſcendere, duodecim millia ducatorum in annos ſingulos, equitum trecentum auxilium in tres menſes pollicentur. Ad quod Aegidius reſpondit. Nullas ſibi a Malateſtis conditiones pacis accipere dicereue, Pontifice inconſulto, integrū eſſe. Si uelint bellum deprecari, legatos ad Pontificem mittant, ſeq; intercesſore utantue, non ſe dubitare pro eius iuſtitia, quin quæ honeſte popoſcerint, ſint impetraturi. Tunc legati, immo id ipſum ab eo petere, obſecrareq;, ut ipſe de his conditionibus Pontificem certiorem litteris et nuncio faceret, ſuumq; conſilium et authoritatem interponeret, ac interim bello ſuperſederet. Id cum impetraſſent, diſcedunt. Quod cum eſſet ad Pontificem ab eo relatum, nullas eſſe leges pacis reſpondit, ciuitatibus in tyrannorum poteſtate relictis. Proinde Malateſtas et cæteros Flaminiæ uel Piceni tyrannos bello inſectari pergeret. Qua renunciatione accepta, Aegidius nihil cunctatus ad bellum, ineunte uere, capeſcendum, pro rei magnitudine pergit neceſſaria comparare. In primiſq;, cum intellexiſſet inter Gentilem Molianum, qui Firmanæ ciuitati imperabat, et Malateſtā cōtinêter bella ſuperiori tempore interceſſiſſe, rationem cœpit inire, ut alterius opibus ad alterum debellandum uteretur. Et ad Gentilem molianum legatos mittit, qui in Malateſtarum inuidiam eius amicitiā captarent. darêtq; operam, ut inter ſe ac Gentilem pax non iniquis conditionibus fieret, et ſocietas coiretur. Ille uero conditionem amplectitur ſuæ infirmitatis conſcius, ſimulq; ut occaſionem arriperet ulciſcendi Malateſtas, a quibus multa magnaq; acceperat detrimenta. Pacem ergo his conditionibus accepit, ut paucis ſuo iuri permiſſis caſtellis, nec iis magnis, cætera omnia redderet Pontifici, ac obſides daret. Quod factum cum malateſta reſciuiſſet, hoſtis iam eccleſiæ iudicatus, cæterorum omnium inimicitias odiaq; inſtanti diſcrimini poſt habendas ratus, pro magnitudine periculi cœpit inire conſilia. ac legationibus quoquo uerſus dimiſſis ad omnes Flaminiæ et Piceni tyrannos, nouos amicos cōciliare, confirmare ueteres. Ille uero et hoſtes reconciliare. communi periculo omnibus propoſito, a cunctis auxiliū petere. ſuam inuicem opem aduerſus eccleſiaſticos polliceri. In primis habēdam ſibi rationem ſtatuens, ut Gentilis Molianus ab amicitia Aegidii

auerteretur, atq; ad ſuas reuocaretur partes, triginta ei ducatorum millia per legatos mittit. Omnia oppida agri Firmiani ſe illi reddere, et per liberorū conubia affinitatem paciſcitur, ſi datis acceptiſq; obſidibus, ſeſe mutuo auxilio aduerſus cõmunem hoſtem iuuarent. Et cum utriuſq; eadem eſſet cauſa, eundem belli euentum experirẽtur, cõmune eſſe periculum docet, utiliorem magiſq; fidam ſuam Gentili amicitiã fore, q̃ Aegidii. Qui cum bellum pro Pontifice ſuſcepiſſet, neminem eorum, qui oppida eccleſiaſticæ ditionis occupaſſent, hoſtem non eſſet iudicaturus. Nam et ſi ad præſens amicitiam cum eo gerere ſimularet, ut facilius contra cæteros bellum gereret, fore, ut aliis ſuperatis ipſum poſtremo excogitata cauſa, uel etiam non quæſita omnibus bonis ſine repugnantia expoliaret. Quibus auditis Gentilis uehementer eſt perturbatus. Nec quid conſilii caperet, ſatis ſciebat. Turpe uidebatur fidem Aegidio datam fallere, ſed magna erãt et munera et promiſſa Malateſtæ, cõſiliumq; eius longe tutius reputabat. Et hæc quidem pars proculdubio uicerat, niſi quidam ex Firmianis ciuibus, quibus Malateſtæ ſummo erant odio reſtitiſſent. qui cum ex populi ſententia legati publice ad Aegidiũ miſſi de ancipiti Gẽtilis animo docuiſſent, Aegidius ad Gentilẽ legatos miſit. qui partim pollicitationibus, partim territando, eius animum ab incepto reuocarunt. Qui in fidei teſtimonium filium atq; nepotẽ obſides dedit. et duo caſtella Moroſium, et Sanctum Benedictum tradidit. Tandem legati miſſi a Malateſta re infecta redierunt. Nec ea tantum res fecit, ut rei bene gerendæ, et Malateſtam deſperatio nõ parua, et Aegidium magna ſpes inceſſeret, ſed illud multo magis quod ſuperiore tempore idem Malateſta a Germanorum ſocietate, de qua ſupra demoſtratum eſt, triginta millibus ducatorum pacem emerat. magnaq; præterea ſtipendia erogauerat militibus, quos ex ea conduxerat, qui fuerant ſupra mille quingentos equites, multiq; pedites, cum bellum aduerſus Gẽtilem Molianum gerebat. quibus ſumptibus maxime exhauſtum numis eſſe Malateſtam nemini uidebatur dubitabile. Cum tamen nihilo ſetius abundare ipſum numero militum conſtaret, augendum ſibi exercitum Aegidius cenſebat, etiam reclamantibus, eam diligentiã nimiã eſſe, nonnullis, qui multum in rei militaris ſcientia ſibi tribuebant, dum ad hoſtis indigentiæ ſuſpitionem illud adiicerent, eius exercitum neceſſario ineunte bello eſſe minuẽdum, deductis ad oppidorum cuſtodiam militum præſidiis. Quibus rationibus Aegidius reſpondere ſolebat. Stulti eſſe Imperatoris ex dubio hoſtis conſilio, aut futura infirmitate pendere,

dum poſſet ipſum multitudine militum ſuperare. Nam cum fortuna belli nimis eſſet auceps, difficilius eſſe uicto bellum reparare, q̃ cedẽtibus ſuis aut laborantibus feſſiſq; integros et recentes ex multitudine ſubmittere. His accedere, quod expugnatis oppidis præſidia imponi ex paucitate ſubducta ſine magno incõmodo nõ poſſent. Deniq; temeritatis eſſe in hoſtẽ exercitatũ, cõſilio fortaſſe non inferiorem, qualẽ eſſe Malateſtã, uictoria uelut explorata, irruere, ſi militum numero ſupereris. Hoc inito conſilio per Vmbriam Latiumq; delectum haberi iubet, ut omnia, ineunte uere, ad bellum in Picenum transferendum eſſent comparata. Interea Tudertini per legatos imperata facturos polliciti, centum equites cum pari numero peditum ſubſidio mittunt. His rebus aucto numero ex hybernis copias deducit. quarum parua parte ſibi relicta, reliquis Blaſcum Fernãdum præficit. Iubetq; in Flaminiam Picenumq; inferre ſigna, et quæ fieri uellet docet. Hũc ut Petrus Fornesius, Bonifacius Vrbeuetanus, Henricus Feſſa, uiri nobiles et armis exercitati ſubſequant imperat. Huius profectionis fama cum celerrime Picenum et Flaminiam permanaſſet, multi ex tyrannis per occultas legationes, aut litteras pacem, alii aliis conditionibus ab Aegidio petierunt. Quorum duo maxime opulenti Rodulphus Camerinas, et Iſmeducius Seuerinas, etiam ſi ſocietatem inierant cũ Malateſtis, metu tamen perterriti indubitati periculi de deditione occultum miſerunt nũcium. Cum Camerino Blaſcus appropinquaret, Rodulphus, Io. Fratre longius præmiſſo, ipſe ad duo millia paſſuum obuiam progreditur, atq; in urbem eum cum exercitu introducit. ipſumq; cum oppidis ac caſtellis ſubiacentibus eius poteſtati permittit.

PAVLOPOST Gentilis quoq; Molianus Blaſcum Fernandum cum exercitu Firmum admiſit, eique oppidum tradidit. Arce tamen in aduentum Aegidii ſibi reſeruata. His rebus geſtis, necdum tamen Auenioni nunciatis, allatæ ſunt a Pontifice litteræ, ne Aegidius ab Vmbria promoueret. quo minus. Io. Vicus cæteriq; eius regionis tyranni inuitante occaſione rebus nouis ſtuderent. Quamobrem conſulenti Blaſco per litteras an Malateſtas iam bello laceſſendos cenſeret, Aegidius reſpondit. Abſtineret a bello in uigeſimum diem, tantiſper uidelicet, dum de Pontificis uoluntate quicquam certius afferetur. Inter hanc Sollicitudinem, qua Aegidius nimium angebatur,

ut qui ampliſſimam et exploratam uictoriam e manibus emittere iubere- tur, ſuperuenere litteræ ab eodem Pontifice, qui rerum in Piceno geſtarũ certior iam factus fuerat, quibus litteris, laudato conſilio Aegidii, et Blaſci uirtute, ut pergeret bellum Malateſtis inferre, hortabatur. daret modo operam, ne Vmbria interea in diſcrimẽ traheretur. qua re delectatus Aegidius Blaſcum Fernandum per litteras monet, uti oppida inuadat agri Firmiani, quæ occupata erãt a Malateſtis. Ille nihil moratus et de tertia uigilia Firmũ egreſſus in Phalaronem oppidum contendit. et primo impetu tradito ſimul et expugnato potitur. Sancti quoque Angeli caſtellũ deinde ſimili modo recepit. Morus etiam, id oppidi nomen eſt, eiecto præſidio ſibi impoſito a Malateſta, deditionem fecit. Tria præterea oppida, quæ ab Ancona non longe abſunt, a Malateſtis deficientia in Blaſci poteſtatẽ peruenere. Interea Aegidius profecturus in Picenum ſic Vmbriæ ſtatũ conſtituit. Iordanem et Angelum quæſtorem, quorum in populo Viterbienſi ſumma erat gratia, ei potiſſimum ciuitati præficit. ſed et totius Vmbriæ Latiique curam et gubernationem iniungit. His quadrigentos equites, pedites ducentos, attribuit. Arci Montis Faliſcorum Ioãnem Vrbeuetanum præeſſe iubet. In arce Tuſcanellæ ueterem probatæ fidei præſidem confirmat cum militum ſupplemento. Ioannem Albertum Florẽtinum cum centum equitibus et peditum pari numero in Vrbe ueteri custodis loco relinquit. Et ne eſſet interea, qui aliorum animos ad rebellionẽ ſollicitare poſſet, per honoris et amicitiæ ſpeciem proficiſcens iubet, nobiliſſimum quemque ſe in bellum ſubſequi. Vt autem Ioãnem Vicum, ſi minus fides data, at certe cara pignora in officio continerẽt, Franciſcum eius filium uiginti equitibus præpoſitum ſecum adducit. relicto fratre, qui datus erat obſes, in arce Mõtis Faliſcorum. Fulgineum modo peruenerat Aegidius, et ſe, cum reliquo exercitu coniunxerat, cum Epiſcopus Vicẽtinus et Senitius Comes Palatinus a Carolo quarto legati adſunt, uti Romam ueniret, impoſiturus ex more coronam auream Imperatoris capiti, qui ad compeſcendam Ludouici Bauari inſolentiam authore Clemente ſexto. P. M. creatus erat. Qua de re non erit hoc in loco ab inſtituto noſtro alienum, pauca uerba facere. quoniam et in ſuperioribus de Ludouico Bauaro facta eſt mentio, et fiet in ſequentibus de Carolo.

MORTVO Henrico Imperatore, magna fuit inter electores Imperatoris controuerſia, quibuſdam Federico Auſtriæ, aliis Ludouico Bauariæ

ducibus ſuffragantibus. In tanta igitur electorum diſſenſione candidati ipſi concurrunt ad arma. qua in pugna cum Ludouici res ſuperior fuiſſet, maiore exercitu cõfecto, inuito Io. xxii. qui tunc erat Pontifex maximus, in Italiam irruere parat, ius fore ratus quidquid per uiolentiam rapuiſſet. Primum ergo accepta, ex more, corona ferrea Mediolani, cui ciuitati Vicecomites tunc temporis auxilio eius imperabant, Romam peruenit. Cui duo ex nobilitate Romana Stephanus Columna et Nicolaus comes tunc moderabantur, qui magiſtratus Vicarii Imperatoris Romani nuncupabantur. Abſente itaq; collega ab Stephano corona aurea inſignitus eſt ad edes laterani, iubente clero. P. Q. R. Tunc uero magna ſumpta audatia, per contemptum non hominum tantum, ſed dei etiam immortalis antipapam creat, in æmulationem Ioannis. xxii. quẽdam Petrum Corbarienſem ordinis minorum, humili loco natum, non indoctum illum quidem, nec ignauum, ſed ſceleſtum et nefarium hominem, et qui contra iura diuina humanaq;, reclamãte uxore, religionem, quam peſſime probarit, profeſſus fuerat. ſed relictus piſis, abeunte Ludouico in Germaniã; capitur a Bonifacio comite Piſano, et Auenionem perductus, et Pontifici traditus, in carcere miſerrime obiit. Ludouicus autem ipſe, qui nullam occaſionem prætermittens, omnes ſuas cogitationes in Pontificis maximi et rei eccleſiaſticæ perniciem conferebat, multos tyrannos in ciuitatibus eccleſiaſticis aut ueteres confirmauit, aut denuo præpoſuit. Cuius hominis impietatem non ferens Clemens ſextus, qui fuit tertius a Ioanne uigeſimo ſecundo author fit, uti Carolus Ioannis Regis Vngarie filius, deſignaretur Cæſar. qui uirtute et opibus ſuis Ludouici conatibus obſtaret. Is igitur legationem ad Aegidium mittit, cupiens ab ipſo potiſſimum coronari. At ſumus Pontifex, ne Aegidius cum incommodo rei eccleſiaſticæ a tantis negotiis auocaretur, tres Cardinales cum poteſtate eo nomine miſerat, qui paulopoſt Carolum conſecuti, peruenere urbem, ipſumq; authoritate Apoſtolica coronauerunt. Ea igitur res Aegidio iam antea cognita, pro reſponſo legationis fuit. Cumq; nunciaretur Carolus ſenas appropinquare, Aegidius officii gratia, ſimul ſi poſſet ab eo quidquam auxilii impetrare obuiam procedit. A quo liberaliter indulgenterq; exceptus, cum ducentum equites auxiliares obtinuiſſet, Fulgineum unde uenerat rediit.

PAVCIS ibi diebus traductis, dum finitima quædā oppida reciperet, quorum fuere Nuceria, Gualdum, Cæſariū Carolus in Germaniā regreditur. percuſſo fœdere cum Principe Mediolanēſi. qui cū arma depoſuiſſet, multoſq; tum equites, tum pedites dimiſiſſet, Malateſtæ ac Frāciſcus Ordelafus, cæteriq; eius belli ſocii duo millia equitū, milleq; pedites ex illis mercede conduxerunt. Adeoq; tyrānorum exercitus auctus eſt, ut prætereq̄ quod multitudine peditum abundaret, quattuor millium numerū equitatum excedere conſtaret. qua occaſione fiduciaq; perſuaſus Gētilis molianus, quem antea non tam fides q̄ metus in officio continuerat, ab Aegidio defecit, ſeq; tyrannis aggregauit, qui coactis uiribus, magnaq; ſumpta audacia, nō dubitauere ſeſe eccleſiaſtico exercitui opponere et ſpōte ad pugnam prouocare. Prorſus, ut cū Nicolaus Azaiolus uir rebus geſtis inſignis et ſumma authoritate grauis, quem uulgo magnū Architriclinum Regis Siciliæ appellabant, conaretur inter utroſq; bellum dirimere, Malateſtæ, qui nuper omnibus precibus bellum deprecabantur, tūc uelut explorata uictoria, magno faſtu pacem repudiarēt: Quo cognito Aegidius etiam ſi numorum inopia premeretur, qui nimis parce a Pontifice ſuppeditabantur, ex hauſto, ut ipſe dicebat, ærario, tamen uel proprio ſumptu uouum militem conducere ſtatuit. Et quidem ſatis opportune accidit, ut ſex centi equites, qui Bononiæ præſidii gratia hyemauerāt, paulo ante a Principe Mediolanenſi dimiſſi, et conductorem expectantes in eadem urbe commorarentur. His itaq; conductis, peditum etiam habito delectu, ſuppleuit quidem exercitum, ſed adhuc hoſtibus numero militū impar conādum ſtatuit, ſi qua ratione hoſtium copiæ poſſent diſtineri. Ipſe igitur ſuas partitur. Maiori parti Alphonſum Toletanum præficit et in agrum Ariminēſem ducere, omniaq; ferro flamaq; uaſtare imperat. Ille non ſegnius, ac iuſſus fuerat imperata executus, et obuia quæq; populatus duobus ab urbe millibus caſtrametatus eſt. Indeq; crebris incurſionibus agros infeſtabat. nec quenquam urbem ingredi, egrediue patiebatur. quod cum eſſet tyrannis perlatum, reſq; ad conſilium referretur, omnes in hanc ſententiam iere. primo quoq; tempore ſubueniendum eſſe Ariminenſibus, ſed habendam eſſe rationem, ne interea reliqua pars exercitus eccleſiaſtici libere uagaretur, et cæteræ ciuitates in diſcrimen traherentur. Quare placet copias bifariam partiri, ut minor pars finitimis oppidis pſidio eſſet, alterā Galeottus Malateſta in agrū Ariminēſem duceret.

urbemq; obſidione ſolueret. Nec hoſtibus, ſi popoſciſſent, pugnandi copiam facere, recuſaret. Cognito Aegidius Galeotti diſceſſu, iubet propere cum ſilentio caſtra moueri, et ut ſe reliquo exercitui coniungeret, ſumma celeritate contendit. Prorſus, ut non prius hoſtis in agrum Ariminēſem perueniſſet, q̄ copiæ eccleſiaſticæ cōgregarentur. Cum ſe exercitus in mutuum conſpectum dedere, uterq; pugnam capeſcere paratus, inſtruūt, educuntq; acies duces ſtrenue, ut quidem par eſt credere, ſed quo potiſſimum modo non eſt traditum. Tunc Aegidius cohortandos militum animos oratione, præmiorumq; pollicitationibus accendendos ratus, in hunc maxime modum aduocata contione, locutus eſt.

IVSTISSIMI piiq; belli uiri fortes, qđ pro rep. eccleſiaſtica, pq; religiōe chriſtiana, q̄ nobis patria lōge charior eſſe debet, authore deo xp̄o cōtra tyrannos, chriſtiani nōis hoſtes, gerimus, bona pars diuina ope ueſtraq; uirtute nobis cōfecta eſt. Recepimus latiū, umbriā ſubegimus. æthruſcorū dubios aīos ī fide ac officio cōfirmauimus. Nec ſolū cæteri eius tractus tyrani uobis ſuccubuere, ſed Io. etiā Vici tyrānuorū et potētiſſimi et maxime formidoloſi opes ueſtræ uirtuti ceſſerunt. Iā uero ut piiſſimo ſacroq; bello finis imponat, ut pax ſit rebus, ut eccleſiæ ſtatus ueſtra opa a pfidorū uioletia uindicet, uoſq; ueſtra uirtute digna p̄mia capiatis, tantū ſupereſt, ut piceni flaminiæq; tyrānos debelletis. quæ uictoria q̄ ſit nobis in expedito numine diuino poſita, ſi eam hodie uirtutem præſtatis, quam ſuperioribus præliis præſtitiſtis, uel me tacente uobis ſatis explorātū eſſe debet. Mihi. n. principio, cum hanc expeditionem comparabam, rei magnitudinem reputanti multi labores hauriendi, aut magna diſcrimina ſubeunda occurrebant. Quippe ſi tyrani muris foſiſq; contenti, nobis ſigillatim forēt expugnādi, lōga duraq; obſidionū faſtidia, malaq; animo præciebā. ſin cū uniuerſis, coactis uiribus, quod magis fore putabā, prælio eſſet decernendum, ueſtræ quidem uirtuti, mihi multis magniſq; periculis cognitæ, ſummopere cōfidebā, ac ſtrenuitate recreabar, anceps tamē fortuna belli, dubiuſq; euētus, in dubitatā multitudinē hoſtiū animo p̄cipientē me anxiū habebat. Nūc cū res eo deducta ſit, ut tyrāni, q uniuerſas opes nō inutili cōſilio contulerāt, ſatis gnari haud aliter ſuis uiribus noſtrū exercitum eſſe tollerandum, diuiſis copiis pugnare cogantur, quid tādem exiſtimandum eſt, niſi deum chriſtum, pro cuius eccleſia bellum gerimus, uindicē adeſſe? et ſuorū hoſtiū aīs tenebras obfudiſſe? ut de regibus

ammoreorum ſacris litteris proditum eſt.quos turbauit dominus a facie iſrael,et contriuit plaga magna in gabaon. Qui cum parte copiarum noſtrarum confligere rati,ſolidum exercitum adeſſe, tunc demum ſentient, cum ſera pugnæ pœnitētia ſubeunte,nō niſi fugæ locus erit. quam tamē pleroſq; eorum nō inuitos arreptum ire certum habeo. Nec enim genus belli nobis ignotum eſt,aut hoſtis ignoratur. Cum his eſt uobis milites dimicandum,qui tyrannos exoſi duces,ut hominum fert natura,trahuntur magis ad execrandum bellum,q̄ ducuntur,nihil magis q̄ fugere,ſi id impune liceat,parati. Taceo quod ueterani milites,cum tyrone exercitu pugnaturi eſtis,Religioſi et animis ſpiritibuſq; ob honeſtatē cauſæ pleni et confirmati,cum ſceleratis,et ſuæ impietatis cōſcientia profligatis. Sed, ut intelligatis milites chriſti,quanta animi contentione pugnam capeſſere debeatis,ponite ante oculos quanta rerum momēta diſcrimine huius certaminis uertantur. Vobis enim hodierno die chriſtus eccleſiam ſuam, ſibi ſuo,et innumerabilium martyrū ſāguine partā cōmittit, ut eā ueſtra uirtute e nefariorum hominum impiorumq; latronum manibus aſſeratis,qui ſi ſuperiores,quod abominor,euaſiſſent,fruſtra,credite mihi,ſuperioribus prælis uiciſſetis. Siquidem cum inexplebilem ſitim noſtro piorumq; Sanguine ſatiaſſent, ereptis ſceleris ſociis,qui ueſtra uirtute iacent, non dubium eſt,quin eccleſiam,ac religionem chriſtianam,ipſorum ſcelere labefactatā funditus eſſent euerſuri. At ſi uicti erūt,ut erunt,noui eni ueſtram uirtutem, et præſens numē adeſſe ſentio,laceratam eccleſiam reficietis,captiuam in libertatem aſſeretis, et chriſtianam religionem ultimum diſcrimen adeuntem,priſtinæ dignitati reſtituetis. Cum deo ergo bene iuuante uiri fortes arma capite,ueſtri laboris certiſſima præmia capturi.quibus enim hoc ſacratiſſimo prælio oppetere continget, hi paratos habebunt angelos dei,qui ipſius militum beatas animas cum glorioſis martyrii coronis excipiāt.qui uero pugnæ uictores ſuperfuerint, pro ſuis quidem quiſq; facinoribus editis,quæ latere minime poſſunt, digna præmia reportabit,oībus tamen ſine diſcrimine pro hac uictoria duplex militiæ polliceor ſtipendiū. Sed nec Galeottus Malateſta in cohortandis militibus ſibi defuit. quē huiuſcemodi habuiſſe orationem accepimus.

CAPTATAM iam pridem nobis facultatem milites cum hoſte aperto marte decernendi,en ultro hodie neſcio quæ bona fortuna attulit non ſperantibus. Video enim hoſtes educta acie,pugnā capeſſere pa-

ratos. quãm cum diu nobis poſcẽtibus iũctis uiribus ſuis, totoq; exercitu turpiter detrectauerint, certum habeo, nunc partitis copiis, neceſſitatis nõ animorum hoc eſſe conſilium. Atq; equidem mea ſententia inſtitutũ ducis, ſi militum animos haberet conſentientes, non eſſet admodum improbandum, qui cum locus effugii minus adeſſe intelligat, quo ſe tuto poſſit recipere, mauult ſuum exercitum quantulacunq; ſpe præter ignominiam uinci, q̃ inter fugam et trepidationem turpiter occidi, ſed parum animaduertit, quo genere militum, et cõtra quos difficillimam pugnam ſit initurus. Opponere molitur mercenarios milites, milites autem, imo uero latronum colluuiem, qui nulla gloria accenſi, nulla, præterq̃ prædæ, aut mercedis ſpe ducti, bellum gerunt. qui cum neq; pro ſua dignitate, nec pro libertate patria dimicare cogantur, deſerũt potius ſigna, q̃ niſi exploratam habuerint uictoriã, ullum martis diſcrimen ſuſtinere inducant animos: hoc genus, inquã, militum educit in aciem contra uos, quibus utinam pro gloria tantum et decore, non etiam pro opibus, pro libertate, pro ſalute ante menia ueſtra eſſet dimicãdum. Nec. n. timeo, ne nobis, qui ueſtræ libertatis duces ſumus, fraudi, aut uobis errori ſit, quod in noſtram inuidiam callida improbitate excogitauit, iactatq; uerſutus hoſtis, dum nobis tyrannidis nomen obiectat. qui uobis uolentibus, atq; adeo magno conſenſu petentibus, ueſtrarum ciuitatum patrocinium, contra improborum hominum auariciam, notaſq; fraudes ſuſcepimus, contra eorum dolos, et cõpilationes, quos religionis, quam omni turpitudine profanant, ſpecioſo nomine, ſuas ſordes et ſcelera prætexentes, nõ pudet honeſtis uiris, ac ſuæ libidini obſiſtentibus tyrrannidis, quam ipſi affectant, exercentq;, nomine inuidiam facere, et uanis execrationibus deteſtari. Quaſi deum immortalem, quem nos ſanctius ac religioſius reueremur, colimuſq;, ſuis ſordibus ac criminibus conſentientem, et conſpirantem habeant et non potius iratum. quod uideat, ſuam religionem, et eccleſiã, quæ ſanctimonia, frugalitate, terreni imperii opumq; deſpectu, exemplo chriſti ac beati Petri tuenda erat, in ambitionem et auariciam conuerſam ſcelere eorum, quibus cõmiſſa eſſe uidetur. qui ſacerdotia, uirtutum olim et ſanctitatis nõ tam præmia, q̃ exercitamenta, nunc ab ipſis in mercaturæ formam coacta, quo carius emunt, eo turpius ad congerendam pecuniam abutuntur. Et ſi quis imperatam pecuniam pẽdere tenuerit, aut ipſorum libidini parere iuſſus, ut eſt hoc genus hominum imperioſum, minus obtemperauerit, hũc protinus ſacris interdicunt, horrendis deuotionibus deteſtantur. quibus igna

nos homines et ſuperſtitioſas mulierculas, deterreri compererunt. idē cū erga uiros fortes, prudenteſq;, nec ignaros q̃ uana ſint iſta territamēta, niſi iuſtiſſima ſint, intellexerunt, terras mariaq; miſcent. et non tam marte q̃ pluto agitāte bellum inferunt. ſcilicet, ut beatum Petrum, cuius clauibus ſe imperare iactant, imitentur. qui in ſuæ poſteritatis exemplum piſcatorium inſtrumentum, quo ſolo ſuam paupertatem tolerabat, Iubente chriſto, abiecit. ut doceret, præter uirtutē et Religionem, omnes res humanas futuro chriſti uicario, non modo non eſſe appetendas, ſed etiam abiiciendas. Atq; equidem horum et habendi, et dominandi inexplebilem auiditatem utcunq; tolerandam eſſe cenſerem, ſi ullum modum ſeruare ſcirēt. Atq; adeo legatos, præ hac noſtra modeſtia, ſæpe ad eos de pace miſimus multa de iure noſtro, multa etiam de libertate remittentes. ea offerrētes annua tributa, quibus, ſi ſcirēt auariciæ temperare, ſatis ſuperq; debuerunt eſſe contenti. Sed dii immortales, quo faſtu, qua inſolentia reſpondere? Deditionem ſine cōditione uolumus. Cedite patria, relinquite opes, manus date, miſericordiam ſupplices implorate, noſtrum ſit in captiuos ſummū Ius, noſtra ſit ſumma in dedititios necis iuxta, et uitæ poteſtas. Quid turpius ærata mācipia ab importuniſſimis dominis audire, quid grauius expectare ſolent. Ita cum ſit aut pugnandum, aut miſere ſeruiendum, uel mortem fortibus uiris ante ſeruitutem ponēdam ſtatuimus. Ergo uiri fortes memores ueſtræ libertatis, ſic hodie pugnate, ut memineritis, huius p̄lii diſcrimine ueſtra, patriæq; libertas, opes, ſalus deniq; uerti. Reputātes qualem uirtutem hodie præſtiteritis, talem impoſterum ſtatum, fortunamq; uos, ac ciuitates ueſtras habiturum.

SIC utrinq; accenſis militibus, committendi prælium ſignum datur. magno impetu initur certamen, diuq; pertinaciter ancipiti uictoria pugnatū eſt. Donec Galeotus, ut laborātibus ſuis ſubueniret, admiſſo equo, in hoſtes irruēs et ab his fortiſſime exceptus, uulnerato letaliter equo proſternitur, capiturq;. Quod, cum eſſet paſſim diuulgatum, fecit, ut eccleſiaſtici pro uictoribus eſſent, hoſtes pro uictis. qui metu diſſipati fugam capeſſunt. Eccleſiaſtici, fugientes cōſectati, magnas ſtrages ediderunt. Quo in prælio Blaſci Fernādi militis ſimul, et ducis munera exequentis, uirtus, et ſtrenuitas ſummopere emicuit, dum hoſtem repellit, laborantibus ſuis ſubuenit, et opportuna appellatione milites cohortatur. Nec minor fuit in Rodulpho Camerinate, nec iduſtria, nec animi prōptitudo, quin

et Alphonſus Toletanus et Carolus aduadula præcipuam eo die laudem meruere. Nanqꝫ Aegidius ipſe non pugnando, ſed imperando uincebat, et inſtructa acie, magis ſuam cenſebat decere dignitatem, deum immortalem interea cunctis precibus obteſtari, ut res fœliciter eueniret, q̃ ut ipſe inter tela uerſaretur. Hac parta uictoria, pleraqꝫ omnia oppida, quæ circũ Ariminum ſita ſunt, partim facile expugnata, partim ſpontanea deditiõe in Aegidii poteſtatem peruenere. Inter quæ Aeſim urbem expugnauit Blaſcus, Maceratam Fedus tradidit ſponte, qui ei hactenus imperitauerat, quem oppidanis petentibus, Aegidius eidem oppido præfecit.

AT Galeottus Malateſta, quem a militibus captum fuiſſe demonſtrauimus, adhuc i eorum poteſtate permanebat. Nec, ut eum traderẽt Aegidio ulla ratione adduci poterant, donec ſibi, ut promiſſum erat, duplex ſtipendium, quæ ſumma erat. xl. M. ducatorum, exolueretur. Non quod de p̃ſtandis pollicitis dubitarent, ſed impatientes moræ, ne ſolutio in longum traheretur uerebantur. pleriſqꝫ. n. nota erat Aegidii indigentia, quem ſuperiore ſolutione decem milia ducatorum de ſuo erogaſſe conſtabat. Quæ res cum Aegidio ſuam authoritatem minuere uideretur, in hæc pacta deſcendit. ut milites apud Rodulphum Camerinatem in uigeſimum diem deponerent Galeottum, haberentqꝫ obſides pro eo Blaſcum Fernandum Vngarum Saxoferratum. Ioannem Albertum. Albertatium Ricaſulum, quibus militibus, ſi citra præſtitutum diem ſatisfactum eſſet, traderetur Galeottus Aegidio, ſin aliter, redderetur ipſis, eſſetqꝫ eorum in captiuum ſummum ius ſummaqꝫ poteſtas. Ergo Aegidius, omni cura in conquirẽdam pecuniam cõuerſa, a Peruſinis octo millia ducatorum mutuatus eſt, ab Eugubienſibus tria. Quæſtorem præterea Florẽtiam properare iubet, et pecuniam ſibi longo tempore debitam a Florentinis exigere. Ipſe uero quidquid habuit uaſorum aureorum, argẽtorumqꝫ et annulorum Albergotio Fabrienſi uiro id temporis ualde numoſo oppignauerit, accepta pecunia quæ ſummæ deerat. qua militibus numerata Galeottus Eugubiũ, ubi Aegidius cõmorabatur, iuſſu eius deportatur, daturqꝫ cuſtodiæ.

TANTA clade fractus Malateſta optimũ factu eſſe ſtatuit ad Pontificis Aegidiiqꝫ miſericordiam confugere, et quorum erga utrunqꝫ ſummã eſſe gratiam, aut authoritatem intelligeret, horum maxime precibus ad componendam pacem uti. Ergo paucis interiectis diebus, Nicolaus azaio

lus, de quo ſupra mentionem fecimus, a Carolo Cæſare, et Cardinale Ho
ſtienſi nuncius adeſt cum litteris, quibus ab Aegidio magnopere conten
dūt, uti cum Malateſtis, futuris in poſterū eccleſiæ tributariis, fidiſſimiſq;
clientibus, fœdus tolerandis conditionibus feriret. Nec uellet antiquam,
nobiliſſimamq; familiam, et ſibi amicitia coniunctam funditus abolere.
Nec grauaret, ſi Malateſta ad ipſum uenire uellet, tutam colloquii facere
facultatem. fore eam rem ſibi gratiſſimam, et a dignitate ipſius, cōmodoq;
rei eccleſiaſticæ minime alienam. In quam ſententiā cum multa Nicolaus
addidiſſet, ab Aegidio impetrat, uti ſua uoluntate liceat Malateſtæ ad col
loquium uenire. qui poſtridie eius diei litteris Nicolai accitus adeſt, et in-
troductus ad Aegidium, ad eiuſq; pedes obuolutus crimen fatetur, ad
ipſius clementiam confugere, quam nemo unq̄ fruſtra imploraſſet. Erra-
torum ueniam, et pacem petere. Cuius ſermone interpellato, Nicolaus hoc
ait, a te Malateſta petit, clementiſſime Imperator, in quo et Carolo Cæſa-
ri et Cardinali Hoſtienſi nimium gratificaberis, uti ea oppida, quæ in fla
minia obtinet ſibi liceat tua uolūtate retinere, nec id quidem ut domino,
ſed ut Pontificis, eccleſiæq; tributario clienti. Reliqua omnia ſummi Pon
tificis tuæq; poteſtati permittit. quibus Aegidius reſpondit, De graui re
non ſe, ni poſt maturam deliberationem, reſponſurum. Poſtero die cum
rem ad conſilium referens, quid Malateſta poſtularet, expoſuiſſet, cætero-
rum huc congruere ſententiæ, nullas cōditiones pacis a Malateſtis eſſe ac
cipiendas, eis ue dicendas. Nam qui nuper tam ſuperbe pacem renuiſſent,
neceſſitate eos non pœnitentia ad pacta deſcendere. Non eſſe ambigendū,
tanta clade accepta fractos animis uiribuſq;, omnino ſuis rebus diffidere,
ut qui minime ualeant bellum reparare. Vecordis eſſe aſpiranti deeſſe for-
tunæ. Adhæc tyrānorum fidem cum fortuna commutari, quippe quorū
nihil interſit, quibus artibus dominentur. Ergo optimum eſſe, Malateſta-
rum familiam ab eccleſiaſticis finibus exterminare. Ad quod ni occaſio p̄
ſens prætermittatur, nihil negocii ſupereſſe. Hæc et pleraq; alia in hāc ſen
tentiam dictu ſatis ſpecioſa iactabantur. quæ tamen Aegidii animum ha-
ud ſatis explebant, multa uariaq; ſimul agitantem. Quippe ne Cæſaris ani-
mum offenderet, et Cardinalis Hoſtienſis amicitiam paruifacere uidere-
tur metuebat, ſi utrumq; tanto ſtudio, pacem fieri, ab ipſo fruſtra contendiſ
ſent. Præterea nunciatum erat Patauinos, Peruſinos, et Mantuanos cum
Malateſtis amicitiam coniunxiſſe. Huc accedebat numorum penuria, qui
exhauſto Pontificio ærario, ad ducendum bellum minus ſuppetebāt. qđ

ſi Malateſtæ æque inopia laborarent, at certe difficile fore reputabat, expugnare Ariminū, Anconam urbes munitiſſimas, et congeſtis commeatibus abundantes. et quorum oppidanos tyrannis ſtudentes, cum ipſi ecclesiaſticæ factionis homines e propriis ſedibus expuliſſent, totis uiribus, priuatiſq; opibus reſtituros, non erat dubitabile. metuentes ſcilicet poſſe, ad ipſos ſimile malum recidere. Nec parum mouebat, quod cæteros tyrannos, qui collatis cum Malateſtis uiribus ad ſummā belli nō parui erāt momēti, hominum opibus deſtitutos infirmos fore, certum erat. His igitur perſuaſus, ſimulq; ne tantis precibus, rem honeſtam denegare uideretur, pacem cum Malateſtis faciendam ſtatuit. ſed quoniam de ea re conſulendus erat Pontifex, quanq̃ a ſe diſſenſurum non uerebatur, duorum menſium cōcedit inducias. Quartum tertius agebatur dies, cum a Pontifice, nō alienas a uoluntate Aegidii, litteras Petrus Epiſcopus Tiraſonenſis defert. quarum hoc fuit exemplum.

IN EAM ſumus inopiam redacti, adeoq; ærarium exhauſtum eſt, ut minime ducēdo bello ſufficiamus. quin etiam, ue tādiu ſuffecerimus tuæ, magna ex parte, prudētiæ, atq; induſtriæ ferimus acceptum. proinde bello italico finem aliquando imponere cenſemus. quod etiam ſi rebus tuis geſtis comparatum, breue admodum poſſit uideri, nobis tamen qui ſumma inopia premimur longum eſt. ſed nec finiendi deeſt occaſio. Malateſtæ omnibus precibus bellum a nobis deprecantur. Pacem cum his facito. quibus conditionibus, modo Ancona urbe cedant, nihil præſcribimus. Tu q̃d rei eccleſiaſticæ expediat, quidq; a noſtra dignitate nō abhorreat, ut ſoles, diſpicies. Galeottus, quem captiuum ducis, redimat cēſemus libertatem medietate ſtipendii militibus duplicati. Pace facta cum Malateſtis cætera tuæ uirtuti ac prudentiæ inexpedito erunt. Ac cæteris quidē tyrānis, qui ſupplices pacem orauerint, æquiorem te præbeas licebit, Gentili moliano, ut ſit non inultæ perfidiæ, atq; incōſtantiæ exemplum, nullas conditiones pacis, niſi ut finibus eccleſiaſticis omnino cedat, dicas. Finito Bello, illa tibi proxima cura ſit, uti urbibus oppidiſq; uiros et prudentes, et probatæ fidei p̃ficias. poſtremo, ut arces muroſq; dirutos reficiēdos cures. Hæc ubi feceris ad nos uenire peoperato tua opera atq; conſilio indigentes. His litteris lectis, quæ modo pacem morabantur, pax his conditionibus facta eſt. Vt Malateſtæ, Ariminum, Fanum, Piſaurū, Forūſempronii, in decem dumtaxat annos retinerent, ſinguliſq; ſena millia duca

BIBLIOTECA NAZ ROMA

torum Pontifici duabus penſionibus. viii. Calen. Ianu. et .iii. Calen-
Iulias tribuerent. Reliqua omnia oppida Flaminiæ, Piceni, Maſſæ Treba
riæ, Sanctæ Agathæ, quidquid deniq; præterea ditionis eccleſiaſticæ oc-
cupaſſent, reſtituerent. Quod ſi qua ciuitas earum in eccleſiam interim
rebellaſſet, Malateſtæ centum equitum auxilio eccleſiaſticos tribus menſi
bus iuuare tenerentur. et ad præſens tres itidem menſes eodem equitũ nu
mero auxiliarentur. Galeottus ad hæc, cum triginta millia ducatorum exo
luiſſet, tum demum liber eſſet. Has conditiones pacis ſic cõſtitutas, et ſan
ctiſſimo iureiurando firmatas, ubi Epiſcopus Tiraſonenſis et Albertatius
Ricaſulus ad Põtificẽ detuliſſent, nõ modo ipſe ratas habuit, ſed Aegidii
conſilium in pacẽ facienda, nihilo ſe minoris, q̃ uirtutem in bello gerẽdo,
facere non ſemel in concilio Cardinalium profeſſus eſt.

FINITO bello cum Malateſtis, oppidiſq; ab ipſis receptis. Aegidius
optimum factu fore ſtatuit, copias partiri. ut uno tempore pluribus tyran
nis haud breui abiunctis interuallo, bellum inferretur, quos non putabat
prælio dimicaturos, ut qui per ſe infirmiores eſſent, ſed urbibus contẽtos,
muris ſe, et uallo a uiolentia tutaturos. Ergo cum res nõ uno impetu, ſed
agrorum populationibus, obſidioneq; gerenda uideret, copias in tres par
tes diſtribuit: uni Blaſcum Fernandum præfecit, et contra Gentilem mo
liarrũ mittit. alterã Alphonſum Toletanũ in fines Cæſenatiũ inducere iu
bet, eoſq; uaſtare, et urbi infeſtum adeſſe. tertiæ Bonifacium Vrbeuetã-
nũ præeſſe placet. et quia ſummus Pontifex, qui in extinguibili odio in
Ioannem Vicum ardebat, multis ſæpe litteris Aegidium, commonuerat,
uti eum Corneto, cui ab ipſo fuerat præfectus, expellendum curaret, Boni
facio imperat, Cornetum proficiſcat; et quidquid Pontifex iuſſerit in Io
annem Vicum, exequatur. Se uero his rebus, quas Ioanni Vico fide data
conceſſiſſet, hominem expoliandi nequaq̃ authorem, quod ſæpe teſta-
tus eſſet, futurum. At Blaſcus nulla interpoſita mora in agrum Firmianũ
rapit agmen. quem cum decem continuis diebus populatus eſſet, diſpoſi-
tis machinis, cœpit magno impetu urbem impugnare. cuius murum cum
partim deieciſſet, cæterum pro pugnatoribus nudaſſet, iubet milites, qua
murus patebat, ingredi. et qua facilior uidebatur aſcenſus, ſcalis conſcen-
dere. Illi nihil ſibi reliqui ad celeritatem facientes, imperata faciũt. quos cũ
uidiſſent oppidani intra urbem admiſſos, eccleſiam una uoce ſæpius cõcla

mant. At præſidium nihilo ſegnius intra urbem redintegrato prælio fortiſſime repugnat, et in tertiā horam certamen trahit. ſed tādem uicti hoſtes in arcem confugiunt. quam cum Blaſcus duodecimo iā die obſideret, Gētilis expes uictoriæ, deſperatoq; auxilio, cum ne fugæ quidem locus eſſet, ſe ſuoſq; dedit, et Blaſci miſericordiæ pmittit. A quo nō modo ſeruatus eſt incolumis, ſed ipſo deprecatore impunitatem ab Aegidio impetrauit: qui cum nunciata uictoria, ac deditione firmum peruēniſſet, ut erat ſingularis in dedititios clemētiæ, iuſſum modo finibus eccleſiaſticis excedere Gentilem, munuſculis etiam et uiatico proſecutus eſt. Huius urbis muros dirutos refici ſtatim iubet Aegidius, arcemq; reparari, quæ non mediocriter tormētorū ictibus cōcuſſa fuerat. Cū ſtatui ciuitatis huius pſpexiſſet, Blaſcum qui imperata adminiſtraret cum deſtinato pſidio reliquit, ipſe ueco Anconā ire cōtēdit. Interea Aephonſus Tolectanus fines Ceſenates populatus, Sanctum Archangelum, et Sauignanum, haud ignobilia oppida receperat.

PAVLO poſt Aegidio ab exploratoribus, quos occulte p omnes tyrānorū urbes diſpoſuerat, nunciatur, Bernardinū Polentanum, quē Rauēnā obtinuiſſe demonſtrauimus, audita uictoria de tantis tyrannis, maximo metu trepidare, ac proinde poſſe facile ad deditionem compelli. Ergo Patriarcham Aquilegiēſem cum exercitu Rauēnā proficiſci iubet, portis urbis inſiſtere, ac omni ratiōe tyrāno metum inicere. Qui cum ſtrenue imperata adminiſtraſſet, tyrannus deditionem facere parat. qui hac dūtaxat excepta condirione, ne urbe pelleretur, magnam uim auri in præſentia dare profitetur, et dum cæteri tyrāni pacarentur, centum quinquaginta equitibus eccleſiaſticos iuuare. Qua de re conſultus Aegidius conditiones accepit non grauate. quibus firmatis Rauēna recepta eſt, et Ceruia, quæ eidem tyranno ſubiacebat.

AT Frāciſcus Ordelafus et Ioannes Manfredus, quorum hūc Fauētiæ, illū Foriliuii, et Cæſenæ tyrānos eſſe, ſupra demōſtrauimus, reliquum bellum ſibi potiſſimum impendere intelligētes, milites undiq; omni ſtudio conquirunt, et auxilia ſummis precibus implorant: Itaq; ſocietatem illam Germanorum, de qua ſupra mētionem fecimus, cum duce Laudino magna mercede conducere nitunt. quod cum minus pceſſiſſet, magno

precio eos adducunt, ut picenum incurſionibus prædarentur. eo ſcilicet conſilio, ut eccleſiaſtici a Flaminia auerterentur, et ad Regem Panoniæ, et ad Barnabouem, eiuſq; fratrem, qui in principatu Mediolanenſi Ioanni Archiepiſcopo inde mortuo ſucceſſerant, ſubſidia comprecatum mittunt. qbus rebus cognitis Aegidius Pontificē per litteras de ſtatu rei certiorem facit. hortaturq;, uti primo quoq; tēpore Regē Panoniæ et Principes Mediolanenſes dimiſſis litteris roget, obteſteturq;, ne improbis tyrannis, et eccleſiæ chriſtiq; hoſtibus preſtent auxilium. Porro ipſe diſperſas copias cogit, et relictis Alfonſo Toletano centum equitibus et ducentis peditibus, cætero exercitui Blaſcum Fernādū præfecit, iubetq; in Aprutium accelerare, et Germanos, qui tranſitum in picenum parabant itinere prohibere. Is, cum eo magnis itineribus contendiſſet, opportuno loco caſtramentatus, ſe Germanis opponit. qui cum, ne tunc quidem incepto deſiſtere, animos inducerēt, ſed ulterius progredi, collectis uiribus, pararēt, Blaſcus ꝑlio ſtatim decernere, niſi quod ſine imperio Aegidii nō licebat, ex uſu rei putabat. At Aegidius factus ab eo ſui ex primorū exercitus conſilii certior litteris, conſultuſq; reſpondit. Abſtineret prorſus a pugna, ſed occupatis ſuperioribus locis germanos ſua præſentia deterreret, et factis pro re et tēpore incurſionibus, longius uagari ne pateretur. Neq; enim cum his eſſe in ancipitem pugnam, niſi neceſſario deſcendendum, qui ſi ſuperentur, uictorem nullum, aut certe minimum emolumentum ſit conſecuturum, ſin uictores euaſerint, maximam iacturam ſine illaturi. At qui ſi germanos deuicerimus, ulciſcemur quidem flagicioſos homines, ſed poſt cruentam uictoriam exercitu noſtro, quod euenire neceſſe eſt (minuto, quæ oppida) quos populos propterea eccleſiæ, quo nomine bellum gerimus, recipiemus? Nam ſi ab ipſis uicti eſſemus, timendum eſſet, nē ſumptis ex infirmitate noſtra et ſpiritu et uiribus, iacentes tyranni excitarentur, et longo labore parta momento temporis amittarentur. Se tamen ſuplementum miſſurum conſcribit, ut aucto exercitu multitudinis terrore hoſtem auertat, aut ſi pugnare fuerit neceſſe, non ſit uictoria dubitabilis. Tunc euocari præſidia iubet, ſuperioribus diebus per oppida diſpoſita. paucis admodum ad arciū cuſtodiam relictis, quæ celerrime ad Blaſcum peruenere. Simulq; legatos ad Germanos mittit, cōqueſtum de fœdere uiolato, quod ſecum percuſſiſſent quibus mandat, minas precibus addant, et omni ratione nitantur, ab eo conſilio deterrerē. Interea Franciſcus Ordelaphus arrepta occaſione, quod uidebat Flaminiā

eccleſiaſtico milite uacuam, cœpit eccleſiaſtica oppida crebris incurſionibus infeſtare. Quo intellecto Aegidius iubet Alphonſum Toletanum cum coacta undecunque manu tyranni uioletiam compeſcere. Malateſtis ſcribit, pacta ſubſidia ſuppeditent. ad cuius imperatum Galeottus cum cētum equitibus mittitur. qui cum ad Alphonſum perueniſſet, alia oppida circum uagari et eis præſidio eſſe iubetur. Ipſe uero Quilianum contēdit, quippe cui oppido maius periculum a Franciſco Ordelaphio imminere conſtabat. At Franciſcus deſpecta etiam tunc paucitate, non contentus incurſionibus cœpit Quilianum oppugnare. illi uero eruptione facta inopinantes adorti turbant, cædunt et in fugam coniiciunt. Franciſcus cū his qui ſtragi ſuperfuere ſe in Forumliuii recepit.

HAC parta uictoria, manuque non contemnenda coacta, Galeottus ſe, cum Alphonſo Toletano coniunxit, et cōmuni ſententia placet Modianam, quod oppidum Frāciſco ſubiacebat, oppugnare, cum a primoribus Montis Velii, oppido id nomen eſt, conditio offertur Alphonſo, ſi octingenti ducati ſibi conferantur, oppidum ſeſe ipſi tradituros. Simul igitur et de oppugnando Modianam, et de emendo Monte Velio ad Aegidium referre, ſatius eſt uiſum. Qui reſpondit nec eſſe tempus conterendum in oppugnatione oppiduli, quod in Foroliuii poſſet expugnari, nec in uenalis oppidi emptionem pecuniam profundendam. quippe oppida pecunia facile parta, facile pecunia amitti ſolere. Eam curam deponerent, et relicto Galeotto cum parte confectæ manus ad præſidium partorum oppidorū, Alphōſus cū reliquis militibus ad Blaſcū ꝓperaret. Quod eo cōſilio fieri uoluit Aegidius, quo ſupra euocaſſe præſidia diximus, cum inter ipſum et Germanos de conditionibus pacis parum cōueniret. Nam ſocietas perditorum hominum colluuie creſcebat in dies, et tyrannorum ſtudiis efferebatur. Sed tandem aucto eccleſiaſtico exercitu in hæc pacta Aegidio perſente deſcenderunt, ut ipſe quinque millia ducatorum Germanis numeraret, illi uero citra duodecimum diem fines eccleſiaſticos, temperātes a maleficio excederent, nec ante ſex menſes cuipiam ex hoſtibus eccleſiæ quacunque ratione auxilio eſſent, ac de fœdere non uiolando depoſitis decem ducatorum millibus, adiuratuſque Comes Laudinus caueret. Quibus ita conſtitutis, Germani flaminiam uerſus proficiſcuntur, præcedente cū ſex centis equitibus Perucio Pepo, ſubſequēti Alphonſo cū cætero eccleſiaſtico exercitu, qui ipſos ab iniuria et maleficio prohiberent, donec

finibus eccleſiaſticis exceſſiſſent. quo in itinere comes laudinus cum Alphonſo colloquutus profitetur, ſi æqua offeratur cōditio eccleſiaſtica ſtipendia mereri. Quod cum eſſet Aegidio delatum, non cenſuit flagitioſo et notæ perfidiæ homini habere fidem.

EA cura Aegidius ſolutus totum bellum in Ioannem Manfredum conuertit. et quia Blaſcus Fernandus Firmum redire atq; ea loca tutari iuſſus fuerat, Alphonſus Epiſcopus cum exercitu ad oppugnandam Fauentiam mittitur. Ille uero adiunctis ſibi cum milite auxiliari Galeotto Malateſta et Bernardino polentano Fauētinum agrum populatus oppido infeſtus adeſt. At Ioannes Manfredus, qui nec animo defecerat, et numero militū abundabat, indignum duxit in proſpectu urbis agros ab hoſte ſe uidente agi ferriq;, et oppidum iam prope obſidione cingi, ſe uero, uelut muris tātum fidentem, intra mœnia cōtineri. Ergo milites hortatus aciem educit, et eccleſiaſticis pugnæ poteſtatem facit. Alphōſus uero hoſtem extra mœnia conſpicatus, paratum prælio decernere, uix oculis habita fide, ſuos et ipſe hortatus, partarum uictoriarum, et priſtinæ ipſorum uirtutis admonens, in hoſtem fiducia plenus irruit. pugnatumq; eſt diu ſumma contentione, ſed demum hoſtes terga uertere, et ſe in opidum recepere. Quo in prælio nō paucis eccleſiaſticis, pluribus ex hoſtibus deſideratis, captus eſt inter cæteros uir quidam non obſcuro loco natus, ſed eius nomen nō eſt traditum, cuius conſilio maxime uti ſolitum eſſe Ioannem Manfredum conſtabat. Hunc ad ſe Aegidius, nunciata uictoria, adduci iubet, nec hominis conueniendi cuipiam facultatem fieri. Eum uero, qui ipſum cepiſſet, centum ducatis donari. Eo prælio fractus Ioannes Manfredus ad Epiſcopum huiuſmodi legationem mittit. Si liceat ſibi, ſaluis opibus priuatis, ab omni publico munere Fauentiæ abdicatum uitam ducere priuatam, opidum ſe Aegidio dediturum. Quam legationem cum ad Aegidium retuliſſet Epiſcopus, hoc ab eo reſponſum tulit. Qui talia retuliſſent, eos putare ſe per ſpetiem legationis exploratū in caſtra ueniſſe. Eadem.n. Ioānē Manfredum ante illam uictoriam fruſtra contendiſſe. Proinde legatos iuberet q̄ primum caſtris excedere. Et ſi qui prætерea uenerint, ne pateret diu cōmorari. interimq; ſuorum fideliſſimum quēq; eorum lateri adhærere iuberet. qui occulta, et pernicioſa colloquia fieri prohiberet. Ipſe uero Fauentiā oppugnare pgeret. Legatis itaq; re infecta redeūtibus, Epiſcopus

cœpit Fauentiam oppugnare. Cuius cum partem muri tormētorum ictibus dirutam conſpexiſſet Ioannes Manfredus, et prope eſſe, ut eccleſiaſtici ſubirent, quibus ipſe cum paucis militibusreſiſtere nō poterat, legationem mittit de ſe dedēdo, et pacem his conditionibus impetrauit. ut ipſe Fauentiam, et cætera oppida, uicoſq;, et caſtella ditionis eccleſiaſticæ, qui ab ipſo fuiſſent occupati ſtatim Aegidio traderet, et intra duos menſes proximos. compoſitis rebus ſuis, tota Manfredorum familia nūq̄ reuerſura Fauentia, et eius finibus excederet. Interea obſide filio dato de excedendo intra præſtitutū tempus, caueret. et ad hunc modum Fauētia in Aegidii poteſtatem peruenit.

INTEREA a Iordane præfecto umbriæ, et a Bonifacio, quem cōtra Ioannem Vicum miſſum fuiſſe demonſtrauimus Aegidio litteræ afferūtur, uaſtato agro Cornetano, atq; obſeſſo oppido Ioannem Vicum paratum eſſe deditionem facere, niſi admodum iniquæ conditiones dentur. proinde quid agendum eſſet imperaret. Quibus Aegidius reſpondit, ſe uero illius belli inferendi nunq̄ authorem extetiſſe, quin diſſuaſorem potius, multo minus igitur gerendi futurum. Proinde Pontificem conſulerent, aut ſi longum uideretur, qnod illi gratū fore exiſtimarēt, id efficerēt. Victo Ioanne Manfredo, et cum familia de oppido eiecto, ne per occaſionem ab officio diſcederet, proxima cura erat, Franciſcum Ordelaphiū debellare. His igitur rebus eccleſiaſtico exercitu in flaminia occupato, Gentilis Molianus cum Rogero filio, adiuncto ſibi cum latronū cohorte Guarelino latrone id temporis famoſiſſimo, crebris incurſionibus, aut graſſationibus potius per occaſionē factis, cœpit Picenū infeſtare. Quo nuncio commotus Aegidius partem copiarum contra eos mittit. a qua comprætenſi, et ad Aegidium adducti, capite pœnas dedere. et ſic tandem notiſſimus ille tyrannus Gentilis Molianus, qui ſcelus ſceleri addiderat, tanta perfidia, tantiſque flagitiis condigna morte miſerrime obiit. Dum hæc apud Aegidiū gerūtur, Alphonſus Toletanus, qui exercitum Foroliuii admouerat, cœpit uſq; ad portas incurſiones facere, ſi poſſet Frāciſcū Ordelaphium, ut ſuperioribus diebus Ioānem Manfredum ad pugnam elicere, qui ſe hactenus intra oppidū cōtinuerat. Ille uero, ne exēplo quidem illius perterritus, pugnam detrectauit. et pugnatum eſt ſumma cōtētione. poſtremo uictus Franciſcus eſt, et in Forumliuii ſeſe recepit mul-

tis utrinq; interfectis, captis non nullis inter quos Ioãnes Lazarus ex Frã
ciſci Ordelafii intimis familiaribus capitur et ad Aegidium defertur. Qui,
cum abeo Aegidius ſciſcitaretur, Quid conſilii Franciſcus cepiſſet? Qui-
bus opibus fretus? Cuiuſue auxilii ſpe mollem belli ſuſtinere ſperaret, in
certis reſponſis, nec ſibi ſatis conſtantibus percontantem illudebat. tan-
dem: cum Aegidius tormenta minaciter intentaret reſpondit. Omnẽ ſpẽ
Franciſci Ordelaphii poſitam eſſe in Principibus Mediolanenſibus. qua
ſi deſtitueretur, nihil eſſe, quod poſſet eius deditionẽ morari, qn et magnã
partem militum, quorum opera ad præſens uteretur, magis eccleſiaſticorũ
qui exitu eos intercluſiſſent, metu, q̃ officio continere. Quibus reſponſis
congruere litteræ a nonnullis ciuibus Bononienſibus rei eccleſiaſticæ ſtu
dioſis, quibus nunciabatur Aegidio, appropinquare auxilia miſſa a Bar-
naboue Frãciſco Ordelaphio. quin et ipſe Barnabo Aegidio ſcripſerat de
precatus, ut ſe aduerſus Franciſcum Ordelaphium mitiorem gereret. His
igitur malis Aegidius ratus occurrendum, ad Barnabouem huiuſmodi lit
teras conſcribit. Audio uos Ioannis Manfredi, eccleſiæ chriſtiq; hoſtis, q
cũm bellum gerimus, tyrannidem fouere. iamq; miſſa ipſi a uobis auxilia
iter ingreſſa appropinquare. Et quidem non tantum mea cauſa moleſte
fero, quod affectum iam auxilio diuino bellum mihi, ad alias res properãti
diuturnius facere paratis. ſed ueſtro etiam nomine nõ mediocriter mo
ueor. Nam cum Luchini patris ueſtri, Ioãniſq; Archiepiſcopi fratris eius
ſumma ſemper in Romanam eccleſiam fides, ſummum ſtudium ſtetiſſet,
nec minor inter Archiepiſcopũ, meq; amicitia, multis utrinq; firmata be-
neficiis interceſſiſſet, putabam, ſperabamq;, uos illorum non minus uirtu
tum atq; amicitiarum fore ſucceſſores, q̃ principatus, fortunarumq; here-
ditatem adituros, tãto magis cum omnes opes ueſtras, et imperium, ac de-
mum quidquid eſtis Pontificibus acceptum referre debeatis, ſi principia
requiritis a memoria noſtra non ita remota. quando quidem Benedictus
xii. principatum Mediolani Luchino patri, et Ioanni patruo ueſtro, nul
lo ſucceſſionis iure debitum primus detulit, exiſtimãs eos, eorumq; poſte-
ros tanti beneficii memores ſummo ſemper ſtudio erga eccleſiã futuros,
nec ea eum ſpes hactenus falſum habuit. Nam ut uetuſtiora taceamus, nu
per Ioannes Archiepiſcopus ineunti mihi bellum Italicũ aduerſus hoſtes
eccleſiæ magno opitulatus eſt auxilio. quem Mediolano tranſeuntem gra
tiſſimis precioſiſq; muneribus ꝓſecutus fuerat. Atq; adeo poſt ipſius mor
tẽ reputanti mihi fortunæ bellicæ uiciſſitudines, ſi qd detrimenti acceptũ

eſſet, id re ſarciendi, uel etiam augendi ſpes nihilominus in Principibus Mediolanenſium reponebatur. Nunc uero quod tantum uos ab eorum moribus, et iſtitutis deſciſcatis, ut ipſorũ hoſtes pro amicis, et amicos pro hoſtibus habere ſubſtineatis, magnopere doleo. Quid.n. aliud his factis aſſequimini, niſi ut ſimul et maiorum ueſtrorum ſententiam damnare, aut ueſtram incoſtantiam turpiter profiteri, et deum ſpernere uideamini? Quorum altero inſignem uobis inter homines infamiam paritis. altero diuinam iram concitatis, quæ ſolet inimicos ſuos non leui iactura ulciſci. Vos igitur pro mutua beneuolẽtia, que nobis cum patre patruoq; ueſtro coniunctiſſima fuit, hortor, et per deum immortalem obteſtor, turpes conatus reprimatis. Nec unius tyranni, eiuſdemq; infirmiſſimi amicitiam Pontificis de uobis meritis, ac noſtræ neceſſitudini præponatis. Quæ ſi feceritis, gratiſſimo utrumq; noſtrum beneficio demeueritis, ſin aliter, memẽtote hominum, ac dei ſimul iram uobis eſſe extimeſcendam.

ALPHONSO Quoq; Toletano ſcribit, laxaret oppidum obſidione, ut militibus Franciſci Ordelaphii, ſi deſcedere uellẽt, facultas eſſet. et Ariminum uerſus agmen reduceret, ibiq; ſe iubet expectare. His litteris dimiſſis, iuſſiſq; nunciis aduolare, Aegidius ſũmam ſpem in celeritate ponens, ſi res accelerando, anteq̃ auxilia conuenirent, confici poſſet, cũ prætoria coborte, et manu, quæ tumultuario delectu confici potuit, Ancona profectus, magnis itineribus Ariminum uenit, ubi Alphonſum Toletanum cum exercitu obuium habuit. inde Fauentiã peruenit, et firmo præſidio oppidum firmat, cui Epiſcopum præeſſe uoluit. Ipſe nihil moratus in agrum Cæſenatem rapit agmẽ, ut eo oppido expugnato, quod minus firmo præſidio tenebatur, facilior eſſet Forliuii expugnatio, ſocia ciuitate amiſſa, et adiecta dubiis militũ animis deſperatione. Vaſtato igitur agro, et oppido pluribus partibus ſimul cœpto impugnari, oppidani ne quid grauius paterentur, ſe dedunt. Accepta in deditionem Cæſena, Aegidius Abbatem Cluniacẽſem cuſtodis loco ibi reliquit, cui firmum præſidium attribuit. ipſe exercitum Foroliuii admonet. quod oppidum cum oppugnare cœpiſſet, opidani uel inuito Franciſco Ordelaphio deditionem facere parant. is tamen deſperatis rebus, et auxiliis retardatis haud magnopere repugnauit. Miſſa igitur legatione, imperata ſe facturos, urbemq; traditūros profitentur, ea conditione, ut nullum nec capitis, exiliiue ſupplicium de quopiam oppidanorum ſumeretur, opumue irrogaretur multa.

Quibus cum Aegidius reſpondiſſet. Cæteros facile ſe paſſurum, nullo ac
cepto incomodo, in oppido permanere, modo Frãciſcus Ordelaphius ur
be ſtatim excederet, accepta conditio eſt, et oppidum traditum. At Fran
ciſcus Ordelaphius Mediolanum ad Barnabouem confugit et ſortem ſu
am miſeratus ab eo contendit, ut agat cum Aegidio, aliquam ſibi faculta
tem relinqueret, qua poſſet uitã tolerare. Cuius miſertus Barnabos, et Ga
leatius fratres huiuſmodi ad Aegidium epiſtolam mittunt.

VENIT nuper ad nos Frãciſcus Ordelaphius, patria pulſus, luctu, et mœ
roee plenus. Qui, multa de ſua infœliciſſima ſorte miſerandum in modũ
queſtus, ita nos affecit, ut non ſecus ac eiuſdẽ calamitatis ſocii cum eo do
leremus. Demumꝗ, cum ſe a tanto dolore paulum recepiſſet, nos obſecra
uit, quandoquidẽ auxilio noſtro, in quo ſũmam ſpem poſuiſſet, cauſa ue
ſtra deſtitutus, principatu amiſſo, eo infœlicitatis ueniſſet, ut præter miſe
ram animam, nihil ſibi relictum eſſet, tecum ageremus, præcaremurꝗ, uti
ſibi, quem nuper cum deuiciſſes uiuum excedere paſſus eſſes, aliquã uitam
ducendi rationem reliquam faceres. Quod et propter mutuam ami
ciciam, et pro cætera tua humanitate a te impetratum iri non dubitabat.
Quippe rem non ſine exemplo fore. Nam ſuperioribus diebus in Ioãnẽ
Vicum, Malateſtas, Bernardinum poletanum, et pleroſꝗ alios a te deui
ctos, quos ob eãdem cauſam hoſtes habuiſſes, ſũmam te uſum clementia
demonſtrabat. Quibus rationibus, quaꝗ fiducia ducti has ad te litteras
ſcripſimus, tibiꝗ eum ſũme cõmendamus, nec iniqua poſcẽtem, et nobis
magnis ſtudiis coniunctum. Ne homo claro loco natus nupec potens et
opulentus, a quo ſi tyrãni nomen abſtuleris, nihil uel in præteritũ, quod
magnopere culpare poſſis, inuenias, nunc in obprobrium fortunæ medi
care cogatur. In quẽ ſi quo præter cæteros priuato odio utereris, id uti no
ſtræ amiciciæ cõdonares precaremur, relaturi cũ repoſceris, uel etiam ſi nõ
repoſces gratiam, quodcumꝗ beneficium in Franciſcum Ordelaphium
contuleris. Quibus lectis Aegidius, et conſuetudine ſua, et uicecomitũ pre
cibus ductus duo oppida Ioãni Manfredo permiſit, quæ eccleſiæ nomine
teneret, ac eorum redditibus aleretur. Sic confecto bello Italico, cum ſin
gulis ciuitatibus probatæ fidei uiros præfeciſſet, neceſſariaꝗ adhibuiſſet
præſidia, ſuffecto ſibi Androino Abbate Cluniacenſi, Aueniõnẽ cõtẽdit,
Exceptuſꝗ eſt honorificentiſſime, ingẽti omniũ lætitia. Appropinquãti
enim Sũmus Pontifex cũ uniuerſo Cardinalium collegio ad duo millia

ab Vrbe paſſuum obuiam officii gratia procedũt. Vbi in palatium Pon‑tificium deductus eſt, locuplete oratione rerum geſtarum Aegidii ſummam complexus Põtifex ipſum pro ſuggeſtu magnopere laudauit, et eccleſiæ patrem cum magno omnium aſſenſu appellauit et tandem iubet eum omnium rerum Italicarum curam cum ſumma poteſtate habere. et Androinum, quem ſucceſſorem habuiſſe demonſtrauimus Aegidio in cunctis quæ imperaſſet obtemperare. ſiquidem dignum eſſe eo honore qui tot laboribus ſuſceptis tã bene de eccleſia meritus eſſet. et ſi quid conſuleo, factoue opus eſſet, per eum maxime Italiam optimeq́ retineri poſſe, per quem recepta fuiſſet.

IO. GENESII DE SEPVLVEDA CORDVBENSIS DE REBVS GESTIS AEGIDII ALBORNOTII LIBER TERTIVS.

QVINTVM DECIMVM IAM menſem Aegidius Auenione apud Pontificem morabatur, cũ domeſticis cognatorum ſeditionibus euocatus, eaſq; ſedare cupiens profectionem in Hiſpaniã cõparabat. Qui quo tempore a Pontifice miſſionẽ efflagitabat, eo potiſſimum crebri rumores afferũtur, pleraſq; ciuitates Italiæ uehementer tumultuare, quibuſdam hominibus nouis ĩperiis ſtudentibus, aliis ueteribus inhiantibus. Quibus rumoribus cũ litteræ nũciiq; ab ſtudioſis rei eccleſiaſticæ eadem nunciantibus conſentirent. Cauſam huius mali perquirens Pontifex, ignauiam potiſſimũ eſſe reperiebat Androini, qui parum adminiſtrãdis publicis rebus idoneus eſſet. Vnũq; eſſe Aegidium, cuius uel ſola præſentia tyrãnorum uiolentia cohiberi, ac populorum inconſtantiam ſtabiliri nullo negocio poſſet, quippe quem tyrãni ſumopere formidarent, ciuitates diligerẽt, ſimul et uererentur. Cũ igitur de mittẽdo Androino ſucceſſore Pontifex ad patres retuliſſet, una fuit omnium ſententia, remittendum eſſe Aegidium, cuius prudentia, uirtuſq; multis, maximiſq; periculis ſibi æque, atq; hoſtibus nota eſſet, e cuius harum rerum opinio ad continendos in officio populos ſatis eſſet per ſe potens. modo Aegidius more ſuo, ne grauaretur priuatis negociis publicam utilitatem ante ferre. Porro in alio deligendo in expertæ, aut induſtriæ, aut ſtrenuitatis periculoſiſſime in ea rerum perturbatione peccari poſſe. At Aegidius, qui, ab officioſo itinere cõparata iam profectione abſtrahi, iniquo animo ferebat, cum res ſuas geſtas efferentibus gratias egiſſet, et ſua ipſe facta extenuaſſet, quid quid geſſiſſet dei auxilio acceptum referens, qui tyrãnis hoſtibuſq; eccleſiæ impune eſſe nõ fuiſſet paſſus. Multos eſſe oſtendit ſapientia, ſimulq; uirtute præſtantes, quibus ſũma eius expeditionis optime, ac tutiſſime deferri poſſet. Se uero, ſi nullo magno negotio diſtineretur, tamen poſt tot laborum diſcriminumq; curſum hominem affecta ætate uelut militem ueteranum eius muneris uacationem emeritum uideri poſſe. Quãq̃, cuiuſmodi eſſet ĩ eccleſiam animi ſtudiiq;,

ne has quidem cauſas obſtituras fuiſſe, quo minus id quod ſupereſſet æta
tis bono publico, et eccleſiaſticæ dignitati impartiretur, ſi ipſius opera uti
lis fore pontifici patribuſq; uiſa fuiſſet. non, ſi eoſdem labores remeare, to
tieſq; cum hoſtibus iterum depugnare iuberetur. Tunc uero neceſſario
ſe in fratres et cognatos officio euocari. qui cum magno et pertinaci diſſi
dio ad uulnera uſq; proceſſiſſent, ipſeq; ſolus tãtis malis occurrere ac me
deri poſſe crederetur, non eſſe cõmittẽdum, ut ea cura depoſita, cognatos
ac fratres deſeruiſſe uideretur, qui ipſius aduentum magna cum expecta
tione operirentur. Proinde Pontificem patreſq; etiam atq; etiam depre
cari, ut cum multi ex patribus eſſent, quibus plurium rerum uſum, et
magnitudinem animi longe præſentiorem ad id munus obeundũ con
cederet, paterentur, ſe in ſũma neceſſitate propinquis, ac fratribus ſuũ offi
ciũ impartiri. quod eccleſiæ, cum licuiſſet ſine inſigni criminis nota, libẽ
tiſſime præſtitiſſet. At ſummus Pontifex, qui in tantis difficultatibus
ſũmam ſpem in Aegidio collocauerat, quanto ille conſtantius negociũ
recuſabat, tãto ipſe magis deſiderio accedebatur, cauſaſq; Aegidii potiſſi
mum mittendi inueniebat. Neq;.n. modo præſentiam eius animi, fœlici
tatemq; in certaminibus reputabat, ſed meminerat etiam multo maiora
bella conſilio eius fuiſſe confecta, q̃ alter magnis uiribus pugnando con
feciſſet. Sed nec illud parum mouebat, reputare in quanta ſæpe omnium
rerum indigentia milites continuiſſet, ſuſtinuiſſetq; grauia bella, tum cõ
meatibus parcendo, tũ de ſuo ſine cunctatione ſuggerendo, tũ demum
iniecta ſapienter ſpe animos militũ fouendo. His accedebat, quod ab om
nibus iactabatur, Aegidii nomen tyrãnis eſſe formidoloſum, et gratia ſũ
ma in oẽs ciuitates eccleſiaſticas. Omni ergo ratione conatus in ſuã ſentẽ
tiã adducere, oſtendit deniq; ac multis cõfirmat exemplis, ſi neceſſitas op
tionẽ dederit, cognatos potius, q̃ aut patriã, aut religionẽ eſſe deſerendos.
Porro eccleſiãm cunctorum piorum patriam eſſe, et religionem, aut certe
patria multo cariorẽ eſſe deberet. quæ ſi ſacrilegis et ſceleratis hominibus
per contemptũ agenda ferendaq; permitteretur impune, non eſſe dubitã
dum, quin breui religio Chriſtiana ſũmum detrimẽtum eſſet acceptura.
Atqui a ſapientibus illud Ciceronis laudari. Qui non defendit aut obſi
ſtit, ſi poteſt iniuriæ, hunc tam eſſe in uicio, q̃ ſi parentes, aut amicos, aut
patriam deſerat. Quod ſi fratres et cognati inteſtina diſcordia agitaren
tur, poſſe eam ſeditionem, et per litteras, et per amicos principes uiros ſe

dari, eamq; curam ſibi ipſe depoſcit, et ſuã ſe gratiam, et authoritatem ad
rem conficiendam collaturum pollicetur. Tot rationibus, tantiſq; pre-
cibus Aegidius, admodum alioquin exorabilis, et ſũmi in eccleſiam Pon
tificemq; ſtudii uictus prouinciam ſuſcepit, et profectione comparata,
magis itineribus in Italiam contendit. Cuius aduentu adeo omnes, qui re
bus nouis ſtuduerant, perterriti ſunt, ut non iam de imperiis occupandis,
ſed magis de capitibus ſuis, propriiſq; fortunis retinendis ſolliciti eſſent.
Admiſſus itaq; ſine repugnantia in ſingula eccleſiaſtica oppida, ſumpto
ſupplicio de his, qui tyrãnidẽ affectarant, collaudatiſq; ciuitatibus, quod
eorum conatibus obſtitiſſent, omnium populorũ animis in eccleſiã ma-
gnopere confirmauit.

HIS rebus geſtis Aegidius, qui nullam eccleſiæ iuuandæ occaſionem præ
termittebat, totum animum, omneſq; curas ad religionẽ cõuertit, ut quo
modo abolere poſſet nefarium illud ſcelus, quod multum ea tempeſtate
uocati Fraticelli inter facinoroſos homines, et credulas fatuaſq; muliercu
las per ſpeciem religionis diſſipauerant. Quandoquidem, mortuo miſer
rime in uinculis Petro Colutio, quem a Ludouico Bauaro in æmulatio
nem Ioannis.xxii. Pontificis maximi Antipapam Romæ creatum fuiſſe,
ſupra demonſtrauimus, non defuere ſceleſti homines, qui Ioannem.xxii.
eiuſq; ſucceſſores, nec iure, nec ſancte pontifices factos fuiſſe contenderẽt,
et in contemptum religionis Chriſtianæ flagitioſam quandam, ſimul et
turpiſſimam ſectam excogitarent. Nam conuenientibus in antris, lociſq;
abditis, quos in eam turpidinem allexerant, uiris fœminiſq;, qui inter ip-
ſos ſacerdotes habebantur, ut crimen honeſtate prætexerent, diuinas lau-
des Chriſtiano more præcinebant. Quibus in tempeſta nocte peractis, ſa
cerdos pro contione quædam præfatus ad confirmandos in nefario erro
re hominum animos, in eo maxime erat occupatus, colẽdam eſſe ante om
nia charitatem, quam eſſe omnium uirtutum caput ſacræ litteræ teſtaren
tur. Porro potiſſimum hanc inter homines authore deo conciliari poſſe,
Si Spiritu ſancto inuocato bini maſculus fœminaq; uenereo complexu
iũgerentur. Cum ergo quam quiſq; oculis prænotarat, extinctis lumini-
bus iniciaſſet, tunc demum peracta ſacra cenſebantur; quo compreſſu ſi
qua concepiſſet, deportari ad ſe partum ſacerdotes iubebant, qui ſolemni
more in loco ſacrificiis dicato conuenientes infantulum ſubiecto igne ad

cineres uſq; cōburebāt, quos urna exceptos ceu rem ſacram reponebant.
cumq; erat aliquis collegio ſacerdorum cooptandus, illis cineribus cum
uino epotis initiabatur. Credo ut pœnitentiæ nullus locus relinquere-
tur, et quem religionis perſuaſio continere non poſſet, criminis ſaltem ſo-
cietas retineret. Quod ſi Pōtificem eorum Maximum mori contigiſſet,
ut omnis abeſſet inuidia, et res non humano, ſed diuino conſilio agi uide
retur, hic erat idemortuo alterius ſubrogādi ſtatutus modus. Infantē illo
flagitio conceptum ad locum ſceleribus deſtinatum iuſſa mater haud in-
uita deportabat. et ubi uulgo aſtante, ſacerdotes conſederant, tam diu il
lum per comprimentes manus in orbem tradebant, donec miſerimus in-
fans pernecaretur. et cuius in manibus animam exhalaſſet, is Pōtifex Ma
ximus diuino numine factus eſſe cēſebatur. Quo in loco admirari ſuc-
currit, quo procedat improbitas cordis humani pudoris ſemel atq; honē
ſti fines progreſſa. Tantam ne feritatē in mortales cecidiſſe, ut quēadmo-
dum in homines ſæuirēt, nō modo peccati, ſed ēt intellectus expertes, exco
gitarēt. Et ſi cæteros nullus humani generis amor tāgebat, nulla humani
tas a tāta ſæuicia retardabat, nō ſaltē matres, uel feras multo iam mitiores
imitātes, uiſceribus ſuis peperciſſe. quarū pleraſq; nō ſiccis tātū oculis, ſed
hilari etiam uultu, filiorum cruciatus, neceſq; ſpectaſſe conſtat. His ergo,
quæ non dubio multorum ſermone afferebantur, cōmotus Aegidius, cu-
pienſq; tanta infamia non modo Chriſtianam religionem, ſed genus ēt
humanum uindicare, Neapolim cum exercitu proficiſcitur. quā in regio-
ne potiſſimum ea peſtis homines inuaſiſſe nunciabatur. Sed et eo profici
ſcendi cauſis illa quoq; acceſſerat, quod multi uiri principes eius regni in
Ioannam Reginam palam cōſpirauerant, contra quos cum Regina a Pō
tifice auxilium implorasſet, datum eſt Aegidio negocium, ut pacem in-
ter ipſos faceret gratiamq; reconciliaret. Quo cū perueniſſet, precibus ad-
dendo minas facile principes in Reginæ ſententiam traduxit, pacemq; fir
mauit. Tūc cōquiſitis ubiq; Fraticellis, ſic enim ſacerdotes illi nefarii uul
go appellabantur, eorumq; complicibus, factaq; de quibuſdā quæſtione,
ac ſociis proditis, magna turba comprehēditur uirorum mulierumq;: qui
omnes ingenti rogo combuſti tanti facinoris pœnas dedere, et Presbyte-
ros qui parum flagitiis iſtorum obſtitiſſe comperiebātur dignitatibus ad
ſacerdociis eis abrogatis, muneribus, ſi quibus publice fungebantur, ſe ſē
cogebat abdicare.

HIS rebus geſtis, Aegidius cum in flaminiam iter conuertiſſet, obuios habuit legatos a Ioãne Olegio, Bononiæ id temporis imperitante. Qui cũ initio huic urbi a Barnaboue fuiſſet præfectus, quæſita pauloposſt cauſa, Vicecomitis imperata ſpernere cœpit. ac ciuitatem ſuo arbitratu, ſuoq; nomine non tam moderabatur, q̃ diripiebat. Hic igitur bello a Barnaboue agitatus ad Aegidium huiuſmodi legationem mittit. Bononiam ſe cum magno ciuium conſenſu ipſius poteſtati permiſſum, modo ſuis militibus ſuperioris temporis mercedẽ numeraret, quæ ſũma ſatis magna erat, ſeq; uni cuipiã piceni ciuitati præficeret. quod ſe facere dicebat Barnabouis tyrannidem pertenſum, et Bononiẽſis ciuitatis miſericordia tactum. quæ multa indigna magnaq; detrimenta auaricia, atq; improbitate Barnabouis ſe inuito perferret. tum etiam adduci ſe religione, et ſtudio quo eccleſiam proſequeretur, ad quam iure Bononiã pertinere non ignorare. Audita legatione Aegidius, ne quid uel cupide, uel iniuſte feciſſe uideretur, non putauit quidq̃ iniuſſu Põtificis ſibi eſſe conandum. Nam et ſi ſciret Bononiam eſſe iuris eccleſiaſtici, tamen quo minus repeteretur, obſtabat fœdus non pridem factum inter Clementem ſextum, et Ioannem Archiepiſcopum, ſimul et Principem Mediolanenſem. Cum.n. ſuperiobus diebus Bononia ab eccleſia ad hunc Ioannem defeciſſet, Clemens ſextus, qui tunc rerum potitiebatur, miſſo in Italiam oratore, Florentinos et Maſtinum Scalam in Mediolanenſem concitauit. At mortuo Maſtino, qui Vicecomitum Mediolanenſium conatibus nimium obſtabat, Ioãnes captata amicicia huius filii, qui patrẽ nomine tenus referebat, Canis Grandis appellatus, omnes Gibilinæ factionis homines ĩ Flaminia et Hetruria cum eo ad ſuam amiciciam ſocietatemq; traduxit. Ac miſſo Barnaboue ex fratre nepote Bononiam, qui cum magno præſidio oppidanos in officio contineret, recipiendæ urbis Pontifici ſpem multum ademit. Ioannes uero cum ſucceſſu rerum Florentinos bello perſequi perrexiſſet, ipſi adiunctis ſibi Senenſibus, et Aretinis Peruſiniſq;. Vicecomitũ tamẽ eiuſq; ſociorum coactis opibus, et potentiæ minime pares externa auxilia in Italiam conuocabant. Quo cognito Pontifex Maximus, qui eius belli ineundi author extiterat, cum parum eſſet in rebus ſpei, atroxq; bellum imminere intelligeret, niſi malis ſerpentibus occurreretur, ut Italiæ quieti conſuleret, Vicecomiti Bononiam in duodecim annos ea lege permittit, ut ille annua tributa duodecim milla ducatorum Pontifici

penderent, ſic facta eſt pax inter Florentinos, et Vicecõmites, et utriuſq; partis ſocios. Hæc cum Aegidius animo repetiſſet, collaudato Ioanne Olegio, pro ea pietate, cuius ſe in eccleſiã eſſe profiteretur, nulla ſe reſpondit mandata de rebus Bononienſibus a Pontifice accepiſſe, eam tamen legationẽ ſe ad Pontificẽ primo quoq; tẽpore relaturũ, et quæ iperaſſet, adminiſtraturum. His reſponſis redeuntes legatos Aegidius ſuo more amplis muneribus proſecutus eſt. Protinuſq; Pontificem litteris, nuncioq; de Io. Olegii uoluntate, et ciuitatis Bononienſis, ſimulq; de immanitate et auaricia Barnabouis certiorem facit. et quid fieri uelit, ut ſe doceat, perquirit. Quod cum Pontifex ad concilium retuliſſet, multum eſt ſententiis inter patres diſcrepatum. Quidam, n. ſeruare fidẽ Vicecomitibus cẽſebant, quibus Bononia in duodecim annos permiſſa eſſet. nec longum eſſe peractis iam octo, quattuor expectare. poſt quod tẽpus ſine cuiuſpiã perfidiæ nota, et ſine repugnantia ea ciuitas ad eccleſiã eſſet reditura. Cui ſententiæ alii adiiciebant Vicecomitum potentiam adeo opibus, et clientelis increuiſſe, ut difficile uideretur, traditum oppidum poſſe retineri. in quod recipiendum illos, omnes ſuas, amicorũq; uires collaturos, nõ eſſet dubitandum. his accedere, quod ærarium eccleſiæ adeo ſuperioribus bellis exhauſtum eſſet, ut huic ducendo, quod diutinum fore uideretur, ſufecturum non eſſet. Sed potior apud Pontificem eorũ fuit ſententia, qui fœdus fœdifrago ſeruare nõ cẽſuerũt. Porro Vicecomites, præterq̃ quod primo contra ius faſq; alienam urbem rapuiſſent, poſt inita pacta, in quæ Pontifex magis neceſſitate q̃ conſilio deſcendiſſet, pactum tributum pendere intermiſiſſe, ac idcirco fœdus eum uiolaſſe uideri, quæ cauſæ ſi minus ſubeſſent, tamen Barnabouis tyrãnidem non eſſe ferendam, qui ciuitatem Bononiẽſem nullo æqui boniq; reſpectu quotidie compilaret. Nã qui putarent oppidum non poſſe retineri, timide eos id temporis eccleſiaſticas uires metiri, parumq; Aegidii exercitus eccleſiaſtici imperatoris inuicti uirtutes intelligere, deq; eo nimium ingrate ſentire. quem, contra præpotentes hoſtes tot ac tantis oppidis ab ipſo nuper expugnatis, non putarent Bononiam aduerſus quancunq; potentiam, cum fuiſſet admiſſus, tutaturum. Quod uero de numorum indigentia iactarent, poſſe id malum mutuata pecunia, uel oppigneratis aliis oppidis, reſarciri. nihil enim oportere inexpertum relinqui, ut Bononia Flaminiæ opulentiſſima nobiliſſimaq; ciuitas reciperetur. Quæ recepta non modo ad imperii Eccleſiaſtici uires, ſed multo etiam magis ad opinionem

quia maxime poſſent cæteræ ciuitates contineri, eſſet adiectura.

CVM hæc itaq; ſententia uiciſſet, Pōtifex ad Aegidiū ſcribit. Si Ioānes
Olegius Bononiam ſibi tradere uoluerit, ne recuſet. cūq; eo, ut ſibi ex uſu
rei eccleſiaſticæ uiſum fuerit, paciſcat. Stipēdiis uero militaribus, quæ Ioā
nes Olegius paciſceret erogādis, et ſi qd Barnabos mouiſſet, cōducendo
nouo militi quis oppida oppignerādi poteſtatē tribuit. Quibus litteris al
latis, Aegidius ita pepigit cū Ioāne Olegio, ut inuicē ſuæ poteſtati permit
tēdæ Bononiæ militibus Ioānis Olegii ſtipēdia ipſe perſolueret. atq; illū
Firmo præficeret. Omni ergo cura ad conquirendā pecuniā cōuerſa, op/
portune accidit, ut eo potiſſimū tempore triginta ducatorum millia Ae/
gidio ex ſuis uectigalibus ab Hiſpania portarentur. Quibus numis, et
quod potuit, oppignerato inſtrumento cōgerere, eccleſiæ mutuatis, cum
ſtipendia militaria numeraſſet, exercitus eccleſiaſticus duce Gometio Al·
bornocio in urbem admiſſus eſt. Hæc cū eſſent Barnaboui nunciata Ae/
gerrimo animo tulit, Miſſaq; legatione multa de iniuria in ſe ab Aegidio
illata conqueſtus, urbem iure ſibi debitam ex pactis a Clemēte ſexto cum
Ioanne Archiepiſcopo patruo ſuo reddi poſtulat. Quæ niſi impetraſſet,
iam tunc graue bellum indicere. Quibus Aegidius reſpondit. Se uero nul
lā iniuriā in Barnabouē intuliſſe. Nā et ſe Pōtificis īperata adminiſtraſſe.
et Pontificē ſuo iure īpare potuiſſe. Siqdē cū multa ipſius crudeliter atq;
auare facta in ciuitatē Bononiēſem cōmemoraſſet, quā ob rē īperiū abro/
gādū ei uideretur, Perperā ait percuſſa fœdera Barnabouē allegare, quæ
totiens ipſe uiolaſſet, multifariam quidem, ſed uel eo maxime, quod pacta
tributa aliquot ānis pendere intermiſiſſet. Quare ſi iure agere uellet, iudi
ces eligerentur, iuris ac legum periti. qui ſi iudicaſſent, Barnabouem iniu/
riam accepiſſe Bononiam ei ſe abſq; mora redditurū. Sin aliter, æquo ani
mo contentus eſſet. Nec putaret licere ſibi aliena retinere, Pontificem ſua
repetere iniquū eſſe. Re igitur permiſſa honeſtorū uirorū, illiuſq; memo/
riæ iuris peritiſſimorum arbitrio pronunciatum eſt, Barnabouem iure ab
imperio Bononienſi fuiſſe ſubmotum. Ac tunc demum Aegidius Bono
niam inuiſere conſtituit. quod ante hac facere, ad ſuæ iuſtitiæ opinionem
non putarat intereſſe. Ne ſi non expectato iudicio, opidū fuiſſet in/
greſſus, adeo rebus bononienſibus incumbere uideretur, quaſi iure uel
iniuria imperium retinere ſtatuiſſet. Appropinquanti cum ſenatu totus
ferme populus Bononienſis ſummo cum gaudio ſummaq; gratulatione

obuiam procedit, a quibus adeo ſplendide exceptus eſt, ut nihil ad ſũmã magnificẽtiam ea ciuitas reliqui fecerit. cum ad ædem Petri deductus eſt, Gollinum Gallurium. Iacobum Ramponem. Gerardum Confortum. Albertum Gallurium accinctos enſibus ſolemni more a Galeoto Malateſta, equites auratos eſſe iubet, ac demum magno cũ populi plauſu ad Pontificias ædes deducitur.

PERGRATVM fuit Aegidio officiũ ſibi præſtitũ a Bononiẽſibus, ex quorum ingenti gaudio et uultu tyrãnorũ improbitatem non fuit factu difficile agnoſcere, de quorũ adminiſtratione perquirẽs ita reperiebat, nullam ab his tyrãnicam imanitatem fuiſſe prætermiſſam. Nam præter ingentem pecuniam ſæpe imperatam ciuitati, ſingulorum etiam multa bona publicata, inſidiarum aut alterius criminis cauſis excogitatis. Ad hæc ex nobilitate honeſtiſſimum quenq̃ et eos præcipue, quorum uirtutes tyrannicæ libidini obſtitutæ uidebantur, in exilium miſſos. et ne quid huic ciuitati malorum abeſſet, ex contagione tyrannica morum etiam noxam non paruam traxiſſe, nec. n. tantum Lenonibus. Scortis. Latronibus. Iuuẽtutis corruptoribus refertã eẽ, ſed etiã iniquis fœneratoribus redũdare. Tantorum ergo malorum iniquitate laboranti Bononiæ ut ſubueniret, non ſolũ innatus æqui honeſtiq̃ amor, et miſeræ ciuitatis lachrymæ Aegidium adduxerunt, ſed illud magnopere compulit, quod iam tunc collegiũ ſcholaſticorum Hiſpanorum in ea urbe ob florentiſſimum omnium diſciplinarum gymnaſium condere cogitabat, quod eſſet ſui nominis inſigne monimentũ, occaſionẽq̃ arripiebat demerendi multis beneficiis populum Bononienſem, ut ſi quando id collegium quapiã difficultate affectũ eius patrocinium imploraſſet, ipſius in ſe meritorum memores ab omni iniuria tutarentur. Omnes igitur qui iniuria proſcripti, uel in exilium miſſi fuerant, iubet in patriam reuocari. Quorum fuiſſe accepimus Toniolum Paſchalem. Nerium Pilatum. Porinellum Suzolinum. Betturellum Lapum. Gulielmum Pilatum. Beltrandum Guandonem. Ramponem Magardum. Alexium Buellam. Scarabellum Donducium. Iacobellum Lampaſium. nobiles omnes et de patria optime meritos. Bona præterea publicata dominis in integrũ præcipit reſtitui. Fœneratores, quicũq̃ ſoluẽdo eſſent, ruſticis etiã aut urbanis prædiis diſtractis, exacta fœnera cogit plene reſtituere, cõſtituta exilii pœna, Siquis i. poſterũ crimen repetiſſet. Sed quoniã inueterata iam poſſeſſione alienã reddere

pleriq; grauiſſime ferebant, quidam etiam in ſũmam inopiam redigeban tur, ut utriſq; et creditoribus et debitoribus, quoad fieri poſſet ſatisface ret, per ſũmam liberalitatem magnum numerum pecuniarum de ſuo lar gitus ẽ. Edicitq; tãdẽ, ut ſcortatores, ganeones, ſiccarii, et cæteri id genus homines cuncti oppido e ueſtigio cederent. capitis pœna cõſtituta, ſiquis deinde repertus eſſet, cuius honeſtæ uitæ ratio non conſtaret.

AD Hunc modũ reddita ſibi Bononia, receptaq; Aegidii beneficio pri ſtina dignitate, magno tamen bono carebat, non ſolum ad pulchritudi dinem et ornamentum, ſed etiam ad quottidianos uſus neceſſario, nullo ſiquidem fluuio interlabente Bononiam, ſed ne præter fluente quidẽ pro pius paſſuum tribus millibus, aſſiduo diſpendio longius ab urbe oppida nos excedere ad cõficiendum frumentum neceſſe erat. Res nõ modo gra uis, ſed bellum gerentibus minime tuta. Quo animaduerſo Aegidius, ut Bononienſes ſuo beneficio a tanto incõmodo liberaret, utq; urbs hone ſtior ſimul, et munitior redderet, partem reni, qui Bononiam a tertio la pide præter labitur, magno labore magniſq; ſuis impenſis per mediam ur bem deriuauit. qui fluuius in plurimos magnoſq; uſus ciuitatis ceſſit. nã molæ aquariæ frequentes intra mœnia ædificatæ, piſtrinorum neceſſita tem, et longius excedendi molitionis cauſa incommodum ſubſtulerunt. Machinæ præterea conſtructe ſunt ad ſecandum mira celeritate materiã ſerra truſatili, quæ aquæ ui ſurſum deorſumq; agitata una multorum ho minũ operas adæquaret. Quo nec minus utile, et maiore etiaã admiratio ne dignum eſt frequens Bononiæ machinamentum ad polienda conci nandaq; textui fila ſerica. quo machinamento aquæ impulſu circumacta ſupra quattuor millia fuſorum interdum miro ordine, et incredibili arti ficio ſimul uerſantur. Quum ad ſalutem loci plurimum contuliſſe flumen indubitato experimento didicerunt Bononieẽſes. Nullis. n. fontium riuis urbem diſcurrentibus, putealis tantum aquæ copia et uſus erat, qua fluui atilis tanto dulcior eſt, tantoq; ſalubrior, ut huic comparata putealis hu mano potui damnetur a medicis. Nam q; merces onerariis cymbis Ferra riam uſq; ſecũdo flumine deportetur, reportenturq; aduerſo, cõmune id et Bononiæ et Ferrariæ emolumentum eſt.

QVIBVS rebus occupatus Aegidius dum Bononiæ cõmoratur, Barna bo, apud quẽ iura quatenus modo conatibus ipſius ſubſcriberent, ſancta

erant, iniquo animo ferens deiici ſe ab ſpe retinēdæ perpetuo opulentiſſimæ ciuitatis, ſpreto arbitrorum iudicio, ad arma recurrit. et quam iure nō poterat, bello repetere cōſtituit, ſed quia Aegidio in ea commorante difficile admodum reputabat urbem expugnari, inito cōſilio Anchinum Bōgarbum cū exercitu in picenum mittit. Iuſſum ciuitates eccleſiaſticas bello laceſſere, ut hoc irritamento Aegidius a Bononia eliceretur. Anchinus celerius omni opinione in picenum rapit agmen a nullo temperans maleficio, ac tria oppida Conaltum, Buſcharetum, Mōtem nouum opidanis haud admodum repugnantibus prius ſuæ ditionis fecit, q̄ plane Aegidio de aduentu eius enunciari potuiſſet. Tātuſq; terror inopinato bello picētibus incuſſus eſt, ut urbibus contenti uix ſatis ipſarū fiderent muris. quāobrem epiſtolas ad Aegidium dimittunt timoris et ſollicitudinis plenas, multa etiam uero periculo adiicientes, quæ rumoribus metus affinxerat. quo nuncio Aegidius accepto, et ſi Barnabouis conſilium uirum prudentiſſimum non lateret, tamen laborantibus ciuitatibus ſubueniendum ratus, cum populum Bononienſem aduocata cōtione ad fidem et officium lōga orōne cohortatus eēt, Gometiū Albornotiū Bononiæ firmo attributo præſidio, iubet præeſſe ipſe cū reliquo exercitu in picenū eo cōſilio proficiſcitur ut ſi Barnabos, quod fore nō dubitabat, Bononiēſibus bellū intuliſſet, liberius cōmodiuſq; poſſet ſuis atq; oppidanis auxiliū ſubmittere. Magnis itaq; nocturnis diurniſq; itineribus ad ea oppida, quæ capta nūciabātur peruenit. cuius aduentu Anchinus perterritus, uel quia ſic fuerat ipſi a Barnaboue imperatū, dū Aegidius in recipiendis oppidis, ne hoſtibus, quos bello perſequi īſtituerat, perfugiū eēnt, eſt occupatus. Cōparata fuga ſilētio noctis aufugit. Aegidius uero oppidis ſine repugnantia receptis, in nōnullos oppidanorum animaduertit. quos dedendi oppida authores fuiſſe reperiebat.

INTEREA Barnabos de abſceſſu Aegidii a Bononia certior per exploratores factus, cum ſatis magno exercitu ſuperioribus diebus comparato in agrum Bononienſem peruenit. qui cum Vicos aliquot et Caſtella ſuæ ditionis feciſſet, paucis poſt diebus motibus Gallorū euocatus Mediolanum reuertitur. permiſſa huius belli ſūma Ioanni Bizaulo. is ad Reni ripam locatis caſtris quottidie portis urbis infeſtus obequitabat, dum eccleſiaſtici numero militum inferiores ſe urbe cōtinebant. Quibus rebus nunciatis Aegidius Galeottum Malateſtam et Petrum Farnenſem cum

duobus equitum millibus, et quingentis peditibus laboranti ciuitati pro,
pere ſubſidio mittit. qui ſecunda uigilia in urbem hoſtibus ignorantibu
accepti, tantum roboris oppidanis præſidioq; addiderunt, ut ſtatim Go
mecius de conferendis cū hoſte cominus ſignis cogitauerit. Prius tamen
nō alienū ratus bononienſiū animos in fide oratione confirmare, et exci
tare ad pugnam, contionem ipſis in poſterum diem indicit. quæ cum fre
quens conueniſſet, ipſe pro ſuggeſtu, cum multa et magna beneficia
Aegidii in ipſos cōmemoraſſet, illudq; longe omniū maximum, q bo-
nonienſem ciuitatem a tyrannica et imani ſeruitute uindicaſſet, tyranno-
rum crudelitatem et inexplebilem auariciā, quæ mala non pridem tanto
cum ſuo dolore non ſemel experti eſſent, iubet ad memoriā reuocare, in
iurias ſibi illatas, accepta incōmoda perpendere. Quæ mala cū multa. in-
dignaq; fuiſſe demonſtraſſet, multo tamen grauiora ipendere, ni uiri fue-
rint, docet. nam qui nulla laceſſiti iniuria, ſed ſūma cū indulgentia in ur-
bem accepti, ſua ſponte, ac ſuopte ingenio ſe tales præbuiſſent in eos, qui
imperium ipſis nullo iure debitum detulerant, quid ab his ſperādum eſſe
defectione ac rebellione exaſperatatis, deniq; multifariam irritatis? ſi urbē,
qua exacti eſſent, ui et armis recepiſſent, an non eos hoſtili more urbem
direpturos? et nobilitate e medio ſublata plebem, ſi qua gladio ſuper-
fuiſſet, in mancipiorum formam redacturos? Porro uinci ut cunq; miſer-
rimū eſſe, at nō pugna ſed obſidione ſuperari multo eſſe turpius. Nā ſtre
nue pugnare uirtutis eē, ſuperare fortunæ. at foſſa muriſq; hoſtē diſtine-
re niſi lōge paucioribus nō eſſe uirile. Se uero ſuperioribus diebus nō ſine
maximo ſuo dolore tuliſſe eam in dignitatem, ut hoſtes per agros libere
ac impune populabundi uagarentur, ac urbi infeſti adeſſent. ipſe uero. au
xilia in dies expectans ſe intra muros contineret: quæ cum aduentaſſent,
ac ſpem dediſſent, ſatis ſuperq; uiriū eſſe ad prælio decernēdū, ſtatuiſſe ſe
poſtero die acie dimicare. Proinde ſe bononiēſes pro ſua ſalute, proq; ſua
libertate ad pugnam compararent. ac poſtridie armati et inſtructi in forū
accepto ſigno conuenirent. qui ſi ſuam fidem ac uirtutem præſtitiſſent,
ſatis ſcire uictoriam in expedito eſſe de hoſtibus. qui non tam ſuæ uirtu-
ti confiderent, q̄ ſperarent inter Bononienſes diſcordiam fore. quos cum
uiderint ſuæ libertatis memores concordi acie pugnare paratos, inciſſa
ſpe animis defecturos.

QVA oratione erecti Bononienſes indignatione ſimul et ſpe accedente animos diſcedunt. Poſtridie omnes, qui arma ferre poterant, accepto ſigno in forum armati conueniunt. quorum parte ad urbis præſidium relicta, cæteri cum auxiliis Gometiũ ſequuntur. qui cũ eo deduxiſſet agmẽ, ubi Renus ponte maiore cõmittitur, ſeq; in mutuum hoſtium dediſſet conſpectum, ad hunc modum aciem inſtruxit. Veteranos milites in fronte collocat. Ad utrunq; cornu equites conſiſtere iubet. Læuum attribuit Blaſco Fernando. ipſe ſibi dextrum aſſumit. et leuis armaturæ milites in medio locat. Galeottus Malateſta, cuius potiſſimum conſilio Gometius utebatur, cum oppidanis ſubſiſtere iubetur. nec primo impetu inuadere, ſed laborantibus ſubuenire, aut feſſis ſuccedere. Equitatus partẽ iubet extra ordinem uagari, ut quid facerent molirenturue, hoſtés ab editioribus locis ſpecularentur, et ſi quid opus eſſet facto non turbato ordine inexpedito eſſent. Sed nec hoſtes detrectauere pugnam. cuius dux erat, ut ſuprà memorauimus, Frãciſcus Eſtenſis. Qui ueteranis, ipſe quoq; in fronte pugnaciſſimum quẽq; militem oppoſuit. Gometio Vincentius Laudenſis: Garſiæ Fernando, Ludouicus Albẽſis cum equitatu obiiciuntur. Signo utrinq; dato magnis animis cõcurritur. Iniciũ certaminis equitum fuit. Læuũ cornu hoſtiũ tãtiſper eccleſiaſticorũ ĩpetũ tulit, donec Vincẽtius Laudẽſis cũ pleriſq; aliis obtrũcatur. Deinde ea parte acies ĩclinari cœpit. Gometius accepto uulnere non prius deſtitit a prælio, q̃ largius manante ſanguine, uiribus deſtitui cœpiſſet. tũc uero milites hortatus, ne uictoriã Iam pene partam e manibus emitterent, pugna exceſſit: Iuſſo Petro Fernesio in ſuum locum ſuccedere. Cui et ipſi protinus uulnus illatum eſt. Hæc cum eſſent paſſim per aciem diuulgata, ĩclinata hoſtium acies ſpiritum recepiſſe uiſſa eſt. maioreq; animo prælium redintegratur. Tum Fernandus, qui in læuo cornu ſtrenue pugnam ciebat, ſuos hortatus magnõ impetu in confertiſſimos hoſtes irruit, et a ſua parte repulit ille quidem hoſtem, ſed dum auidius Ludouicum Albenſem inſequitur, telis obrutus occiditur. Tunc Frãciſcus Eſtenſis, feſſis ac cedentibus ſuis integros ſuos mittit. contra quos Galeottus, haud amplius expectandum ratus, procedere iubet Bononiẽſes. Qui magnis animis irruẽtes hoſtes in fugam uertunt. et dux ipſe Fraciſcus Eſtenſis inter fugam, cum in eccleſiaſticos, qui uias obſederant, incidiſſet uiuus capitur. Quo in prælio cecidere ex hoſtibus ſeptingenti, millecentum uulnerati ſunt, capti nongenti quadra-

ginta.ex eccleſiaſticis circiter ducenti deſyderati, atq; omnibus ſepulturæ
datæ, ex quibus Fernandus Hiſpanus in æde Franciſci conditur. Galeo/
tus inter paucos uulnus accepit. In captiuos nihil eſt ſæuitum, quin imo
cunctis libertas, primoribus et arma reddita ſunt. Huius belli præmium,
cum bononienſes, qui diu tyrannica ſeruitute preſſi fuerant, libertatem
eſſe ſtatuiſſent, tanta uictoriæ partæ lætitia animis eorum inceſſit, ut pla/
cuerit publico decreto diem, quo hoſtem ſuperaſſent poſteritati celebrem
fieri. Statutumq; eſt, id quod etiam nunc perpetua celebritate uſurpatur,
ut.xii.calendas Iulias magno propoſito præmio equorum pernicitate cõ
tendatur.

INTER hæc Aegidius longis laboribus curiſq; fatigatus febre ardentiſſi
ma implicatur. quæ cum ægritudine animi ingraueſceret, tyrannos non
lætos modo fecit, ſed plenos etiam ſpe poſſe recipi, quæ induſtria et ſtre/
nuitate illius amiſerant. cœptũq; eſt a nõnullis nouis rebus ſtudere. Hoc
ubi nunciatum eſt, Aegidius uix dũ morbo explicitus, nec plane uiribus
receptis, conſcenſo equo in conſpectum ſuorum uenit. quo nuncio tyrã/
norum motus facile ſupprimitur, et ipſe paucis poſt diebus uigori reddi/
tus pleraſq; ciuitates obiuit, ut animos ſua præſentia atq; uerbis in fide cõ
firmaret. Per id tempus de Pontificis obitu nũcius affertur. Simulq; mul
torum amicorum litteræ redditæ ſunt Aegidium ad comitia pontificalia
reuocantium. Tãta enim erat Aegidii apud omnes cunctarum uirtutum
opinio, ut pleriſq; omnibus uiſum fuerit haud dubitabile, eum, ſi Aui/
nione adeſſet, fore cãdidatorũ maxime gratioſum. Quibus ipſe in hunc
maxime modum reſpondit. Se uero illorum beneuolentiæ ingentes gra/
tias habere. Cæterum ſi tunc temporis relicta Italia Auenionem ire per/
gat, pleraq; oppida ſcelere et incõſtantia tyrãnorum magnum diſcrimen
aditura. At qui non eſſe tanti ſe pontificatu maximo, qui melius fortaſſe
iuſtiuſq; ad alium deferretur augeri, ut quæ longo tempore multoq; et
labore et ſanguine parta, ſua potiſſimũ præſentia retinerentur, diſceden/
do hoſtibus tradere uideretur, qui huiuſmodi occaſionibus imminerent.
Darẽt modo ipſi operã, ut ſummo uiro et omnium maxime digno ſum/
ma dignitas deferretur. Se eccleſiaſticæ reipublicæ ſuum officium præſti/
turum. Delatus itaq; fuit pontificatus Gulielmo Chryſauro, qui muta/

to de more uocabulo urbanus eſt dictus, huius nominis quintus, uir ſummæ uirtutis, et integritatis. Qui accepto iperio ſtatim ad Aegediū litteras mittit laudi et adhortationis plenas, ac multis uerbis ſuo et eccleſiæ nomine gratias agens, iubet ſe expectare cupientem, parantēq; Italiam, quod iam ipſius beneficio pontificibus liceret, inuiſere. Et Romam ſedem antiquam repetere. Quo magis miror quoſdam memoriæ tradidiſſe ab hoc Pontifice Aegidium in italiam fuiſſe miſſum. ſed et in quibuſdam alus, parum his rationem illorum temporum fuiſſe exploratam, indubitato teſtimonio depræhendimus. quippe multis breuibus litteris a Pontificibus ad Aegidiū miſſis, quas ipſi perlegimus. ſed narratio redeat eo unde digreſſi ſumus.

INTEREA Barnabos Vicecomes acceptam nuper ad bononiam cladem ægerrimo ferens animo, et tantæ urbis recipiendæ deſyderio flagrantior effectus, bellū omni ope reparare nuntiatur. Quare Aegidius Franciſci Eſtenſis amicitiam, et quarundam ciuitatum ſocietatem occupare in rem fore ſtatuēs Luppo de Luna auunculo hanc prouinciam delegauit. Cuius induſtria operaq; effectum eſt, ut cum hoc principe uiro, et cum Patauinis. Veronenſibus. Florentinis amicicia et ſocietas iniretur. Sollicitato Franciſco Eſtenſi eo præmio, ut in decennium Nonantulæ et Bozano agri Bononienſis oppidis ſuo iure dominatetur. A quibus miſſis auxiliis, par hoſtium copiis exercitus cōparatur. Huic Luppus de Luna præficitur. Qui cum aduentare Barnabouem exploratores retuliſſent, in occurſum ducit agmen. et ad oppidum, cui nomen eſt Salarolo, qua hoſtibus iter erat caſtrametatur. Barnabos haud prælium detractaturus caſtra caſtris opponit. Sed quia interfluente amnes ne incurſiones quidem faciendi facultas erat, aliquantiſper prælio abſtinuerunt, utriq; tamen in alteros irruendi occaſionem expectantes, ut ſi forte hoſtes uado traiicere cœpiſſent, diuiſſos et impeditos adorirentur. Hac cunctatione paucis traiectis diebus, ſpeculatores referunt, impedimenta caſtris hoſtium egreſſa lōgo agmine retrocedere. Quod factum cum timentium hoſtium fugāq; parantium indicium ab eccleſiaſticis interpretatū eſſet, placet Luppo amnem, quāta maxima poſſet celeritate, ponte committi. Quo ſine periculo traiectis copiis, cœpit hoſtes prælio laceſſere. Caſtra oppugnaturus ſi ſe intra cōtinuiſſent. Illi uero et ſi timētibus quod audierant eccleſiaſticū exercitum multum inualuiſſe, illud quoq; timorem adiecerat, quod tanta ſi

ducia flumen traieciſſent, prælio tamen decernere cunctis conſiliis antepo
nunt. quippe cum fuga non modo turpis, ſed inſtantibus hoſtibus plena
periculi uideretur. ac ut caſtris cõtenti foſſa ualloq; obiectis bellum trahe-
rent, præmiſſis impedimentis, ac commeatibus erepta facultas eſſet. Edu-
ctis ergo copiis prælium committitur. ſed non diu eccleſiaſticorum impe-
tum ferentes hoſtes in fugã uertuntur. quos ille inſecuti magnam ſtragẽ
edidere. Multos beneficio noctis interuenientis fuga ſubtraxit. Ex eccleſi
aſticis pauci uulnerati ſunt. interfectus unus tantum, ſed qui pro multis
fuit. Garſias Albornotius Aegidii nepos ex fratre, uir manu forti, promi
ptoq; animo, et qui multa ſuæ uirtutis iam ante præbuerat documenta;
et tunc cum in confertiſſimos hoſtes irruiſſet, non ante ſpiritum emiſit,
ꝗ multos ex his qui promptius reſiſtebant trucidaſſet. Tam præſtanti
animo cõmilitonem in flore iuuentæ ſublatum, non ſine magno dolorẽ
tulit totus exercitus. Illo quoq; adiiciente moleſtiam, quod non ambi-
gebatur patruo, qui ipſum, cum ob generis propinquitatem, tum ob exi
mias uirtutes loco filii amabat, grauiſſimum nuncium futurum. Et pro-
fecto conſtat Aegidium nihil unꝗ grauius ea morte tuliſſe. Siquidem
cum perempto ſuperiore prælio Blaſco Fernando, quem ſummopere di-
ligebat, maximam ac pene unicam poſteritatis ſpem in hoc ſummæ indo
lis adoleſcente collocaſſet, non poterat nõ ægro animo ferre, hac ſe quoq;
ſpe iniquitate fortunæ fuiſſe defraudatũ. et in hoc ictu fortunæ, illud quo
q; uulnus recrudeſcebat. Hæc ubi ſunt ad Pontificem delata, caſum ami-
ci miſeratus, huiuſmodi quoq; litteris eum conſolari officii duxit.

VICTVM tuis auſpiciis, tuorumq; uirtute ac induſtria, fugatumq;
magna accepta clade cum exercitu ſuo Barnabouem, non ſine magna uo
luptate accepimus, et tuorum in eccleſiam meritorum perpetuam ſeriem
non ingrato animo recoluimus. Verum enim uero illud nobis fuit per-
moleſtum, ac uictoriæ lætitiam quodam modo ſuppreſſit, quod ſimul in
telleximus Garſiam Albornotium fortiſſimum adoleſcentem nepotem
tuum eo prælio concidiſſe. Cuius mortem te ægro animo ferre non mi-
ramur. Summa enim uirtus cum florente iuuentute extincta affectis ani-
mis merito miſeranda uidetur. ſed te fortiſſimum ſapientiſſimũq; uirum
minime decet dolori ſuccumbere. quo accepta damna gliſcere ſolent, nõ
reſarciri. Adde quod ĩ hoc caſu multa ſunt, nec ea mediocria ſolacia, quæ
merito poſſint omnẽ moleſtiã abolere. Primũ quod pro eccleſia, quæ no

bis.i.Chriſtianis patria antiquior eē debet, fortiſſime dimicās, et ut audio,
egregie ultus occubuit. Deinde quod uictor ſuo ſanguine uictoriā ſuis pe
periſſe uideri poteſt. Qui ut unus omnium trucidatus eſt, ita omniū ma-
xime hoſtem propuliſſe conſtanti uoce nunciatur. Poſtremo quod ho-
neſtiſſimam uitam ſummæ ſpei plenam, quam nulla deformi nota coin-
quinauerat, pulcherrima morte, uelut firmiſſimo quodam ſigillo, conclu-
ſit, obſignauitq́. Sunt enim ut rerum, ita morum quoq; uiciſſitudines. ac
interdum qui optime uixerit, uno uicio totam obfuſcat, dehoneſtatq́ ui-
tam. Prorſus, ut qui uitam cum laude clauſere, ii ſoli ualeant ſine futuri
ſuſpicione laudari.

DVOBVS præliis fractum Barnabouem facile ad pacē adduci poſſe
Pōtifex ratus Androinū iam Cardinalē factū ad ipſum, tunc quoq; bel-
lum reparantē, legatū mittit. A quo paruo negotio perſuaſus eſt, ut iure
cederet urbis Bononiæ. quod ſe habere iactabat. Hac ab ipſo excepta con-
ditione, ut legatione Bononienſi ſe Aegidius abdicaret. ſcilicet ingratam
rem huic ſe facturum arbitratus, ſi quam ciuitatem impenſe amare, et mul-
tis beneficiis demeruiſſe conſtaret, ea ſe authore cogeretur excedere. quod
cum eſſet Aegidio, non ſine præfatione, denunciatum, hoc adiecto, daret
id quoq; eccleſiæ, ne amatæ ciuitatis grauare deponeret adminiſtrationē;
Sibi uero reſpondit, minime id fore moleſtum, Quod ſi aliqua ſua me
rita in eam ciuitatem extarent, hoc quoq; fieri cumulatiora uelle, ut pro
ipſius libertate, ac pace nihil ferret ægro animo. Et ad Gomerium Albor
notium præfectum Bononiæ conſcribit, ut tradita ſucceſori urbe, ad ſe
quam primum ueniret. Quem proficiſci parantem ciuitas nō immemor
beneficiorum ab ipſo acceptorum communi conſilio pulchro ſimul, et
precioſo munere proſecuta eſt. quod eſſet grati erga ipſum animi teſtimo
niū: Hoc corona fuit gemmis in orbem ambientibus frequens, impoſita
galeæ ſerico intectæ. in cuius cono criſta erat, a qua imaguncula argētea
prominebat ſimilis angelo, dextra gladiū, ſiniſtra aureū pomū tenenti. ue
lut teſtata Bononia libertatē, facultates, ac demū precioſiſſima quæq; bo
na reddita ſibi fuiſſe gladio, ac uirtute Gomecii. Quo potiſſimū miniſtro
Aegidius res bononiēſes pace belloq; adminiſtrauerat. Tā gratū fuit Go
metio bononiēſiū donū, ut eius imagine iſignia ſua ppetuo decorari glo
rioſū duxerit qualia mō uiſunt bononiæ i ædibꝫ collegii hiſpanorū au-
ſpiciis aegidii cōditi, i lapide iciſa ſupra ualuas, q̄ introeūtibus ſecūdo loco

obiiciuntur. Interea Aegidius, qui italiæ proſpiciendi omnifarias occaſio
nes captabat, quod a curis bellicis dabatur ocii, id omne in cōſeruandam,
augendamq; pacem conferebat. Itaq; ut ciuitates, quas a tyrannis iniuria
aſſeruerat, bonis etiam legibus, ac moribus formaret, ſumpta a Pontifici
bus authoritate, neq; enim paucorū dierū id opus fuit leges cōdidit, quæ
conſtitutiones ægidianæ appellantur, tanta ſapientia, ut cum magno po
pulorum conſenſu receptæ, parem Pōtificiis, et Canonicis inſtitutis iura
et authoritatem uſq; in hodiernum diem obtinuerint.

HIS rebus geſtis finis iam bello italico impoſitus eſſe uideri poterat, cū
a tyrannis nihil moueretur. Ecce nuntius affertur latronum exercitum,
quem Ambroſius quidam Vicecomes ductabat, Falminiā, et finitima lo
ca populari, depredariq;. a quibus eccleſiaſticis oppidis non mediocre pe
riculum atq; damnum immineret. His malis ut occurreret Aegidius ma
gnis itineribus ea uerſus loca cōtendit, quæ latrociniis infeſtabantur. et ſe
cum Gometio, quem obuium habuit coniunxit. Hoc ubi Ambroſio al
latum eſt, a finibus eccleſiaſticis agmen abduxit. Qui nuntius non tā gra
tus Aegidio fuit, q̄ ille moleſtus alterum exercitum longe maiorem; qui
ſub Florentinis meruerat pari furore prædabundum circa agrum Came
rinatem debacchari. Britanii erant iſti, et Panonii; mixta perditorum
hominum italorum turba. Quibus uel per ſe ſatis potentibus, Ambro
ſium, quem ſcilicet ſuarum uirium pœnitebat, uelle ſuam legionem aggre
gare, rumor afferebat. Huic peſti omni ope occurrere Aegidius ante om
nia ſtatuit. Quippe non erat dubitabile, eos pro ſanis nihil eſſe facturos;
et a nullo maleficio, modo uires ſuppeterent, eſſe temperaturos. In rem
itaq; fore ratus, ad hos legatos mittit, qui magnis pollicitationibus ac iu
ſta mercede conducendos curarent. ſed fruſtra auidos prædæ animos ad
ſanitatem reuocare tentauit. qui obuia quæq; populati per Camerinatē
agrum Fulginatemq;, ſuperatis mōtibus, fines Montis Regalis pertitiue
runt. Hic legati iterum ab Aegidio miſſi, qui nihil uoluit intentatum re
liqui, agmen cōſecuti, et ſi maioribus præmiis maioribuſq; pollicitationi
bus negotiū tētaſſent, re tamē infecta redierūt. At illi ad Aquilā, oppido
id nomē eſt, caſtra poſuere, et ingēti abacta præda cœperunt fruſtra oppi
dū īpugnare. Nā præſidiū paucis ante diebus ab Aegidio miſſum tā prō
pte cum oppidanis reſtitit, ut non mediocre damnū fuerit ab hoſtibus ac
ceptum.

TVNC Aegidius, qui omnia prius experiri. q̄ armis rem gerere conſtituerat, cum intellexiſſet magnam gratiam Gometio cum pleriſq; Britanorum intercedere, in eadem militia ſuperioribus annis cōciliaram, ipſi imperat eos adeat, conetur q; omni ratione adducere in partes eccleſiæ, ac Ioannæ Neapolitanorum Reginæ; quæ ſuorum incoſtantiam uerita, firmo præſidio regnum tutari ſtatuerat ad continendos in officio principes, quorum conatus pauloante repreſſos fuiſſe ab Aegidio commemorauimus. Ille uero cum in caſtra perueniſſet, amicos agnoſcit, omnes fere, qui ordines ducebant, uiciſſimq; agnoſcitur ab ipſis. ac poſt multa dicta factaq;, ut ſolet, amice, priuatim ſingulis quorum ſummam eſſe inter ipſos authoritatē intellexerat, quid ueniſſet, expoſuit, ſuaſit, precatus eſt. Quos demū cum perſuaſos intelligit, concilium poſcit. Quod cum frequens conueniſſet, quæ priuatim ſingulis dixerat, publice uniuerſis elocutus facile in ſententia animos eorum confirmauit. Ad ſummam pax et ſocietas his conditionibus conuenit. Vt Aegidio Reginæq; ſex menſes hæ copiæ auxilio eſſent, Atq; imperata facerent, Acciperentq; pro mercede ducatorum cētum quinquaginta millia duabus ſolutionibus. Quod ubi Aegidius reſciuit Gometio imperat, uti primo quoq; tempore agmē illud cæteris copiis coniungeret, et ad Vrbem ueterem promoueret, et Anichinum Ambroſiumq; qui paribus copiis coniunctis eum tractum latrociniis infeſtabant, et nōnullis oppidis expugnatis, quoſdam tyrannos patria exules ſe ſecutos ſpe uana erigebant, bello perſequeretur. Ille nihil moratus ad ea loca perduxit agmen, ubi ſtatiua hoſtes habebant. Iubetq; protinus ſuos hoſtilia caſtra ob equitare. eo conſilio, ut niſi poſſent hoſtes ad pugnam elicere, caſtra oppugnare adorirentur. Tunc uero Anichinus ſuas uires æqua æſtimatione metitus, nihilq; temere agendum ratus cōmuni conſilio legationem de pace mittit. Quæ his cōditionibus data eſt. Vt oppida eccleſiaſtica, quæ occuparat ſtatim Aegidio redderet. utq; ſe copiaſq; ſuas iureiurādo obſtringeret, ne intra triennium auxilium hoſtibus, aut Pontificis aut Neapolitanorū Reginæ præſtarent. neue horum clientibus quoquo modo iniuriam inferrent. Tunc uero iuſta mercede his ipſis auxilio futuri Gometium ducem ſequerētur. Inuicem ipſis, qui ſumma inopia laborabant, ne deprædari cogerentur, pecuniarum certa ſumma pacta eſt, Sed hæc paucis poſt diebus numerata, Britanorū

ac Panoniorum animos ſuſpitio inceſſit, ne hæc ſolutio ſuam, cuius tem‑
pus inſtabat moraretur. itaq; non expectato die, amiciciæ fideiq; obliti te
merarium ſimul et ſceleſtum cōſilium inirire cœperunt, ut Gomecium in
cuſtodiam coniicerent, tandiuq; coercerent, donec pactū ſtipendium ſibi
numeraretur. Quod ubi eſt Gometio enunciatum, per quēdā ebritanis
arcta et ueteri amicicia ipſi coniunctum multis ipſorum dictis factiſq; nū
tio conſentientibus, indubitata initi conſilii ſigna conſpicatus per ſpeciē
commeatibus, qui parce ſuppetebant, proſpiciendi in urbem ueterem ſeſe
recepit, ut præſentem barbarorum feritatem uitaret. quem ſui admoniti
eius cōſilii ſubſecuti ſunt. Hoc cognito Barbari ſe deceptos arbitrati tan‑
to furore correpti ſunt, ut cœperint non modo undiq; prædas agere, ſed
agrum urbeuetanum et finitima loca igni ferroq; uaſtare. Tantam ima‑
nitatem non ferens Gometius coactis undiq; auxiliis ipſis quoq; Anichi
no Ambroſioq; accitis, parem barbaris exercitum comparauit. Atq; eos
perſequi contendit. Qui accepto nuntio in agrum peruſinū diuerterāt,
ibiq; caſtra munierant. Quo cū uentū eſt, eccleſiaſtici caſtris ad equitādo
hoſtes ad pugnā prouocabant. Illi cū diu cunctantes, quod numero iam
nō mō cauſa eccleſiaſticos ſuperiores effectos cognouerāt, ſe intra caſtra
cōtinuiſſent, cœptumq; eſſet fame laborare, ſilentio noctis caſtris elabun
tur. Hoc ubi eſt Gomecio ab exploratoribus renunciatum ipſe cum equi
tatu prægreſſus, ut fugientes moraretur, cæterum agmen ſūma celeritatē
ſubſequi iubet. nec lōge ꝓgreſſos aſſecuti a nouiſſimo agmine laceſſunt.
Illi uero multis ſuorum amiſſis, continenti fuga in quoddam agri peruſi
ni caſtellum ſe recipiunt. frumento cæteriſq; cōmeatibus adeo uacuū,
ut obeſſi uix biduo potuerint famem tolerare. Tādem rebus deſperatis ꝓ‑
miſerunt ſe Gometio. Qui ſumpto capitali ſupplicio de his qui caput,
authoreſq; tantorum malorum extiterant, ut eſſent latrocinii ac perfidiæ
non inultæ documentum, cæteros accepta fide ſe primo quoq; tempore
finibus italicis ſine iniuria exceſſuros, impune ab ire permittit.

HIS ita debellatis nihil ſup eē uidebat, quod poſſet ociū paceq; ſociorū
et cliētū eccleſiæ ſollicitare, ꝑter peruſinos q quorūdā ex primoribus ipſi
ſu rebus nouis ſtudebāt. Iāq; Aſſiſiū ditionis ſuæ fecerāt. Horū igitur ut
motus inhiberet Aegidius præfecto Blaſco nepote, q Piceni et Flaminiæ
curā gereret, in Vmbriā proficiſcit. Et ubi Aſſiſiū peruenit, peruſinorū

eiecto præſidio ciuitatem ſuæ reddidit libertati. In qua æde Franciſci reſtaurata ſacellum intus iuſſit ædificari, et in eo monimētū, quo mortuus conderetur, extrui. Tantiſq; beneficiis monachorū collegiū proſecutus eſt, ut ſe ipſi ſanctiſſimo ſtatuto conſtrinxerint, ſingulis menſibus quarta et uigeſima quaq; die eius animæ iuſta ſe in perpetuū celebraturos. quod officium pari de cauſa bononiæ aniuerſario ſacro præſtant eidem in æde Ioannis in monte. xxv. Auguſti religioſi Monachi. qui Auguſtini regulam profitentur. Sed dum Aſſiſii Aegidius cōmoratur, cupido inceſſiſſe animū fertur corporis ſanctiſſimi Frāciſci uiſendi. quod cū uenerabūdus conſpexiſſet, et impreſſa chriſti uulnera notaſſet exclamaſſe dicitur uel ſolum Franciſcum ad confirmandam chriſti religionē ſatis fuiſſe. Poſt hæc Peruſium peruenit, acceptuſq; in urbem cum authores malorum partim capitali ſupplicio multaſſet, partim in exilium miſiſſet, cæteris collaudatis ac liberali oratione confirmatis, Viterbium peruenit. Tunc uero cū uniuerſam Italiam ſua opera pacatam conſyderaſſet, nullumq; nec a tyrannis nec a latronibus periculū imminere intelligeret, Gometium ad Pontificē cū quattuor nauibus proficiſci iubet. Et quo ī ſtatu Italia eſſet nunciare. omnia tranquilla pace frui. Si uellet Romā, quod ante ſignificauerat, inuiſere, tuto ſecureq; iam inde licere. Gratiſſimum ſibi fuiſſe nuncium aduentūq; Gometii Pontifex nō uerbis tantum, quibus Aegidii uirtuti ac induſtriæ gratias egit, ſed multis etiam Beneficiis declarauit. Siquidem inter cætera ipſi Gometio Eſculi, quod oppidū eſt in piceno, ius et uectigalia in decēnium tribuit. Fratres Aegidii litteris et nuncio ab Hiſpania iubet accenſiri, non aliis profeſſus uelle ſe præfectis ac adminiſtratoribus, q̄ his Italiam tueri ac gubernare. ſtatimq; diſceſſu comparato, in Italiam ꝓficiſcitur. Cum ad Viterbium uentum eſt, ubi Aegidius eius aduentum expectabat, pauliſper hic cōmoratus quindecim ānorū adminiſtrationis et uectigaliū rationē quorundā inuidia et impulſu repoſcēti Pōtifici claues urbiū arciūq; a ſe receptarum uix capiēte curru Aegidius pro ratione obtuliſſe fertur. Cui Pontifex admiratus eius animi magnitudinem ac conſtantiam, Et hercle, inquit, Aegidii tā amiſſam rem eccleſiaſticā haud magno īpēdio nobis receptā eē fatemur. et tuæ parcitati gratias hēmus. Paucis poſt diebus Aegidius ad urbem Romā Pontificē comitatus longi muneris uacatione impetrata, Viterbium rediit. ubi mortalitatis memor. ac uelut inſtantem mortem animo præſagiens poſteritatiq; conſulés teſtamentū rariſſimi exempli Sanctiſſime ac Religioſiſſime cōdidit.

et conuocatis amicis, collegii in urbe Bononia Hiſpanis cõdendi, de quo mox ſeparatim dicemus, præcipuam curam delegauit. et tribus menſibus q̃ Viterbium redierat ex actis, uitam cum morte commutauit. Anno gratiæ Milleſimo Trecẽteſimo Sexageſimo ſeptimo. Tanti uiri mortem Pontifex tam accerbe tulit, ut accepto nuncio continuum Biduum nihil aliud, q̃ mœrori indulſerit. nec ſui conueniẽdi copiam cuiq̃ fecerit. corpus eius, ut ipſe iuſſerat, Aſſiſium elatũ, et i æde Frãciſci depoſitũ eſt. Inde Toletum ubi modo oſſa eius iacent, paruulo admodum impendio humeris deportatus eſt. Nam Summus Põtifex hoc tribuit eius meritis, ut quicunq; lecticam quantulocunq; ſpacio ſupportaret peccatorum remiſſionem per inde conſequeretur, ac ſi Anno Iubilei Apoſtolorum Petri et Pauli ædem inuiſiſſet. quod officium Aegidio cum locupletiſſimo ipſius meritorum teſtimonio ab Herrico Rege, qui Petro Fratri a ſe interfecto ſucceſſerat ſuiſq; purpuratis præſtitum accepimus.

Finis Libri Tertii et ultimi geſtorum
Aegidii Albornocii.

BREVIS COLLEGII DESCRIPTIO, ET quorũdam quæ ad ipſum pertinent cõmemoratio,

ED, VT POLLICITVS IN CALCE HIſtoriæ geſtorũ Aegidii dicere ſeparatim de Bononienſi hiſpanorum Collegio, promiſſum exoluã, pauca hoc in loco de eo uerba mihi facienda ſunt. Si prius de nobili, et memorabili eius teſtameno, quo conſtat, Collegium condi ab Aegidio fuiſſe iuſſum, nõ nihil attigero. Reſignato teſtamẽto quod cõditũ eſt. Annõ gratiæ. M.CCC.LXIIII. multa quæ eius ſanctitatis, religionis, ac ſummæ iuſtitiæ documẽto eſſe poſſunt reperta ſunt. Ex quibus quæ memoratu digniſſima ſunt uiſa, et monimentis prodenda, ſilentio prætetire nõ putaui ex officio fore. cætera qui deſyderabũt, petãt licet ab eodẽ teſtamẽto, quod iãpridẽ editũ, impreſſumq; circũfert. Principio iubet ſibi quinquaginta miſſarũ millibus primo quoq; tempore parentari. Centũ uirginibus maritãdis toletanæ et cõchenſis diœceſis trecenos marapetinos diſtribui. Qui numus, ut accepimus, id temporis in caſtella tãti erat, quãti nunc regalis numus, aut in italia marcellus. Redimẽdis captiuis chriſtianis e dominatu mahumetanorũ triginta eorũdẽ numorũ millia legauit. Porro cũ ſex ſacerdotia, quas capellanias appellant in eccleſia toletana ſtatuiſſet, duabus dotãdis, quas indotatas relinquebat, huic eccleſiæ triginta millia. Prætetea concheoſi pleraſq; poſſeſſiones, prædia ſuburbana, paſcuaq; in ſtituẽdis in eo tẽplo duabus capellaniis in ſacello, ubi parentes ipſius iacent. Cui ſacello calicẽ argẽteum auratũ, ac precioſa et decora ſacerdotalia ueſtimenta legauit. Ad hæc multa eidẽ eccleſiæ pretioſa, ac in primis pluuiale ſuũ margaritis diſtinctũ. Itẽ monaſterio Franciſci in Aſſiſſio tres tapetes magni pretii, ac ædificationi eius ædis mille florenos. Itẽ Anconæ in eccleſia cathedralicia, ſtatuit nouũ ſacellũ dicandũ Clementi martyri. In eadẽ urbe in æde Magdalenæ duas capellanias. ibidẽ monachis prædicatoribus ad ædificãdũ centũ florenos legauit. Heremitis totidẽ. monachis, quos minores dicũt ducentos itẽ ad ædificãdũ. Iã domeſticos ſingulos quãta, ꝓ cuiuſq; cõditiõe, liberalitate proſecutus fuerit, longũ eſt enarrare. Hoc quoq; magnificũ, quod a ſuo obitu nouẽ cõtinuos dies iubet, quicũq; iuſtis ſoluendis interfuiſſent ipſius ſumptibus ali. Et duo millia pauperũ panno ipſorũ ordini

conueniente ueſtiri. ſed de his hactenus. Nam ingētia legata, quæ propinquis, ac cōſanguineis præſertim Gometio Albornotio nepoti reliquit, referre nō eſt operæ.

VENIO ad Collegiū quod ex reſiduo bonorū ſuorū magnifice cōdi iuber Bononiæ ob florētiſſimū omniū diſciplinatū gymnaſiū, et ſuū uniuerſalē hæredē iuſtituit. Et moriēs inuictiſſimo Hiſpaniarū Regi, et cardinaliū hiſpanorū Romæ degētiū antiqſſimo cuiq; cōmēdauit. a qbus ſuſcepto patrocinio, ut ſolet eē religioſum huiuſmōi officiū a defunctis iniūctū negligere, i magnis ſæpe neceſſitatibus ipſorū authoritate ſeruatū eſt, ſæpe ēt beneficio auctū. AEdes aūt ædificādi, et prædia emēdi negotium datū eſt Fernādo Aluaro Abbati Valladoliti, et Alphōſo Fernādo cubiculario. A qbus in ea parte urbis conditæ ſunt, quæ meridiei ac occidentis medium ſpectat, nō longe a porta, quā Aegidius mutato uocabulo Cæſarauguſtæ a noie amatæ urbis appellauit. cū prius Vilianæ diceret et eam uiā, quæ a collegio pertinet ad hāc portā quadrato lapide ſtrauerat. q poſt inde tranſlatus eſt ad reni urbem interfluentis alueum muniendum conſulto Senatus Bononiēſis: q pro eo lapide lateribus coctis eam uiam ſtrauit, pfeſſus ut accepimus, publica fide eandē ppetuo ſternendo reficere. Sed in his ædibus ædificādis q negociū ſuſceperāt, nō tā decoris, q̄ firmitatis uidētur habuiſſe rationē. Cōſtāt.n. parietes oēs coctis lateribus. Qui ut in altitudinē haud admodū ſublimes ex ſurgūt, ſic in latitudinē patēt latiſſime. Opus eſt ubiq; cōcameratū, ubiq; itidē latericiū, ea demū firmitudine ſtabilitū, quæ citra reſartionē uideat immortalitatē polliceri. Forma ædiū ſi ad inſulā ſpectes, quā cū binis hortis, et domibus, quas collegiū ſibi cōtinguas poſſidet efficiunt, in orbē potiſſimū excurrere dicas, niſi quod paucis angulis interpellatur. ſi ad ipſum uelut corpus collegii ſcholaſticorū uſui accomodatū, quadrata figura eſt. In huius medio cauædiū patet raris cōſitū arboribus lauris, buxis, et ieſſiminis uulgo dictis. Hoc breuiuſculo pariete oi ex parte īfra ſupraq; periſtylio cōmittitur. Sacellū quod Clemēti dicatū eſt cæteris ædibus altius exſurgit. quod a ſeptētriōe cōmode p ipſarū ratione ædificatū, ingrediētibus domū obiicit e regione. In huius eminētiore turricula horologiū nup ē fabricatū, qd p ſingulas horas et tintinabulo, et gnomone labētis temporis ſcholaſticos nō mō, ſed uiciniā quoq; latiuſcule admonet. Triclinium cōtra ſacellū in parte ſuperiore ante ſexdecim annos in uſu erat diſcūbendi, meridiē ſpectās, a quo per tres feneſtras

quādiu uirent agri in Apēninum montem amœniſſimus proſpectus eſt. Qui conſitus omnis generis arboribus ſe molliter ab ipſa protinus urbe incipit attollere. Sed ut incōmodum per longiuſculos anfractus a coquina, quæ ab oriente iacet parte inferiore, in hoc Cœnaculum, in quod per uigiuti ſex gradus cōſcēditur, cibaria efferēdi tolleretur, hoc in alios ceſſit uſus, et alterum Anno gratiæ. M.D.VI. ab eadem parte, ſed paululum in dexteram ingredientibus ſubductum, eadem fere forma, et iuſta magnitudine loco inferiore ædificatum eſt. Quod lumen a meridie duabus feneſtris admittit. ab oriente focum habet, qui aſſiduo igne tota hyeme triclinium ingenio regionis humens, frigenſq; temperat. Reliquum diſpoſitis menſis undiq; ambitur, niſi qua cælla promptuaria nuper facta recedit. Sub hoc triclinium ſuperioribus diebus aptiſſima ſimul et pulcherrima Cælla uinaria ſubterraneo loco, ſed latericia teſtudine intecta multis operis magnoq; impedio conſtructa eſt. ducta Cloaca, per uiā Cæſarauguſtæ; qua exſudans aqua; quæ hactenus optatū opus morabatur effunditur, ſordeſq; doliorum egeruntur. Cubicula omnia infra ſupraq; concamerata anguſtioribus, ſed latericiis parietibus diſtinguntur. Quæ theologis aſcripta ſunt, orientē ſpectant uno excepto, quod uergit ad ſeptētrionē. medicorū occidentem. Qui uero Pontificio, ciuiliq; iuri ſtudent, ut ſunt numero longe plures, ſic cubicula infra et ſupra in omnem partem diſperſa tenent, eadēq; uulgo ratione librorum capaciora. Cōmunis bibliotheca, quæ ab oriente ſacellum parte ſuperiore cōtingit, referta eſt libris non tā pulchris, q̄ emendatis. Sunt enim uetuſtiſſimi magna ex parte, et manu ſcripti, et quorum nōnullis ipſum Aegidium dum in humanis ageret, uſum fuiſſe conſtat. Extra id quod Collegii uelut corpus appellauimus, horreum eſt capaciſſimum, quo frumentum, et cæteræ fruges cōduntur. Huic par Cælla altera uinaria ſubdita eſt. Tū lignorū repoſitorium. iuxtaq; equorum ſtabulum. Deinde pone ſacellum ambientibus occurrit aptiſſimum Spheriſterium. quo in ſtudiorū induciis licet feriatis ſodalibus tuēdæ ualetudinis gratia exerceri, ut honeſto ludo corpore exercito, et animis relaxatis itegriores, uegetioreſq; ad ſtudia redeāt. Ab hoc horti alteri proxime excurrunt, diſpoſitis arboribus conſiti uitibuſq; ita ambientibus, ut amœna dum uirent arbores, efficiant deambulatoria. Sed omnes hæ arbores nouelle ſunt, et locus ipſe ædibus Hiſpanienſibus adiunctus ante quatuor annos. Area publica erat inutilis alioquin, et parum decora. Hæc itaq; a Senatu Bononienſi impetrata domui no-

ſtræ acceſſio facta, ducto pulcherrimo muro, qui diſtinguentibus pinnis
uiam publicā honeſtat. quæ ut pulchrior aſpectu redderetur, aliorū hor/
torū, qui a meridie atrio pariete medio cōmittuntur particula pacto no/
bis adempta eſt. Hæc igitur forma eſt, hæ fere partes ædium. quas hoc in
loco a nobis quālibet craſſa minerua deſcribi haud ita uideatur importu
num, ſiquis doctiſſimos, et eos ſūma grauitate uiros meminerit non di/
co urbana palatia, ſed ruſtica prædia uillaſq; ſuas, affectate deſcripſiſſe. id/
q; memoriæ prodere tanti putaſſe.

CONSTAT aūt cōditū fuiſſe collegiū circiter annū a redēpto orbe.
M.CCC.LXV. quod uix dici pōt, quāto ſemp uſui, quātoq; ornamēto
noſtris hominibus fuerit. Ex hoc.n. uiri, quos enumerare longū eſſet, ſa/
pientia clari nulla non memoria prouenere. qui tum ſingulas ciuitates, tū
uniuerſam hiſpaniā doctrina et cōſilio ſūmopere iuuarēt. Et uiuunt ho
die haud ita pauci, neq; puter effœtā huius Collegii feracitatē cōſenuiſſe,
qui partim docendo, partim monumentis litterarū, alii maximarū rerum
adminiſtratione ſæcula noſtra exornant. Quorum ſunt Antonius Ne/
briſſenſis, qui expugnata, Suo marte Barbarie, quæ ab Hiſpania latini ſer/
monis exterminato nitore, regnum longe lateq; obtinebat, nunc Regum
hiſpaniæ hiſtoriam fœlici, et antiquitatē prouocaturo ſtilo mandat mo/
numentis. Et Fortunius Garſias Cantaber utriuſq; iuris peritiſſimus. Re
gius nunc, ut audio cōſiliarius, et qui in Regno Nauarræ magiſtratu fun
gitur, qui regens appellatur. de cuius doctrina et uirtutibus quid ſentirem
iampridem quadam epiſtola ad Iacobum Arrheagā ſodalem meū, uirū
quoq; utriuſq; iuris doctiſſimū teſtatus ſum, quæ (ut uideo) edita in uul/
gus eſt, cū illis Cōmētariis quæ ipſe in. l. gallus. de li. et poſth. ff. cōpoſuit.
Ad hæc Antonius de Burgis Salmanticenſis, cui doctorum conſenſus
primas in iure Pontificii cognitione defert. Cuius diſceſſum mirum eſt,
q̄ ægre tulerit Academia Bononienſis, ubi honeſtiſſima conditione Ius
pontificium publice docebat, cum eſt a Leone Decimo Pontifice maxi/
mo huiuſmodi opinionis fama cōmoto Romā accerſitus, ut eius doctri/
na, ac iudicio in maximis rebus uteretur. Digniſſimus quoq; qui iter præ
cipuos numeretur Ioannes Montesdoca Hiſpalenſis. qui ut taceam q̄ in
thelogia ad Scoticam ſubtilitatem, quā potiſſimum æmulatur, proxime
accedat, cum huius memoriæ philoſophorum principibus, æquo marte
certat de primo loco. quiq; nūc in celeberrimo gymnaſio patauino phi/

loſophorũ facile princeps annuo Sexcẽtorum ducatorum ſalario natura lem doctrinam docet. Noſter quoq; eſt Vir theologica doctrina clarus Martinus Garſias Epiſcopus Barchinonenſis. qui(ut rei ſummam com plectar) nulla maiorum ſuorum claritate adiutus, ex fortuna per q̃ me diocri ad magnos proceſſit honores, et ingenti ac multiplice uirtute con iuncta pari ſapiẽtiæ id eſt aſſecutus, ut Epiſcopali dignitati, quã ſuis ſibi meritis pepererat, nõ minus decori eſſe putaretur, q̃ ab eadem ipſe ho neſtaretur. quæ multorũ qui uirũ familiarius cognouerũt, cõſtãti nobis ſer mone relata, ſpem dederunt, poſſe hunc mihi fama tãtum notum inter uiuentes ſine inuidia nominari. Nam de quibus ante hunc mẽtionem fe ci, eos ut nominatim referrem, duæ me cauſæ potiſſimum impulere. alte ra quod alii uiri erudentiſſimi, et memoratu digniſſimi, quanti ſint, audi ui tantum, hos diuerſis quidem et locis, et temporibus præſens tamen co lui, et iis partim præceptoribus ſum uſus. Altera quod iidem tum docen do in celeberrimis Gymnaſiis magno publice propoſito præmio, tũm edi tis ſuis operibus ſingularem ſuam doctrinam cunctis hominibus notam fecerunt. ut timor non ſit, ne dum horum excellentem doctrinam cõme moramus, noſtris indulgente et fauiſſe uideamur.

SED cum cæteros, qui ante hanc memoriã floruere ex induſtria taceã, ne tot uirtutes et præclaram ſapientiam tanta breuitate tanq; iniquis ſpa tiis coercendo in plurimos, eoſdemq; ſũmos uiros iniuriam uidear in tuliſſe, unum ſine flagio prǽterire non poſſe uideor. qui non doctrina tã tum, et ſanctitate uiuens excelluit. Sed mortuus etiam magnis, multiſq; miraculis claruit. Petrus Arbueus hic eſt, qui uulgo Magiſter Epilæ uſur patur. quia fuit ſacræ doctrinæ Magiſter, et Epilæ, caſtello i nomen eſt in agro cæſarauguſtano, natus. qui cum ob ſapientiæ opinionẽ, et pa rem morum ſanctitatẽ in eã ciuitate iudex, uindexq; herecticæ prauitatis factus eſſet. tã conſtanter, tam ſeuere, tã deniq; religioſe crimen hoc ſcru tabatur, et uindicabat, ut ſũmam in ſe herecticorũ inuidiã concitauerit. Eumq; ipſis timorem inieceſit, ut illi ſatis ſibi perſuaſiſſent, hoc uiuente, nihil ſibi eſſe de ſua ſalute ſperandũ. Itaq; deſperatis rebus, inſidias ei ma gnis ſtudiis tendebant. Quod cũ eſſet eidẽ renunciatũ ab amicis ut par cius ageret admonentibus, reſpondiſſe fertur, nihil ſe, quid ab hominibus ſibi poſſet accidere ſollicitum eſſe, modo deo imortali et chriſtianæ religi ni ſuum officium præſtaret. Ita cum aliquando in tempeſta nocte tem

hiſpanorũ, et ab hiſpano condito iuxta eius ſtatuta doctoris, aut magiſtri dignitate Bononiæ auctus eſſet, perinde ad eccleſiaſtica ſacerdotia, et cæteras dignitates in Hiſpania obtinendas idoneus cenſeretur, ac ſi Salmaticenſi, aut alio quouis cebri caſtellæ gymnaſio doctor, aut magiſter factus eſſet. Cæterum ſatis ſumus diuagati. Venio ad præcipuas collegii cõſtitutiones, quæ merito in huiuſmodi narratione ſuã partẽ uendicabunt.

PRIMVM omnium quattuor ſacerdotes, qui præ ſint rebus diuinis et ſacra procurent, inſtituti ſunt. ii bini ſingulis ebdomadis quottidie rem diuinam faciunt. Alter cum primum illucet, alter cum uulgo reditur ab ultimis lectionibus publicis. Vt ſodalium qui alteris ſacris minus uacauerit, ꝑ ratione ſtudiorũ ſuoq; arbitratu ualear alteris iter eſſe. Quæ nemo impune negligit, præter Rectorem et œconomũ, qui ſæpe hoc officio fungendo negociis tum externis, tum familiaribus excluduntur. Veſpertinis autem et nocturnis ſeu matutinis ſacris omnes quattuor Sacerdotes inter ſunt. Sodales ſuo uero arbitratu, aut impune abſunt, aut non ſine præmio inter ſunt.

QVOD ad Scholaſticos pertinet Sodalium Triginta unius ad ſũmũ Collegium eſſe placuit. Qui tres omnino Aragonenſes eſſent, unus Portugalẽſis, cæteri omnes Caſtellani. Prorſus, ut præter Hiſpanos, niſi in extrema noſtrorũ inopia, qualis hactenus nunq̃ fuit, cæteris aditus ad collegiũ ſit interdictus. Quorũ itẽ octo Theologiã quattuor, tres Medicinã, cæteri Ius Ponteficiũ profiterentur. Horũ ueſtitus cætera Doctorũ Bononienſium ſimilis eſt. Caputio tamen appellato inſigniuntur, quali Salmaticenſes, qui a noſtris acceperunt, et Cõplutenſes ſodales utuntur. niſi quod noſtrum tenui filo Amethiſtinum, illorum craſiore, et colore natiuo, fuſco palio cõçolor eſt. Patiẽtia itẽ, quæ dicitur, flaminea nunc peculiare noſtrũ geſtamen eſt, quondam cõmune Bononienſiũ Scholaſticorũ erat. Sed ab illis ut ingratum, et inutile impedimentũ antiquatum, in nobis pertinatius reſedit. Qua nempe moleſtia, ut dicã quod ſentio, citra incomodum et in dignitatẽ carere poteramus, et iamdiu caruiſſemus, niſi quorũdam moleſte antiquariorum importunitas obſtitiſſet. Rectoris ueſtitus non diſcrepat a cæteris, niſi quod ſplendidior eſt, et magnificentior. ut Sericis ac Coccinis ueſtibus dignitatẽ honeſtet, et præ ſe ferat. Nobili ac certe antiquo chriſtianorum genere ortis dũtaxat Collegium pa-

ret. Aliter nemo ulla ratione aſciſcitur. aut ſiquis dolo fortaſſis irrepſerit, quod diu latere non poteſt, fide et diligentia conquiſitoris, qui cum res poſcit in hiſpaniam mittitur, turpiter exigitur, et crimen magnis pœnis uindicatur.

Impreſſum fuit hoc Opus Bononiæ per Hieronymum de Benedictis: Anno gratiæ. M. D. XXI. Die. xi. ante calendas Ianuarias.

ERRATA Librariorũ, quæ per currendo opus annotauimus, ſic cor rige.

PRIMO Folio.b.i. atergo uer.xyi.ingenentia ſcriptum eſt pro in/ gentia.uer.xx.littarum pro litterarum. uer.xxix. aſſetuantur pro aſſer/ uatur.comentarios pro commentarios. Fo.iii.a .i. ante uer.xxiii. ma/ let pro mallet.uer.xxxi.percatus pro precatus. Fo.v.a. uer.iii. collocatu rum pro collatutum.uer.xvi.facerat pro faceret. Fo.v.b.uer.xvi.renun tient pro denuntiẽt.uer.xviii.feciſſet pro feciſſet. Fo. vi.a.uer.ii. laceſce re pro laceſſere.uer.vii.emittendum pro enitendum. uer.xxviii. qualibet pro q̃libet. Fo.viii. b.in fælicium pro infœlicium. Fo.ix.uer.ix.oportu nitate pro opportunitate. Fo.ix. b.uer.i.coucurrunt pro concurrunt. Fo.x.a.uer.vi.populabundos pro populabundus. Fo.xiii.a.uer.viii.po teſtactem pro poteſtatem. Fo.xiii.b.uer.x.per inequæ pro per inique. Fo.xvi.b.uer.vii.moratus et de pro moratus de. Fo.xviii.a.uer.xvii.uit tuti pro uirtuti.uer.xxvii.præciebam pro præcipiebã. Fo.xxviii.b. uer. xix.erectis pro erectis Fo.xix.a.uer.xxxiii.cum miſſa pro cõmiſſa. Fo. xx.b.uer.xix.ni pro niſi.uer.xxxv.cõtendiſſent pro cõtendiſſet.Fo.xxii. a.uer.xiii.Atphonſus pro Alphonſus.b.uer.xiii.incæpto pro incœpto. uer.xvi.ex pro et.uer.xxix.amittarentur pro amitterentur. Fo.xxiiii.b. uer.iiii.mollem pro molem. Fo.xxvii.b.uer.v. magis pro magnis. Fo. xxviii.b.uer.vii.permiſſum pro permiſſurũ.uer.xx.pontirbatur pro po/ tiebatur. Fo.xxx.a.uer.xiiii.obſtitutæ pro obſtituræ. Fo.xxx.b. uer. xxii.etiaam pro etiam.uer.xxvi.ſalutem pro ſalubritatẽ. Fo.xxxi.b.uer. ii.ignorantibu pro ignorantibus. Fo.xxxii.a.uer.xviii.inicium pro ini tium. Fo.xxxii.b.uer.xxii.differretur pro deferretur. Fo.xxxiii. a.uer. ii.ſumma pro ſummæ.uer.iii.laudi pro laudis.uer.xxv.amnrs pro amne uer.xxxvi.intra pro intus. Fo.xxxv.b.uer.xxv.obeſſi ꝓ obſeſſi.uer.xxix. permitit pro permittit. Fo.xxxvi.a.uer.v.inſta pro iuſta.uer.xix.tuto ꝓ tuto.uer.xxi.egit pro egit. Fo.xxxvii.a.uer.xxiiii. prætioſa ac pro præ/ tioſa et. b.uer.vi.cauedium pro cauædiũ.uer.xxviii. peryſtilio pro peri/ ſtylio. Fo.xxxix.a. uer.xxii. flagio pro flagitio. uer. xxv. in pro id.b. uer.v.peruertuit pro peruenerunt.uer.xxvii. penitet pro pœnitet.Gonlũ pro Gonſalũ. Fo.xl.b.uer.xxi. quattuor, tres medicinã. pro. quattuor medicinam.in dignitatem pro indignitatem.

Digitized by Google